

Panel

**Çağdaş
demokratik
Türkiye
ve
Göçmenler**

TÜSTAV

13 Eylül 1988 tarihinde, Essen Halk
Yüksekokulunda gerçekleştirilen
Çağdaş, Demokratik Türkiye ve Göçmenler
Paneli'nde yer alan konuşmacıların sunuları,
Essen Şehri Yerel Yabancı Sorunları Dairesi
tarafından basılmıştır.

Dökümantasyona önsöz hazırlayan
Essen Yabancılar Meclisi Başkanı
Sayın Wolfgang Weber'e,
bu kitaplığın basımını üstlenen
Essen Şehri Yerel Yabancı Sorunları Dairesi
yönetici ve sorumlularına,
Panelin hazırlığında ve sonuçlandırmasında
yoğun katkıları bulunan
Essen Derneği yöneticilerine,
ayrıca, bu kitaplığın hazırlanmasında emeği
geçen tüm arkadaşlara teşekkür ederiz.

GDF — Genel Yönetim Kurulu

ÜSTAV

KONUŞMACILAR;

Av. Turgan Arınır

Yurttaşlıktan Çıkarma ve Pasaportlara
Elkoyma Uygulamaları

Safer Çınar

(GEW Berlin 3. Başkanı)

12 Eylül Eğitim ve Yurtdışındaki
İşçiler

Yılmaz Karahasan

(IGM Sekreteri)

12 Eylül ve F. Almanya'daki
Türkiyeli Emekçiler

Özlem Özgür

(Ekonomist – yazar)

12 Eylül Ekonomisi ve
Yurtdışındaki Türkiyeli Emekçiler

TÜSTAV

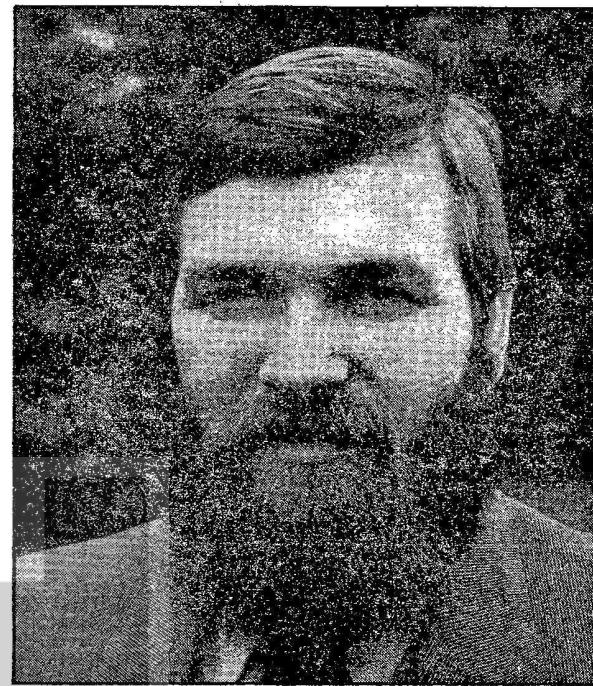
ÇAĞDAS, DEMOKRATİK TÜRKİYE ve GÖÇMENLER

panel

13 Eylül '88, Essen

TÜSTAV

**Wolfgang
Weber

Essen
Yabancılar
Danışma
Meclisi
Başkanı**

ÖNSÖZ

Türkiye'de yapılan askeri darbenin 8. yıl dolayısıyla, 13 Eylül 1988'de, Essen Halk Yüksekokulu'nda bir panel gerçekleştirildi. Darbenin yurtdışındaki etkilerini ve Türkiye'de insan hakları ihlallerini ele alan bu paneli, GDF düzenledi.

Panel'de ele alınan konular, elinizdeki dökümantasyonda kapsamlı bir şekilde işlenmiştir ve okuyucuya, göçmenlerin büyük çoğunluğunun sorunlarına yönelik çalışma yapabilmesi için, yeterli malzeme vermektedir.

Federal Almanya'da benzeri konuları işleyen bir dizi toplantılar mutlaka yapılmaktadır. Ancak, Essen panelinin başka bir özelliği vardı.

Bu özellik, paneli GDF'nin; çok sayıda Türkiyeli derneğin biraraya gelmesinden oluşan, Federal Almanya'da yaşayan Türk, Kürt göçmenlerin sorunlarının çözümüne yönelik çalışma yapmayı kendisine görev edinmiş ve bu insanların yaşam koşullarını iyileştirmek için uğraş veren bir federasyonun düzenlemiş olmasıdır.

Doğaldırki, bu, uzun erimli ve çok fazla güç gerektiren bir çalışmадır. Burada yalnızca birkaç çalışma alanını kısaca hedeflere ısrar etmek istiyorum:

- Göçmenler için eşit haklar mücadelesi;
- Eğitim durumunun iyileştirilmesi;
- Barış ve demokrasi uğrunda çalışma;
- Sendikal mücadeleye katkı;
- Türkiye'deki güncel sorunlara yönelik faaliyet.

Sayılan bu konular Federal Almanya'da yaşayan 1,5 milyon Türk ve Kürt'ün hemen hepsini politik görüşlerinden, dini inançlarından, ulusal ve etnik kökenlerinden bağımsız olarak etkilemektedir.

Herkes bundan etkilendiğine göre, tüm Türkiyeli göçmenlerin bir birlik örgütünde birleşmeleri gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Böylesi bir birlik örgütü göçmenler politikasının çok yönlü sorunlarını çözebilecek güce ulaşacaktır. Bu bakımdan, küçük bir adım olsa da, iki örgütün bir federasyonda birleşerek kamuoyu önüne çıkmaları iyi bir başlangıçtır.

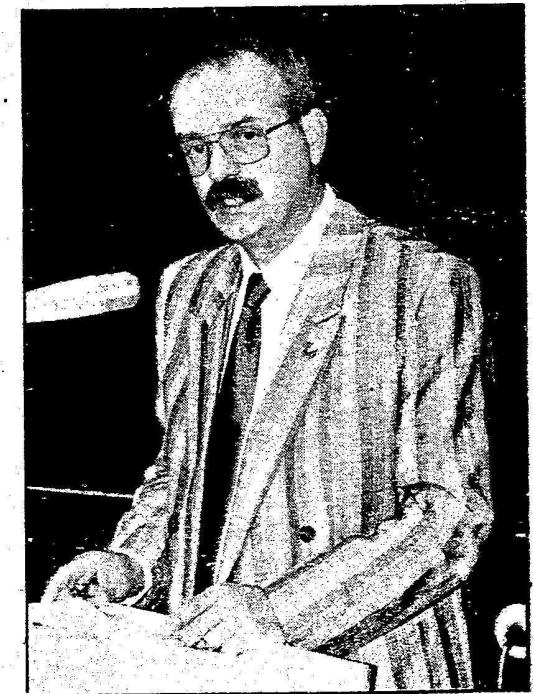
Bu vesileyle, GDF'ye önünde duran çalışmalarında üstün başarılar dilerim.

Wolfgang Weber

HASAN ÖZCAN

1 Mayıs 1945'de, Zonguldak Vilayeti'nin Kozlu Kasabası'nda doğdu. 1965 yılında Zonguldak Erkek Sanat Enstitüsü, Tornatesviye bölümünü bitirdi.

1967'de askerliğini tamamlayarak, ERDEMİR'de (Ereğli Demir Çelik Fabrikası) iş hayatına başladı. Maden-İş Sendikası

Hasan
Özcan

G D F
Genel
Başkanı

9. Bölge Yürütme Kurulu'nda üç yıl görev yaptı. Aktif sendikal çalışmaları nedeniyle 12 Mart döneminde göz altına alındı. Bir ay sonra serbest bırakıldı. 1971'de işçi olarak F. Almanya'ya geldi. Düsseldorf'da Rheinmetall, Leverkusen'de BAYER firmalarında tesviyeci olarak çalıştı.

1974'de Köln İşçi Birliği'ne üye oldu. 1977'de FİDEF'in kuruluşuna Leverkusen delegesi olarak katıldı, Genel Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 1978'de Genel Başkanlığı seçildi ve bu görevini 10 yıl sürdürdü. DİBAF-FİDEF birleşme çalışmaları katıldı ve birlik sonucu oluşan Türkmen Göçmen Derneği Federasyonu, GDF'nin Genel Başkanlığına seçildi. Halen bu görevi sürdürmekte olan Hasan Özcan evlidir ve bir çocuğu vardır.

GDF Genel Başkanı Hasan Özcan'ın
"Çağdaş Demokratik Türkiye ve Göçmenler"
Panelini açış konuşması

Değerli Basın Mensupları,
Değerli Konuklar,
Değerli Arkadaşlar,

12 Eylül darbesinin ve bununla başlayan, ülkemiz için en karanlık dönemin 8. yılını dün tamamladık. 9.yılın, aynı zamanda bu dönemin sona erdiği bir yıl olması dileğiyle "Çağdaş Demokratik Türkiye ve Göçmenler" panelini açıyorum. Hepinizi Genel Yönetim Kurulumuz adına sevgi ve dostlukla selamlıyorum.

12 Eylül 1980 darbesinin, Türkiye'yi nerden, nereye götürdüğünü panele katılanların hemen hepsi çok yakından bili-

yorlar. Hatta panelimizde bulunan insanlar arasında bu dönemin baskılardırı hem Türkiye'de hem ülke dışında siiyen yaşayan, yaşamakta olanlarımız var.

Federasyonumuz GDF, bu panelle birlikte önüne uzun vadeli bir görev koyuyor. Bu görev; 12 Eylül darbesinin ülkeyi saran ahtapot kollarının ülke dışına nasıl uzandığını, çeşitli yönleriyle ve derinlemesine ortaya çikarma görevidir. Öyle sanıyorum ki, bu çabamız, hem bir göçmen örgütü olarak gerçek görevimizi yapabilmemize hem de ülkemizde kazanılmaya çalışan demokrasi için verilen mücadeleye katkıda bulunmaya hizmet edecektir.

Böyle bir çabanın kısa sürede tamamlanamayacağı açıktr. Onun için bu panelde ele almadıklarımızı daha sonraki çalışmalarımızın konuları olarak düşünmeliyiz. Yeni panellerin yapılması için 12 Eylül günlemesini beklemek de gerekmeyi. Türkiye'de 12 Eylül döneminin sırname olan baskiların her gün, her saat yaşanıyor. Öyleyse biz de, bu baskiların ülke dışına yansımmasını daha sık aralıklarla, en geniş çeşitliliği ile ve farklı konular çerçevesinde ele alabiliriz. Yurt dışındaki basın—yayın görevlileri, kültür ve sanat emekçileri, aydınlar, öğrenciler bu kapsama düşünülmeliidir.

Ancak, bütün bunların arasında hızla ele almanız gereken konulardan biri de Kürtlerin durumudur. 3—4 Eylül tarihinde toplanan Genel Yönetim Kurulumuza telefonla ulaşan bilgi, 7 Eylül tarihli Cumhuriyet gazetesine de yansıdı, Hannover'in Celle kasabasından Türkiye'ye yillik izine giden 51 yaşındaki Kürt işçi Derviş Savgat, Viranşehir ilçesine bağlı Yukarı Koşanlar Köyü'ndeki evinden alındıktan 8 gün sonra ölü olarak ailesine teslim edildi. Mezarından çıkarılarak otopsi yapılan Savgat'ın, vücutundan bir bölüm ile boynunda ip izlerinin farkındıldığı saptandı. Savgat'ın vücudunda kurşun izlerinin bulunması, Şanlıurfa Valisi Alpaslan Karacan'ın "Derviş Savgat'ın çalışma sırasında öldüğü" iedialarını da

yalanlamaktadır.

Aramızdan biri, bir göçmen işçi Türkiye'ye izine gitmiş ve otopsi raporuna göre işkence ile öldürmüştür. Derviş Savgat olayı tekil bir olay olmadığı gibi, baskının ülke dışına uzantısı da bununla sınırlı değildir. 12 Eylül döneminin ülke dışında yaşayan Kürt işçi ve emekçilerine, onların buradaki örgütü çalışmalarına, sosyal ve kültürel alandaki istemlerine ve Türkiye'ye girip çıkışlarına nasıl yansığıını belgeleriyle ortaya koymak Federasyonumuzun görevidir.

Federasyonumuz bu çalışmanın, Kürtlerin demokratik örgütleriyle birlikte yapılmasını arzu etmektedir. Kısa zamanda bu konuda gerekli girişimleri de yapacağız. Ancak, Kuzey Irak'daki katliamlar nedeniyle güncel ve acil görevlerimizden de söz etmek istiyorum. Her halde en başta gelen görevimiz, Türkiye'ye sığınan ve sayıları 120 bini bulan Kürt ailelerinin en temel insanı ihtiyaçlarının karşılanması yönünde çaba harcamaktır. Türkiye'de Kızılay Yardım Kurumu'nun ve uluslararası yardım kurumlarının nasıl ve ne miktarda yardım yaptıkları başına açıklanmalıdır. Bütün bunlardan bağımsız olarak bizler de bu insanı görevimizi yerine getirmek için tüm olanakları zorlamayız.

Değerli arkadaşlar,

12 Eylül darbesinin ülke dışına yansımmasını bir başka açıdan daha ele almak istiyorum. Ele almak istedigim sorun, ülke dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının onurlu, saygınlık ve başları dik yaşamaları sorunudur. Bu sorun sosyal yapıları, politik görüşleri ne olursa olsun tüm göçmenleri kapsamına alan bir konudur. Nitekim Başbakan Turgut Özal, 12 Eylül darbesinin yarattığı bu olumsuzluğun savunuculuğunu yapmaktadır. Başbakan'ın "Gurbetçilere" gönderdiği söyleyen 500 bin adet mektupta "Artık, sizin de başınız dik" söz-

leri yer almaktadır.

Başbakan'ın bu tespiti, inandırıcı, somut gerekçeleri olmayan, demagojik bir yaklaşımın ürünüdür. Propaganda amacına yönelikir. Oysa bu sorun hepimizin duyarlı olmasını gerektiren ciddi bir konudur.

Günümüzde tüm toplumlar, devletler ve hükümetler için uluslararası değer ölçüleri vardır. Bu ölçü, insan haklarına gösterilen saygı ve insana verilen değerdir.

Uluslararası alanda barış mı ?, savaş mı ? sorusunda, Türkiye nerede ve kimin yanında yer almaktadır ? Tüm insanlığı tehdit eden çevre sorunlarına Türkiye'nin yaklaşımı nedir ? Dünyaya bizim ülkemize bu pencereden bakıyor. Ve bizi buna göre değerlendirdiyor.

Bu bakış açısı, ülke içindeki uygulamaları da kapsamaktadır. Türkiye'de insan haklarına gösterilen saygının ve insana verilen değerin boyutları nedir ? Öyle sanıyorum ki, her birimiz, Türkiye'de insan haklarının binlerce defa ayaklar altına alındığının somut örneklerini sayfalar dolusu yazabiliriz.

Bir insanın ülkesiyle onurlanılmasının çağdaş ölçülerinden yola çıktığımızda, 12 Eylül dönemiyle övünebilmesi mümkün müdür ? Tersine insan haklarına saygı açısından ve insan onurunu koruyabilmek için, 12 Eylül dönemi çağdaşı ve utanç verici bir dönem olarak mahkum edilmelidir. Federasyonumuz, ülke dışında yüzümüzü karartan 12 Eylül döneminin bir an önce son bulmasını istemekte, insan haklarına saygılı çağdaş ve demokratik bir Türkiye talebini yükseltmektedir. Bu talep tüm göçmenlerin, ülkeyi dışında kendilerine saygın davranışını ve onların onurlu yaşamaları için zorunludur.

Değerli konuklar,

Tüm bu saylıklarımız ülkemizdeki bir başka gerçeği görmeme engel olmamahıdır. Ülkemizde övünmemizi gerektiren olgular da vardır. 12 Eylül'ün tüm şiddetine, baskularına ve yasaklamalarına karşın, dünya halklarının barış isteyen ortak talebine Türkiye'den de ses verilmiştir. İnsan haklarına, insan onuruna saygı için yapılanlar ve yapılması için uğraşanlar onur vericidir. Demokrasiyi sadece talep etmekle yetinmeyip, attıkları somut adımlarla bu süreci zorlayan güçlerin davranışları yürek kabartıcı ve umut vericidir. Varlığı bile inkar edilen Kürt halkın, tükenmek bilmeyen direnci, ırkçı ve saldırgan çevreleri gerileten, sorunun politik çözümünü dayatan bir olgudur. Bu listeyi daha da uzatabiliriz. Özette şunu söylemek istiyorum. Bunlar, ülke dışındaki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının başını dik dik tutan, onları onurlandıran övünç kaynaklarıdır. Çağdaş ve demokratik Türkiye panelinden ülkemizin tüm demokrasi güçlerine selam.

Değerli arkadaşlarım,

Çağdaş ve demokratik bir Türkiye'nin yolunu açabilecek, 12 Eylül dönemini sona erdirebilecek yeni bir olağanla karşılaşmayıyoruz. Halkımız 25 Eylül referandumunu bu amaca ulaşabilmek için değerlendirebilir.

Ama bizler ne yazık ki, sınır kapılarında oy kullanmaya zorlanarak, ülkemizin geleceğine yönelik düşüncelerimizi yansıtamıyoruz. En temel yurtaşlık haklarımız bile kullanılamaz durumdadır. Ülke dışında sayıları 2,5 milyonu bulan göçmen seçmeye verilen değer ortadadır.

Bu durum bizleri hareketsiz hale getirmemeliidir. Tersine, karanlıkla—aydınlığın, çağdaş olmakla—çağdaşı kalmanın, insan haklarına saygı ile—onu ayaklar altına almanın, demokra-

si ile—antidemokratik olmanın çarptığı ülkemizde yerimizi belirlemeli ve bunun gerektirdiği aktif bir tutum içinde olmalıyız.

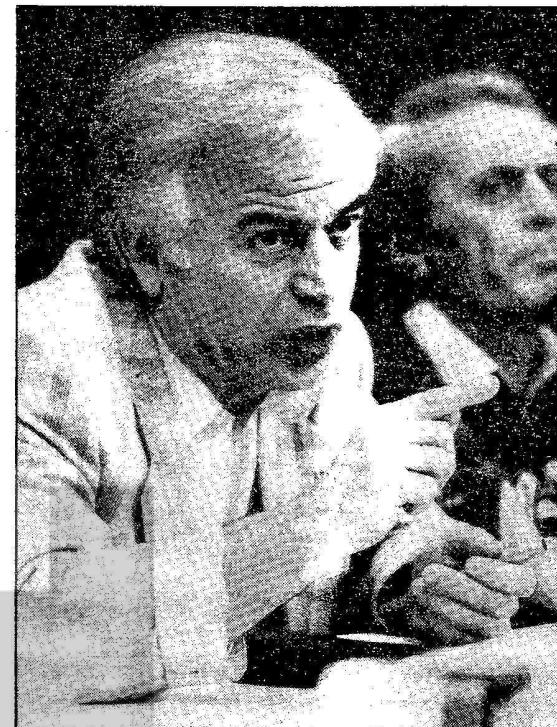
Federasyonumuz, Türkiye'de milli gelirin %70'ini alan küçük bir azınlığa ve bu azınlığın baskısı ve terörüne karşı, Milli gelirin %30'u ile geçinmek zorunda bırakılan büyük çoğunluğun sosyal adalet ve demokrasi istemlerini destekliyor. Özellikle bu %30 içinde Milli gelirden sadece %14 oranında pay alabilen ve 12 Eylül'le birlikte yaşam koşulları sürekli bozulan aylaklı ve ücretli sabit gelirlerin haklı mücadelesine destek olmak istiyoruz. Grev'de 81. gününü tamamlayan Darphane işçileriyle, 6 Eylül'de "Ekmeğ İçin Grev" e çıkan 10 bin 200 SEKA işçisiyle dayanışmamızı yükselteceğiz.

Bu yöndeki çabalarımızdan biri olan panelimizi olanaklı kılan Sayın Avukat Turgan Arınır'a, Sayın eğitimci Safer Çınar'a, Sayın sendikacı Yılmaz Karahasan'a ve Sayın ekonomist-yazar Özlem Özgür'e teşekkür ederim.

Bir işgünü olmasına karşılık panelimize ilgi duyup gelen basın mensuplarına, tüm misafirlerimize ve mesajlarıyla bizleri destekleyen tüm dostlara, çevre derneklerimizden gelen üyelerimize ve yönetici arkadaşlarımı teşekkür ederim.

Halen kurtulamadığımız kısa süreli bildirimlere rağmen, bu salonu bizlere açan Essen Halk Yüksekokulu yöneticilerine ve yabancılar bölüm sorumlusu Bayan Judith Ziegler'e değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Ortak çabalarımızın yeni ve daha başarılı ürünlerini sunabilmek umidiyle hepini saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

**Yılmaz
Karahasan
(IGM Sekreteri)**

YILMAZ KARAHASAN

1938 yılında Zonguldak/Kilimli'de, makine işçisi ve sendikacı Ömer ve eşi Fatma'nın ikinci çocuğu olarak dünyaya geldi.

İlkokulu Kilimli'de, ortaokulu Zonguldak'ta okuyan Yılmaz Karahasan, İstanbul'da sanat okulu elektrik bölümünde öğrenimini tamamladı.

Kilimli'de bir süre elektrikçi olarak çalışan Karahasan, 1958' de F. Almanya'ya geldi ve burada elektrik montörü ve elektrikçi olarak çalıştı. 1964'ten itibaren Köln Arbeiterwohlfahrt'ta sosyal danışman olarak çalışmaya başlayan Yılmaz Karahasan, 1967-68 yıllarında Dortmund Sosyal Akademisi'nde öğrenim gördü.

Yılmaz Karahasan, 1968'den bu yana Frankfurt'ta, IG Metall Sendikası Genel Yönetim Kurulu'nda Sendika Sekreterliği yapmaktadır.

Karahasan evli ve iki çocuk babasıdır.

12 EYLÜL VE YURTDIŞINA UZANTISI

Giriş

Her ne şekilde olursa olsun diktatörükler, özünde ve ağırlıkla, emekçilere, onların sendikal ve politik örgütlerine karşıdır- lar.

Egemen sınıflar, ulusal ve uluslararası kapital, ancak egemenliklerini parlementer demokrasının araçlarıyla koruyamayacak- ları duruma düştükleri zaman, egemenliklerini korumak, pekiş- tirmek ve geliştirmek için antodemokratik ya da dikta yöntem- lere başvururlar.

I. Darbe Kaçınılmaz mıydı?

Başından beri askerler, Cuntabaşı ve şimdiki Cumhurbaşkanı General Evren, her fırsatта 12 Eylül darbesinin teröre son ver-

mek, bir içsavaşı önlemek, ekonomik krizi ve kargaşalığı ortadan kaldırmak için kaçınılmaz olduğunu dile getiriyor.

1) Geçmişe Kısaca Bir Göz Atalım

Darbeden önceki son iki yıl içinde, 1978'den 1980 Eylül'e kadar 5 binin üzerinde, hele son ay ve haftalarda, günde 30'a varan insanın terör olaylarının kurbanı olduğu doğrudur.

Fakat, generalerin sürekli yineledikleri şekliyle, ülkenin kurucusu oldukları doğru değildir. Doğru olan birşey varsa, o da; generalerin sürdürmekte olan ekonomik ve toplumsal dönemin devam etmesinde ekonomik çıkarları olduğunu doğrudur.

Darbede o zamanki "bağışıklar politikasının hesaba katılması"nın önemli bir rol oynadığı da doğrudur. Başka bir deyişle; Darbe, NATO'nun da katılımıyla yapılmıştır.

2) Sorular Yanıt Aramada Yardımcı Olur

Terör olayları darbenin nedeni değil, kendi hazırladıkları gerekliliklerdir. Bu bakımdan; terörü kimlerin, kimin çıkarları için ve hangi amaçla planlı ve programlı bir şekilde uyguladığı sorusunun önemi büyktür.

Bununla ilgili üç kısa açıklama:

a- Halkın büyük çoğunluğunun yoksullaşması son yıllarda inanılmaz boyutlara ulaşmıştır.

Çalışabilir nüfusun beşte birinden fazlası, yani yüzde 20'inden fazlası işsizdi; hem de işsizlik sigortasının olmadığı bir ülkede.

Enflasyon üç rakamlı boyutlara ulaşmıştır; insanların ortalaması ömrü 50 yaş civarındaydı, ve dış borçlar 10 milyar Do-

lar sınırına dayanmış, hatta aşmıştı. Bu, gayri safi milli hasılanın aşağı yukarı yüzde 20'sine denk düşmektedir.

Tüm bunlardan kaynaklanan sosyal ve sınıfal çatışma, giderek keskinleşiyor ve sertleşiyordu. Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu DISK'in öncülüğünde işçi sınıfının bilinçli ve örgütü kesimleri ve aydınlar bu yiğinsal hareketin başını çekiyordu. Egemen sınıfların parlementer demokrasinin araçlarıyla egemenliklerini sürdürmede ve kendi kapitalist çıkarlarını dayatmadada büyük zorlukları vardı. Egemenlikleri sallantıdaydı.

Bu ortamda, Demirel'in başbakanlığındaki, zamanın geri-sağ "Milliyetçi Cephe" Hükümeti, IMF'nin zorlamaları ve hatta diktesi ile, "Türkiye'nin ekonomisini düzeltme programı" diye adlandırılan, 24 Ocak 1980 ekonomik kararlarını aldı.

Bu programın uygulanabilmesi için bir diktatörlük kurulabilmesinin ortamı hazırlanmalıdır.

b- Türkiye'de subaylar ve ordu üst yönetimi, 60'lı yıllardan itibaren, deyim yerindeyse, ilerici karakterlerini kaybetmeye başlamışlardır. 13 Ekim 1980 tarihli "Spiegel", bu konuda söyle yazıyordu:

"1960 ihtilalinin hemen ardından subayları memurlar hiyerarşisinin en üst düzeyine getiren bir maaş sistemi uygulanmaya kondu. Esas gelir kaynağı ise, 1961'de 'Ordu Yardımlaşma Kurumu' adı altında, kimseye bir zarar olmayan, kendi halinde bir kurum gibi kurulan, subayların çıkar ortaklığı OYAK'tı. Amerikalı danışmanların tevsiyesi üzerine kurulan bu kurum, subayların ekonomik durumuna katkıda bulunacaktır..."

Karşılıklı yardımlaşma fonu, giderek çeşitli firmalardan ortaklık senetleri alan ve kendisi işletmeler kurulan, güçlü bir ordu holdingi oluverdi. OYAK, bugün (1980), Türkiye'nin 2. büyük kapitalist konzernini (tekeli) durumundadır... Kendisi işveren olan askerlerden gerekli sosyal reformları gerçekleştirmeleri beklenemezdi..."

Bu işveren askerler, egemen sınıf olan kapitalistlerin, Türkiye'deki büyük burjuvazinin dolaysız ortakları konumundadırlar. Uluslararası burjuvazının bir parçası olan askerlerin de Türkiye'deki mevcut iktidar ve mülkiyet ilişkilerinin, ve böylece egemenlik ilişki ve yapılarının korunması, sağlamlaştırılmış, geliştirilmesinden yana olduklarını söylemek çok doğal olur.

c- Anımsayalım; İran'da şah rejiminin yıkılması ile birlikte Körfez bölgesinde politik durum değişti. NATO ülkesi olan Türkiye'nin askeri stratejik önemi arttı. IG Metall'in Berlin'de yapılan 13. Olağan Kongresi'nde de özellikle altı çizilen, "bağışıklar politikası hesaplarının demokratik hak ve özgürlüklerye yeg tutulduğu şüphesi" akla gelmektedir.

3) Toparlayacak Olursak

Planlı, programlı uygulanan ve dozajı sürekli yükseltilen terörün yardımıyla —ki, bu görevi, kendisi o zaman Başbakan Yardımcısı, aynı zamanda İçişleri Bakanı ve böylece de polisin en yüksek düzeyde yönetici olan Alpaslan Türkeş'in Milliyetçi Hareket Partisi üstlenmişti— ve parlamentoonun bilinçli olarak devreden çıkarılması ile (Burada Cumhurbaşkanlığı seçimi sırasında görülen 140 veya 160 seçim turu örnek gösterilebilir) halkın demokrasiye, siyasi partilerin ve anayasal organların ülkeyi ekonomik, sosyal ve politik kargasından kurtarabilme yeteneğine güveninin yokolması ve yiğinların güçlü bir kişi, otoriter bir devlet, hatta bir diktatörlük isteminin yaygınlaşması

isteniyordu.

Çıkış yolu yokmuş gibi görünen bu durumda, bu gibi stratejiler yiğinlarda yankı buldu. Bu hesap, şüphesiz ki, Pentagon ve CIA'nın da yardımı ile tuttu.

II. Yurtdışındaki Rejimi Eleştiren Sendikacıların ve Rejim Karşıtlarının Takibati Başından Beri İktidarı Ellerinde Bulunduranların Resmi Politikasıdır

Türkiye'deki işçi ve sendika hareketinin parçalanması ve her türlü muhalefetin devre dışı bırakılmasından sonra, Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa'daki ve böylece de F. Almanya'daki resmi temsilcilikleri, görülen o ki, kampanyalar örgütleme direktifi aldılar.

1) İktidarin Kamuoyundan Korkusu

Her çeşit diktatörlüğün kamuoyundan ve uluslararası alanda yalıtlanmaktan korktuğu bir gerçektir. Bu, Türkiye'deki askerler için de böyledir. Bu nedenle Avrupa'daki, böylece de F. Almanya'daki Türkîyeli işçiler de böyle bir kampanyanın kapsamına alındılar.

Amaç, Avrupa ve Alman kamuoyuna, Türk silahlı kuvvetlerinin müdahalesinin kaçınılmaz, hatta ülkeyi ve milleti bir felaketin eşiğinden döndürmek için gerekli, olduğunu anlatmakti. Aynı zamanda halkın ve bu sırada F. Almanya'daki Türkîyeli işçilerin de, askerlerin müdahalesini desteklediklerini ve yüzbinler olarak ordunun arkasında oldukları göstermektî.

Buna bağlı olarak, örneğin; Köln Başkonsolosu İlhan Kiciman, daha Ocak 1981'de, "değerli vatandaşlarına" gönderdiği mektupta, ekte gönderilen örnek mektubu tek tek veya toplu-

ca imzalayarak, partilere, politikacılara, parlamentolara, bakanlıklara, basına, radyo ve televizyona, uluslararası af örgütünün (amnesty international) yerel gruplarına göndermelerini ve böylece "Federal Almanya'da Türkler'in de bulunduğu" ispat etmeleri çağrısı yapıliyordu.

Yukarıda belirtilen kurum ve kişilerin adres listesinin yanı sıra, bu çağrıının içerisinde, belirtildiği gibi, bir de örnek mektup bulunuyordu.

Bu mektuptan birkaç alıntı:

"Alman kamuoyunun Türkiye hakkında zaman zaman yanıldığını, biz Almanya'da oturan Türkler üzüntü ile müşahade etmekteyiz.

Almanya'da yaşayan yüzbinlerce Türk, Ordusunun yanında, Türkiye'de alınan tedbirleri tüm gücüyle desteklemektedirler. İşkence iddiaları, sözde açlık grevleri ve Türkiye'yi kötüleme faaliyetleri bu gerçek karşısında anlamsız kahrlar.

Almanya'da bazı aşırı gruplar tarafından girişilen faaliyetlere itibar eden Alman politikaclarını kınar ve ayıplanız.", veya:

"Türk Milleti ve onun vazgeçilmez bir uzantısını teşkil eden 1,5 Milyon Almanya'da yaşayan bütün Türkler Türk Ordusuna güvenmekte ve destek olmaktadır.

Ülkede bugün sulh ve sükun avdet etmiş, can ve mal güvenliği sağlanmış, Türk Devletinin geleceği emniyet altına alınmıştır. Türkiye'ye demokrasi gelecektir. Avrupa Ülkelerinin istedikleri de bunlardan başkası olamaz.

Alman politikacıların bu gerçekleri bildiğine eminiz.", veya:

"Dünyada geleceğinden endişe edilen birçok ülke vardır. An-

cak Türkiye bunlardan biri değildir. Türkiye insan haklarına saygılı bir Avrupa ülkesidir. Türk Milleti ve Türk Ordusu demokrasiye bağlıdır. Alman kamuoyu Türkiye hakkında zaman zaman yaniltılmaktadır.

Almanya'da yaşayan yüzbinlerce Türk halen Yönetime elköyan Askeri İdareyi tüm gücüyle desteklemekte ve alınan önlemleri tasvip etmektedir.

Bunları da Alman kamuoyuna bizlerin görüşleri olarak lütfen duyurunuz."

2) Başkonsoloslukların "Karşıt Örgütler" Kurma Girişimleri

Yunan, Portekiz ve İspanyol askeri diktatörlerin zamanından, bu gibi rejimlerin karşı görüşte olanların takibi ve iç politikadaki terörlерinin boyutlarını çarptırmak için kamuoyundaki imajlarına ne kadar dikkat ettiklerini biliyoruz. Batı Avrupa'da yaşayan işçi ve aileleri üzerinde, her seferinde baskı yöntemleri denenmiştir. Bu, özellikle işçiler sendikal alanda çalışıyor ve açıkça baskı ve politik takibata karşı mücadeleye giriþiyorsa böyle olmuştur. Eleştiri yapanları susturmak için devlet organları tüm yaratıcılıklarını ortaya koymaktadırlar.

Türk işyeri işçi temsilcileri, fabrika tercümanları ve sosyal danışmanlar ile ilişkiye geçerek ve onları amaçları doğrultusunda kullanmak için kendilerine bağlama girişimleri tekil bir olay veya F. Almanya'daki Türkiye Cumhuriyeti resmi temsilciliklerinin kendi başlarına girişikleri işler değildir.

Aynı şekilde, son yıllarda yoğun olarak pasaportlara elkonması ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ülkeye dönerken resmi makamlara teslim olmalarının istenmesi de tekil olaylar veya istisnalar değildir.

Tercüman Gazetesi'nin F. Alman eğitim kurumlarında hızmet veren ilerici öğretmenlere karşı açtığı tam cephe kışkırtma kampanyasının sorumlusu da yalnızca bu gazete değildir.

Tam tersine, burada dolaysız bir bağlantı vardır. Bu eylemler ve başlatılan uygulamalar —ispatı ile biliniyor ki—, 12 Eylül 1980'den hemen sonra, Ocak-Şubat 1981'de kararlaştırılan genel bir tasarım ve stratejinin parçalarıdır.

3) Ocak-Şubat 1981 Kararları

Devlet aparatının önde gelen temsilcileri, Türkiye hakkında yer etmiş imajı nasıl ederiz de kırarız; yurtdışında, çok sayıda eleştirel çıkışları nasıl susturabiliriz; diye, uzun müddet ve derin derin düşündüler. 1981 Şubat'ında Türk basınında söyleşi manşetler yer almıştı:

"Türkiye aleyhinde çalışanların faaliyetleri artık 'yanlarına kar' kalmayacak", veya:

"Devlet, yurtdışındaki yıkıcı ve bölücü'lere karşı teşkilatlıyor" (18 Şubat 1981 – Tercüman)

Bununla ilgili olarak; yurtdışında devlete karşı çalışan derneklerde mücadele etmek üzere örgüt kurma kararı alan bir "Komisyon" dan bahsediliyordu.

Üst düzeyde yetkililerden oluşan bu Komisyon'da, zamanın Devlet Bakanı İlhan Öztrak başkanlığında şu üyeleri vardı:

Millî Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri,
Millî İstihbarat Teşkilatı Başkan Vekili,
Yurtdışı ile ilişkili çeşitli bakanlıkların müsteşarıları,
TRT ve Anadolu Ajansı'nın Genel Müdürleri ve çeşitli daire müdürleri.

'KOMİSYON NE YAPACAK?

Devlet Bakanı İlhan Öztrak başkanlığında kurulacak komisyonun alacağı tedbirler şöyle özetleniyor:

- Yıkıcı ve bölücü derneklerin faaliyetleri, yöneticileri ve üyeleri tek tek tesbit edilecek,
- Bu derneklerle karşı 'Kontur' teşkilatlar kurulacak,
- Köln radyosunun yayınıları etkisiz hale getirilecek,
- ZDF televizyonunda zaman zaman Türkiye aleyhinde yıkıcı ve bölücü program yapanlar tesbit edilecek ve bunların faaliyetlerinin etkisiz hale getirilmesi için Alman yetkililer nezdinde teşebbüse geçilecek,
- Almanya'da mahallinden temin edilen, yıkıcı ve bölücü faaliyyette bulunan öğretmenler tesbit edilip, bunların görevlerine son verilmesi için eyalet yöneticileriyle görüşmeler yapılacak,
- Federal Alman hükümetine, Türk işçileri arasındaki yıkıcı ve bölücü faaliyetlerin gelecekte Alman ekonomisini ve sosyal hayatını menfi yönde etkileyeceği anlatılacak.

Konuya ilgili olarak kendileriyle görüşüğümüz yetkililer, başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerinde Türkiye aleyhinde yıkıcı ve bölücü faaliyet gösterenlerin yillardır meydana boş bulduklarını belirterek, 'Devlet aleyhtarlarının bu faaliyetleri artık yanlarına kar kalmayacak' dediler." (18 Şubat 1981, Tercüman)

(IG Metall Yabancı İşçiler Bölümü Dökümanları, Temmuz 1985, Sayfa 1, 2 ve 3; Ayrıca, 1 ve 4 No.'lu Dökümanlar)

4) Başkonsolosluklar Tarafından Türk İşyeri İşçi Temsilcileri Çalışma Grupları Kurulması

Kısa bir zaman sonra, Komisyon'un kendisine görev edindiği önlemler alınmaya başlayacaktır. 20 Kasım 1982 tarihinde, Hannover'de, Niedersachsen ve Bremen Türk İşyeri İşçi Temsilcileri Çalışma Grubu —veya Komisyonu— kuruluyor.

Cıktıtılan basın açıklamasında, çeşitli şehirlerden, farklı sendikalardan Türk işyeri işçi temsilcileri, yürütme kurulu olarak tanıtılmaktaydı. Ve hemen bu ilk basın açıklamasında "Niedersachsen ve Bremen Eyaletleri'ndeki tüm işyeri işçi temsilcisi Türklerin kurulan bu komisyonun tabii üyeleri olduğu" iddiası ileri sürüülüyordu.

Takip eden yıllarda Başkonsolosluklar böylesi "Komisyon"ların kurulması yönündeki çalışmaları yoğunlaştırmıyorlar ve ilgili şahıslara davetiye gönderiyorlardı. Örneğin, Hamburg Başkonsolosluğu'nun 14.11.1984 tarihli davetinde şöyle denmektedir:

"Sayın

Hamburg ve Schleswig-Holstein Eyaletlerinde oturan işçi vatandaşlarınızın iş ilişkilerinden doğan sorunlarının çözümlenmesinde yanında bulunmak amacıyla Sendika ve İşyeri İşçi Temsilcileri ile İşyeri Tercümanlarından meydana gelen bir 'Çalışma Grubu' oluşturulmasında Başkonsolosluğunuzca büyük yarar görülmektedir.

Bu 'Grubun' faaliyete geçmesi için yapılacak çalışmalara hazırlık olmak üzere 1 Aralık 1984 Cumartesi günü, saat 14.30'da, Tesdorfstr. 18, 2000 Hamburg 13 adresindeki Başkonsolosluğuza gelmenizi rica ederim.

(İmzsası)

Mehmet Nuri Ezen
Başkonsolos"

Başkonsolosluklardan bu ve benzer içeriklerle Türk işyeri işçi temsilcilerine davetler gönderildi. Örneğin, Düsseldorf Başkonsolosluğu (20 Mart 1985), Mainz (30 Mart 1985), Nürnberg (27 Haziran 1985) vb gibi.

Düsseldorf Başkonsolosluğu, "(20 Mart 85'de yapılacak toplantı için) davetiyeleri, ilgili bayan ve baylara iletilmesi ve kendilerinin bu tarihte işten serbest tutulmaları" ricasıyla, çeşitli firmaların işçi temsilciliklerine de ek bir yazı gönderdi.

Burada önemle tesbit edilmesi gereken nokta, konsoloslukların bu çalışmalara kendiliklerinden girişmedikleri ve bu kuruluş toplantılarını kendiliklerinden düzenlemeyenleridir. Kuşkusuz, burada hareket noktası daha çok şu olmalıdır; Bu konuda yönlendirme Büyükelçilikten gelmiştir ve o da, Türkiye'deki iktidarnın, "Komisyon" kararlarının yaşama geçirilmesi yönündeki talimatı —veya direktifi— doğrultusunda davranışmıştır.

5) Başkonsoloslukların Pasaportlara Elkoyması

"Önlemler paketi"nin yaşama geçirilmesi kapsamında; sendikal politika konusunda aktif, politik bilinçli, sorunlara eleştirel yaklaşan, Türkiye'de insan haklarına saygı, serbest toplu sözleşme hakkı, sendikaların özgürce çalışabilmesi ve sınırsız grev hakkı gibi istemleri savunan, politik kovuşturmaları, toplu mahkemeleri ve ceza kararlarını mahkum eden Türkîeli işçilerin pasaportlarına başkonsolosluklar tarafından eikonması ve kendilerinin Türkiye'ye dönmeye zorlanması olayları, özellikle son yıllarda, giderek artmaktadır.

Yalnız Frankfurt Başkonsolosluğu bölgesinde, böylesi 28 olay mut olay vardır.

Pasaportlara elkoyma uygulaması, öğrenci ve öğretmenleri de kapsamaktadır. Özellikle IG Metall, IG Chemie, ÖTV ve

GEW üyesi aktif ve girişken arkadaşlar bu uygulamalara hedef olmaktadır.

Konsoloslukların bu uygulamaları genellikle üç şekilde oluyor:

- Pasaporta elkonulduktan sonra, yalnız Türkiye'ye "geri dönüş" için geçerli bir belge düzenleniyor. Burada, gerçek dışı olarak, "belgenin" pasaportun kaybindan dolayı verildiği iddia ediliyor.
- Pasaportlar, "bir konuyu incelemek" üzere "ahkonuyor". Sık rastlanmayan bu uygulamada "Pasaport yerine geçerli" bir belge düzenleniyor.
- Çok nadir olarak rastlanan bir olay olarak ta, pasaportuna elkoyulan ilgili kişiye hiçbir belge verilmiyor. Böylelikle, bu insanlar, kanuna aykırı olarak (illegal) burada kalmak gibi, yabancılar polisi ile zorluklara yol açan bir konuma itiliyorlar.

Bu olayların hiçbirinde konsoloslukların pasaportlara elkoyması veya pasaportları alıkoyması konusunda herhangi bir gereklilik gösterilmiyor. Araştırılıp sorulduktan, sürekli aynı kaçamak yanıt verilmektedir: "Biz, Ankara'dan gelen bir talimat dolayısıyla böyle davranıyoruz. Gerekçelerini biz de bilmiyoruz. Bilsek dahi söylemeyez..."

6) Türkiyeli Öğretmenlere Karşı Kışkırtma Kampanyası:

Alman eğitim hizmetlerinde çalışan Türkiyeli demokrat öğretmenlere karşı kışkırtma kampanyaları yeni değildir. Sağ eğilimli Türkiyeli çevreler ve basın organları tarafından böylesi kampanyalar önceden de vardı.

Sağ eğilimli Tercüman Gazetesi, 14 Nisan 1987'de, Hessen, Kuzey Ren Vestfalya ve Berlin'de ismen bilinen Türk öğretmenlere karşı, anadil derslerinde Türk öğrencilere sol fikirler aşçıadıkları iddiasıyla kışkırtma kampanyası başlattı.

(Burada, Bilim ve Eğitim Sendikası —GEW— Mittelhessen Bölge Yönetimi tarafından Haziran/Temmuz 1987'de çıkarılan "Türk öğretmenlerine karşı kışkırtma kampanyaları üzerine dokümanlar"ı anımsatmak isterim)

III. Türk İşyeri İşçi Temsilcileri Komisyonları'nın Faaliyetlerinden Bazı Örnekler

İlk olarak, basına ve kamuoyuna yansıtılan, 20 Kasım 1982'de, Hannover'de "Niedersachsen ve Bremen Türk İşyeri İşçi Temsilcileri Çalışma Kurulu"nun kurulduğuna ilişkin "Basın Açıklaması"nı anmak gereklidir. Bu komisyonun amacı; "Burada yaşayan Türklerin sorunlarının Alman ve Türk makamlarına, kamuoyuna duyurmak ve onların çıkarlarını savunmak" olarak belirleniyor.

Ayrıca, "(Türk vatandaşı olan) tüm işyeri işçi temsilcilerinin bu komisyonun tabii üyesi oldukları" belirtiliyor.

Ve daha sonra, "Yürütme Kurulu üyesi", 10 kişi ismen ve hangi şehirden oldukları da belirtilerek, tanıtılmıyor.

Arkasından, "Federal Almanya'daki yabancı düşmanlığı konusunda Niedersachsen ve Bremen Türk İşyeri İşçi Temsilcileri Komisyonu'nun Görüşleri" başlığı altında, basın—yayın organlarının yanı sıra çeşitli kuruluşlara ve bu arada sendikaların genel merkezlerine de gönderilen, genel ve kapsamlı bir "Basın Açıklaması" yer alıyor. Komisyon burada, "yardımcı olabileceğini" ve kendisinin "ortak çalışmaya" hazır olduğunu söylüyor.

Komisyon, 22 Şubat 1985 tarihinde "Türkiye'de İnsan Hakkının Durumu" konulu parlamento oturumuna yönelik, içeriğinde tamamen Türkiye'deki iktidarin politikası savunulan bir yazıyı Bremen Senatosu'nun "tüm milletvekillerine" gönderiyor.

Komisyon, "rapor hazırlayan delegasyonun, kısa bir süre Türkiye'de kalmış olmasına rağmen, böylesi kapsamlı bir rapor hazırlayabilmiş olması gerçeği karşısında hayretlerini..." dile getiriyor. Ve; delegasyonun raporu "tek taraflı" olduğu ve "hiçbir sağlam temele dayanmadığı" için... "burada sığınma olanağı bulan teröristlerin, iltica konusunda çalışan avukatları vasi tasıyla, yine bir 'ustalık' gösterip göstermedikleri"ni soruyor.

Yazı şöyle devam ediyor: "Türkiye'de insanlar kanun önünde eşittir. Kimseye, belirli bir grubun mensubu olduğu için, insan onuruya bağdaşmayan bir davranışta bulunulmaz ve ceza verilmmez."

Komisyon, daha sonra, Türklerin "demokratik yöntemle seçilmiş temsilcileri" olarak, milletvekillerinden "inanılmaz iddiaları reddetmelerini rica ediyor.

Bir başka örnek te Hamburg Komisyonu'nun IG Metall ve IG Chemie'ye yönelttiği, 1 Nisan 85 tarihli protesto mektubudur. Burada söz konusu olan DGB Hannover Şubesi'nin, Hannover Fuarı kapsamında düzenlediği, Türkiye'yi konu alan toplantısıdır. Yazında DGB'nin Türkiye toplantısı sert bir dille eleştiriliyor ve "IG Metall (veya IG Chemie) in Türkiye'deki gelişmeleri eleştirmek yerine, daha çok FAC'deki Türk işçilerinin çıkarlarıyla ilgilenmesi gerekiği..." söyleniyor.

IV. Sonuç

Türkiye'deki egemen güçlerin sorunlara eleştirel yaklaşan sendikacılara ve rejim karşıtlarına yönelik takibatı, başka araç-

larla da olsa, Federal Almanya'da da sürdürdüğü geçektir.

Amaçlanan; yurtdışında da,

- Sorunlara eleştirel yaklaşan sendikacıları ve muhalefeti ele geçirmek, yalıtlamak ve susturmak;
- İşyeri işçi temsilcileri ve diğer fonksiyonerler vasıtasyyla, Türkîyeli işçiler üzerinde yoğun bir etki sağlayabilmek, bir kontrol ağı oluşturmak ve kendilerine gözdağı vermek;
- Kazanabildikleri sendika fonksiyonerlerini, hiç değilse bir kısmını, kendi resmi hükümet politikalarının taşıyıcısı haline getirmek ve karşı kamuoyu yaratmada kullanmak; ve
- Kendi istihbarat ve ihbar hizmetleri için kişiler bulmak ve kullanmaktır.

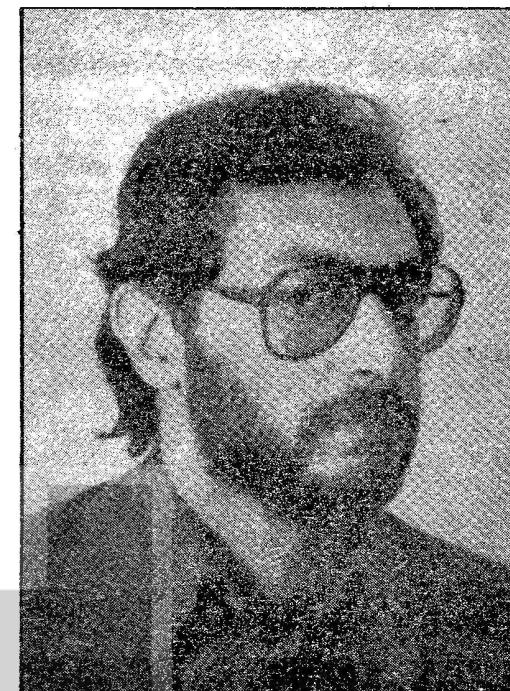
Sendikalar olarak, böylesi girişimler karşısında sessiz kalmadık ve bundan sonra da sessiz kalmayacağız. Türkiye'deki iktidarın böylesi demokrasi düşmanı ve insanları aşağılayıcı yaptırımlarının açığa çıkarılması konusunda şimdîye dek elimizden gelen herşeyi yaptık ve bundan böyle da aynı şekilde davranacağız.

Federal Almanya'da ve diğer Avrupa ülkelerinde devlet organları ve politik sorumlular kendi ülkelerinde yabancı devletlerin temsilciliklerinin hiçbir engellemeye olmadan özgürlükü demokrasi toplum ilkeleriyle bağdaşmayan faaliyetler yürütmelerine göz yummamalıdır.

Federal Almanya ve diğer Avrupa ülkeleri, diktatörlük rejimlerinin serbestçe at oynatabildikleri bir alan olmamalıdır.

Türkiye Hükümeti'nin bu yaptırımları ve uygulamaları devam

ettiği müddetçe, demokratik ve sendikal hak ve özgürlükler saygılı gösterilmediği, insan hakları ayaklar altına alındığı müddetçe, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na üyeliği tartışma konusu dahi yapılmamalıdır !

SAFTER ÇINAR

1946 doğumlu, TC vatandaşı. 1967'den beri Batı Berlin'de, İşletme İktisatı mezunu. 1979'den beri Alman ve yabancı okul çocuklarına danışmanlık yapan bir kurumda görevli. 1983 yılından beri GEW Berlin 3. Başkanı, 1986'dan beri GEW Genel Merkezi Yabancılar Politikası Kurulu Başkanı. Yabancılar politikası, yabancılar hukuku ve göçmen çocukların eğitim sorunlarına ilişkin çeşitli makaleleri mevcuttur.

Safter Çınar
(GEW Berlin
3. Başkanı)

12 EYLÜL (1980) REJİMİNİN TÜRKİYELİ GÖÇMENLERİN ÇOCUKLARININ EĞİTİM KOŞULLARINA ETKİLERİ *

Belki başlığımız kimini şaşırtacaktır, nasıl olur da Türkiye'deki diktatörce/antidemokratik koşullar Federal Almanya Anayasası'nın güvencesi altında, yaklaşık iki bin kilometre uzakta, göçmen çocukların eğitim koşullarını etkileyecektir? Ancak, açıklamalar gösterecektir ki, Türkiye'deki egemen güçler —ister askersel, ister sivil hükümetler aracılığıyla olsun— bu alanda büyük çabalar göstermişler ve —eğitim özerliğine o denli önem veren federe hükümetlerin desteği, en azından göz yumması ile— bazı "başarılar" elde etmişlerdir.

Askersel darbeden sonra kurulan Ankara hükümetine emekli general Hasan Sağlam Milli Eğitim Bakanı olarak atanmıştı. Bakan hemen okullardan demokratik öğretmenlerin ve kitapların temizlenmesine girdi (TOB-DER darbeden hemen sonra kapatıldı ve kısa sürede askeri mahkemelerce mahkum edil-

* GEW Berlin Yabancılar Komisyonu Başkanı Rıza Baran'ın 1985 tarihli bir bildirgesi temel alınıp genişletilmiş ve güncelleştirilmiştir.

di). Aynı zamanda askeri hükümet yurtdışındaki Türk ve Kürt örgütlerine karşı kampanyalar düzenlemeye girişti. Bu örgütler Avrupa kamuoyuna ülkedeki olayların gerçek yüzünü yansıtıyor ve böylelikle Türkiyeli göçmenler arasında da direnişi baş gösteriyordu. Bu konuda HÜRRİYET'in başlığı şöyle idi: "Yurtdışındaki örgütlerle karşı savaş başladı;" (6.2.81) TERCUMAN ise: "Devlet bölgüclere ve solculara karşı örgütleniyor" şeklinde başlık atıyordu. (18.2.81)

"İşçi Gerçekçi" dergisinde Genel Kurmay Başkanlığı'nın bir yazısı yayınlanyordu. 5.2.1982 tarihli bu genelgede Türkiye'ye karşı faaliyette bulundukları iddia edilen yabancı kuruluşların bir listesi ve bunlarla ilişki kurma ve yayınlarını yurda sokma yasağı yer almaktı idi. Listede, Alman Sendikalar Birliği (DGB)'ne bağlı Eğitim ve Bilim Sendikası (GEW) ile Kuzey Ren Vestfalya'da veli ve çocuk çalışması yapan ve başarısı Avrupa Topluluğu'na övülen RAA projesi de yer almıyordu.

Yurtdışında yaşayan ve ülkede olanları eleştiren insanlara karşı baskı kuruluyor, özellikle pasaportlara el koyarak ve uzatmayarak Türkiye'ye geri dönmeye zorlanıyorlardı.

Kısa dönem askerliğe giden gençler (ki önceleri 22 bin DM ödemek zorunda idiler, şimdi ise, 15 bin DM ödüyorlar) ise, askerde bir soru formu doldurmak zorunda idiler. Bu form çerçevesinde alman makamlarınca atanmış olan "Türkiye düşmanı" öğretmenlerin isimleri de soruluyordu.

Bu sindirme kampanyası B. Berlin'de 1981 Mart/Nisan aylarında ilk doruk noktasına ulaştı. Dört Türkiyeli öğretmene birer mektup gönderilerek Türkiye'ye gitmek üzere hazır bulunmaları ve cuntanın başı Evren'i öldürmekle görevli oldukları bildirildi. Peşinden bu öğretmenlere uçak biletleri ve ayrıntılı talimatlar gönderildi. Dört öğretmen bir avukata başvur-

dular ve bu yoldan polise ve basına bilgi verildi. Arkasından arkadaşlar ölümle tehdit edildi. Konudan konsolosluk da haberدار edilmiş olduğundan, birkaç gün sonra öğretmen arkadaşlardan birinin ailesinin Türkiye'deki evi askerlerce basıldı, arandı ve çok sayıda mektup ve fotoğrafı elkoyuldu. (Berlin, Lehrerzeitung 7/81).

Kuzey Ren Westfalya bölgesinde görevli öğretmen S.B. 1983 yılında kısa bir süre için Türkiye'ye gitmişken tutuklandı ve polis işkencehanelerinde kayboldu. GEW'nin uzun süren protesto ve çabaları (sendikanın Türkiye'ye birkaç kez heyet göndermesi) sonucu kendisi serbest bırakılmış F. Almanya'ya dönebildi.

TERCUMAN Gazetesi 27.12.1982 tarihli nüshasında "Yurtdışında görevli 253 öğretmen hakkında takrirat yapılıyor" başlığı altında Eğitim Bakanı Sağlam'ın şu sözlerine yer veriyordu: "Amacımız mahallinden temin edilen öğretmenler yerine Türkiye'den öğretmen göndermektir" Ve Bakan, F. Alman makamlarının "İaf anlamadığından" yakınıyordu. Gerçek şu idi: Eyalet Eğitim Bakanları —gerek iş hukukunun engellemesi, gerekse doğacak tepkilerden çekinerek— cunta usulü, yüzlerce Türkiyeli öğretmeni işten atıp yerlerine cuntaya bağlı öğretmen alamıyorlardı. Bir diğer gerçek de şu idi: Eyalet Eğitim Bakanları —gerek iş hukukunun engellemesi, gerekse doğacak tepkilerden çekinerek— cunta usulü, yüzlerce Türkiyeli öğretmeni işten atıp yerlerine cuntaya bağlı öğretmen alamıyorlardı. Bir diğer gerçek de şu idi: Bazı eyalet eğitim Bakanları askeri cunta ve sonraki hükümetlerle değişik tür ve boyutlarda işbirliği yapmışlardır ve yapmaktadır.

SPD yönetimindeki Kuzey Ren Westfalya hükümeti darbeden sonra eski eğitim ateşesi A.R.O.'lı işe aldı. Altıncı yıllarda ve sonra tekrar yetmişli yılların sonunda T.C. Bonn Büyükelçiliği'nde Eğitim Ataşesi olarak görev yapmış olan A.R.O.,

politik faaliyet gösteren Türkiyeli öğrencilere yaptığı baskılara tanımısti. Bu baskılar, burs kesilmesinden, pasaport uzatılmamasına veya vatandaşlıkta çıkartma işlemleri için rapor düzenlemeye kadar uzanıyordu. Ve şimdi kendisi eyalet okul geliştirme enstitüsünde Türkiyeli çocuklar için ders malzemesi hazırlanmasında çalışmaktadır.

Daňa 1983 sonunda Niedersachsen eyaletinin CDU'lu eğitim Bakanı, Türkiyeli öğretmen istihdamının "münhasırın alman makamlarının işi olduğunu" söyleken (GEW Niedersachsen, Erziehung und Wissenschaft Dergisi, 1/84), bir yıl sonra Niedersachsen eyaletinde görev almak için başvuran Türkiyeli bir öğretmene şu yazılı yanıt geliyordu: 'Yeni istahdam ilkesel olarak T.C. Başkonsolosluğu'nun görüşü alınarak gerçekleştirildiğinden.... oraya başvurup surmamakta serbestiniz.'

Hessen Eyaleti'nin SPD'li Eğitim Bakanı Karl Schneider'in bir Türkiye gezisinde Milli Eğitim Bakanı Metin Emiroğlu ile birlikte yaptığı 9.4.1986 tarihli kamuoyu açıklamasında "Türk öğretmenlerin seçimi ve mesleki eğitimi" başlığı altında şu ifade yer almıştır: 'Yeni istihdam T.C. Başkonsolosluğu'nun göndereceği öneri listeleri temelinde gerçekleştirilecektir'. Niedersachsen Eğitim Bakanının 8.7.85 tarihli genelgesi uyarınca "elçilik veya konsolosluklarda görevli eğitim müşavirleri" almanın okullarında görevli olan kendi uyruklarındaki öğretmenlerin derslerine girme hakkına sahiptirler. Ayni uygulama Hessen için de geçerlidir. (30.11.83 tarihli genelge) İki genelgede de, bu ders ziyaretleri için ilgili öğretmenin önceden onayının alınması gereği yer almaktadır, ancak yukarıda anlatılan baskılar çerçevesinde hangi Türkiyeli öğretmen bu tür ziyaretleri red edebilecektir? Türk konsoloslukları çok kez açıkça öğretmen arkadaşlara baskı yapmaktadır. Örneğin, Nürnberg eğitim ateşesi öğretmenlere bir yazı vererek bir sendika veya derneğe iye olup olmadıklarını, gerekinde bu kuruluşlar hakkında bilgi sormaktadırlar.

İlginc olan şudur ki, F. Alman makamlarınca istihdam edilmiş Türkiyeli öğretmenlere karşı T.C. Hükümetleri'nce yürütülen kampanya doruk noktasına Türkiye'de Özal-ANAP yönetiminin başta olduğu ve "demokrasiye geçirilmiş" olduğunun iddia edildiği 1987 yılında ulaştı. Burada da Hükümet, TERÇUMAN aracılığı ile harekete geçti. Gazetenin 14 Nisan 1987 günkü nüshasında baş sayfada büyük puntolarla "*Kızıl Rabita*" diye başlanarak F. Almanya'da TÖB-DER'in yönlendirdiği ve solcular, komünistler, bölgüler vs den oluşan bir yapanın Türkiyeli çocukları "zehirlediği" bildiriliyordu. (*Kızıl Rabita* adı, bir süre önce ortaya çıkan ve merkezi Suudi Arabistan'da olan "Rabita'nın yurtdışındaki din adamlarını finanse etmesi olayını örtmek için seçilmişti). Öğretmen arkadaşlar adları, fotoğrafları ve görev bölgeleri ile veriliyorlardı. Milli Eğitim Bakanı Emiroğlu 24.4.87 tarihli Tercuman'da "*Kızıl Rabita'nın bağlıları koparılacak*" diyor, Federal Eğitim Bakanı Möllemann(FDP) ile konuyu görüşeceğini bildiriyordu. Bu kampanya aylarca sürdürdü, arkadaşlara iftiralalar sürdü, "*Türkiye aleyhine çalışan kişi ve kuruluşları izlemek üzere*" bazı velilerden şikayet imzaları toplandı. Öğretmen arkadalar Hessen GEW'sinin (ve genel merkezin) desteği ile buna karşı koydular. Hessen Eğitim Müdürlüğü de onlara destek oldu. Bu kampanyayı ve T.C. Hükümetinin faaliyetlerini Avrupa Parlamentosu'na getiren (11.6.87 tarihli soru önergesi) Avrupa Parlamentosu Üyesi Brigitte Heinrich (Çevreciler Grubu'ndan) ölümle tehdit edildi (TAZ, 23.6.87).

Frankfurt Eyalet Yargıtay'ı 19.1.1988 tarihli hukum ile TERÇUMAN gazetesi öğretmenleri "bölgülü" ile suçlamasını, onlardan "sözde öğretmenler" diye bahsetmesini ve çocukların "zehirlediklerini" iddia etmesini yasaklıdı. Arkadaşların tekzipleri gazetedede çıktı. Böylelikle bu kampanya hedefine ulaşamadı, ancak arkadaşlar yipratıldı, veliler tahrif edildi, bundan böyle yeni kampanyalar olmayacağı da söylenilmez.

T.C. Hükümetleri diğer bir yoldan da F. Almanya'da yaşayan Türkiyeli çocukların eğitimini etkilemek çabasındadır. Bu, "Konsoloslu dersleri" üzerinden yapılmaktadır. Bazı eyaletlerde konsoloslukla bağlı Türkiyeli öğretmenler öğleden sonra, katılımı gönüllü olan, ancak okul binalarında yapılan ve eyalet eğitim bakanlıklarınca parasal yönden desteklenen "ana dil bütünlüme dersleri" verilmektedir. (Baden Württemberg, Berlin, Bremen, Hamburg, Saarland ve Schleswig Holstein'da). Ek olarak kısmen din dersi de verilmektedir. (Berlin, Baden Württemberg ve Saarland'da). Bu derslerde tüm olağanlarla çocuklar mevcut antodemokratik, şoven resmi ideoloji olan "Türk-İslam sentezi" ile yönlendirme çalısmaktadır. Derslerde, Türkiye'de kullanılan kitaplar kullanılmaktadır. Buradan sadece iki örnek:

"Greklerle bugünkü Yunan milleti arasında hiçbir ilgi kalmamıştır. Onlar, melezleşmişlerdir. Atatürk ve Türk hükümetleri, Yunanistan'a karşı dostça davranışmışlardır. Fakat son Yunan Kralı, günün birinde İstanbul'u alacaklarını söyleyebilmiştir. Uzatılan dost elinin değerini anlaymaya kadar, bu komşumuz karşısında çok dikkatli ve uyanık olmak zorundayız. Türk çocuğu bu gerçeği çok iyi bilmelidir. (Sosyal Bilgiler, İlkokul 5, İstanbul 1984).

"Din kizumlu bir müessesedir. Dinsiz milletlerin devamına imkan yoktur. (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Orta 3, İstanbul 1983).

Bu örnekleri çoğaltmak olası, çocuklara herseyden üstün bir Türk milliyetçiliği, Türkliğin bir parçası olarak islam dini, devlet ve işverene bağlılık, militarizm, özellikle Yunanlılara ve Ermenilere düşmanlık 'ası' edilmektedir. İlgili eyaletlerin eğitim bakanlarına soruyoruz: Federal Anayasa'nın şemsiyesi altında böyle içerikli derslere nasıl olup da okul içinde — resmi derslerin dışında da olsa — izin veriyor ve hatta parasal yönden destekliyorsunuz? Bilinen bir gerçek de, konsoloslu öğretmenlerinin

menlerinin öğrenci ve velileri yerel makamlarca atanmış Türkiyeli öğretmenlere karşı tahrif ettikleri, baskı altına almayı çalışıkları ve sorguya tuttuklarıdır. Milliyet gazetesiinin 28.9.1987 tarihli nüshasında yer alan şu başlık ve habere hiçbir itiraz gelmedi: *"Yurtdışındaki yıkıcı faaliyetleri de izleyecekler — öğretmene MİT görevi"*. Haberde, konsoloslu dersi vermek üzere yurtdışına gönderilecek öğretmenlerin orada *"TÜRKİYE ALEYHİNE ÇALIŞAN KİŞİ VEKURULUŞLARI İZLEMİR ÜZERİ"* MİT'de kurs gördükleri, bu görevleri için ek ödenekleri bulacağı yer alıyordu. (Kuşkusuz her konsoloslu öğretmeni gerici bir MİT ajanı değildir.)

T.C. Hükümeti'nin müdahalesini, maalesef başarısını ve de F. Alman makamları ile işbirliğini en açık ortaya koyan olay, Batı Berlin'de hazırlanan kitaplar sorunu idi. Avrupa Topluluğu'nun da katkısı ile bir model proje çerçevesinde "Birinci veya ikinci yabancı dili yerine Türkçe" dersi için 5.—10. sınıflara yönelik hazırlanmış olan bu kitaplar, bu dersi veren tüm eyaletlerde, ayrıca Danimarka, İsveç vd. Avrupa ülkelerinde okutuluyordu. Bir tanınmış Türkiyeli dilbilimci ve bir öğretmenin birlikte hazırladığı kitapların çocukların kişiliğini geliştirici, demokratik, halkın dostluğuna yönelik içerikleri ve de kitaplarda Nazım Hikmet, Bülent Ecevit vd. uluslararası üne sahip ilerici yazarların parçalarının alınmış olması, Türkiye'deki diktatörlüğü rahatsız ediyordu.

Aslında iddialar gülünçtü, kitaplara alınan okuma parçaları gayet dengeli seçilmişti, edebi değeri göz önüne alınarak fasıl Peyami Safa'dan bile parça alınmıştı. Burada da kampanya Tercüman'da başlatıldı:

"Almanya'daki çocuklarımız zehirleniyor" (13.2.83) Yazıda, Milli Eğitim Bakanı H. Sağlam, Türk Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla F. Almanya makamlarına başvurularak projenin durdurulması istendiğini belirtiyordu. Türk tarafının karnuyu önünde bu denli çıkışlı sonucu eğitim Senatosu bayan Laurien

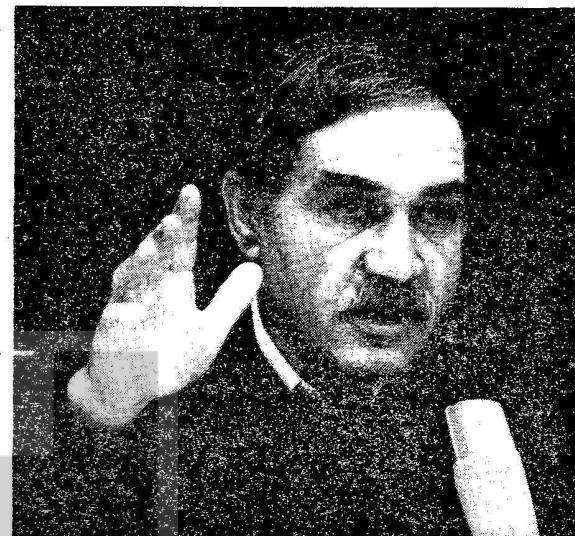
(CDU) eleştirilere karşı çıktı. Ancak, Türk tarafı işin peşini bırakmadı. Belli sürelerde, özellikle Tercüman konuyu ele aldı, Türkiye'ye gelen resmi F. Alman konuklara konu açıldı, bayan Laurien'i sık sık ziyaret eden T.C. M. Eğitim Bakanları her kez kendisinden konuya ilişkin teminat aldılarını açıkladılar. M. Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Prof. Kivanç alman tarafına şöyle diyordu: "Şayet siz bu Nazım Hikmet'in yer aldığı aşırı solcu yazarların hazırladığı zararlı kitapları okutmaya devam ederseniz, ben de Türkiye'de Hitler'in kitaplarını bastıracağım, okullarda Hitler'in tarihini okutacağım." (Tercüman, 15.4.87) Eğitim bakanı bayan Laurien her kez bunları inkar ediyor, ancak kitaplardaki sözümona yetersizlikleri de giderek kamuoyuna getiriyordu. Sonunda, 10. sınıf kitabında talihsiz hazırlanmış bir üniteyi eğitim senatórii kitaplara darbeyi vurmak için kullandı. Sözü geçen üitede "önyargı" konusu işlenmiş, bunun için Yahudiler, Meksikalılar, Almanlar, Amerikalılar vs.'ye ilişkin önyargılar üzerine kurulmuş bazı "fıkralar" temelinde derste önyargı konusu işlenecekti. Projenin alman sorumlularının bundan haberleri vardı. Ancak, ders kitabunda herhangi bir açıklama yer almadığından, ilgili sayfaya söyle bir göz atıldığında yanlış bir kani uyanabiliyordu. Berlin eğitim senatörlüğünün ilgili memuru Dr. Höttler'in başına sızdırıldığı bir haberde "yahudi düşmanlığı" ve "solculuk" nedeniyle kitapların dağıtımının durdurulduğu yer aliyordu (Tagesspiegel, 28.10.1987). Bu haber, tüm F. Almanya basınına yansımısti. Dr. Höttler 30.10.87 tarihli Hürriyet'e şu demeci veriyordu: "Olay yeni değildir. Antalya'da yapılan Türk-Alman uzmanlar karma komisyonu toplantısından sonra bu kitabı iptal edilmesi kararlaştırıldı. Ama kamuoyuna yeni duyuruldu. Türk hükümetinin M. Eğitim Bakanları Dinçerler ile yeni Bakan Emiroğlu da çeşitli fırsatlarda bu kitaptan duydukları endişeyi dile getirdiler. Ama bize bu düşünelerini yazılı olarak aktardılar. Sonunda beklenen yazı geldi ve kitabı çoğaltılmazı durduruldu". Ve 5.11.87 tarihli Hürriyet'te şu haber çıkyordu: "Senato yetkilisi Dr. Höttler sadece deneme maksadıyla hazırlatılan ve 1982 yıldan beri

çeşitli okullarda okutulan kitaplar Yahudiler, Amerikalılar ve çeşitli ülkeler için küçültücü, açıgilayıcı bölümülerin bulunduğu beşirerek kitapların dağıtımının durdurularak, toplantımasına ve imha edilmesine karar verildiğini söyledi. "Hessen Eğitim Bakanı Wagner (CDU) ise kitapları tavsiye listesinden sildiriyordu. GEW ve B. Berlin Türk Veliler Birliği bu yoğun Türk-Alman kampanyasına karşı kamuoyunu aydınlatmaya çalışıltılar. Sonuç ikili oldu: Batı Berlin Parlamentosunun eğitim komisyonu 1.12.87 tarihli 10/52 toplantıda oybirliği ile kitaplarda yahudi düşmanlığı veya ırkçılığın bulunmadığını belirtti, B. Berlin ve Hessen'de 5.-9. sınıf kitapları yeniden tedrisata alındı. Hamburg, söz konusu sayfayı çıkartarak 10. sınıf kitabı bile derslere verdi. Ancak, kitapların adına leke düşürülmüş oldu ve, en önemlisi: Eğitim senatórii bayan Laurien, deneme devresinin bittiği, şimdi bu temelde yeni kitaplar hazırlanacağı gereklisiyle tükenen kitapların yeniden basımına izin vermemektedir. Gerçekten de, Kuzey Ren Westfalya'da Türk hükümetinin gönderdiği kişilerin de katılımıyla yeni kitaplar hazırlanmaktadır. Berlin kitapları sessizce ortadan kaldırılmaktadır. Böylelikle Türkiye'deki antodemokratik rejim F. Alman makamlarının da desteğiyle sonunda amacına ulaşmış oluyordu.

12 Eylül 1980 askeri darbesinden beri Türkiye'deki antodemokratik rejim Türkeli çocukların eğitiminin içeriğini etkilemeye çalışmaktadır: Önce, eyaletlerce istihdam edilen Türkeli öğretmenlerin yerine kendi adamlarını atamaya çalıştı. Bu olmayınca, araya ajan sokma, derslere girme, pasaportlara elkoyma ve karalama kampanyaları ile bu öğretmenlerin adını kötüye çıkarmaya ve onlara göz dağı vermeğe çalıştı. Alman okullarında kullanılan kitaplara müdahale ederek bu yoldan da ideolojisini alman okullarına sokmaya çalışmaktadır. Ayrıca, her bölgede alman makamlarına baskı yaparak Türkeli Kürt çocukların Kürt olarak değil, Türk olarak muamele görmesine çalışmaktadır. Amaç, demokrat, açık görüşlü öğ-

retmenlerin, buna uygun ders malzemelerinin yerine kendine bağlı öğretmenler ve kendi yayınladığı kitapları koymak ve kendi ideolojisini aktarmak, böylelikle yurtdışında Türkiye'deki uygulamalara karşı olmuş olan direnişi de kırmaktır. Kısmen F. Alman makamları veya politikacılarınca destek görülmektedir. Kısmen kazanımları da olmuştur.

Tüm dikkatleri buraya çevirmek gereklidir, ancak; Federal Yabancılar Politikası ve göçmen çocuklara uygulanan eğitim politikası da değişmelidir ki, Türk hükümetlerinin milliyetçi yaklaşımları taraftar bulamasın.

**Av. Turgan
Arınır**

TURGAN ARINIR

1941'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul'da serbest avukat olarak çalışmaya başladı. 15–16 Haziran 1970, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 dönemlerinde Sıkıyönetim Askeri Mahkemeleri önündeki birçok davada savunmanlık yaptı. 1978 ve 1979 yıllarında biri İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde diğer

İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde görülmekte olan iki davada TCK'nun 141–142'nci maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı itirazında bulundu. Her iki itirazı da mahkemelerce kabul edilerek konu Anayasa Mahkemesi'ne gönderildi.

1975–1978 yılları arasında İstanbul Barosu Disiplin Kurulu üyeliği, 1979–1984 yıllarında ise iki dönem İstanbul Barosu Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 1979–1984 yılları arasında aynı zamanda İstanbul Barosu Dergisi Yazı İşleri Müdürlüğü görevini yürüttü. Bugüne kadar üç kitabı ile çeşitli dergi ve gazetelerde 30'a yakın hukuki konulara ilişkin yazısı yayınlandı. 1984 yılında politik göçmen olarak Federal Almanya'ya geldi. Halen Gelsenkirchen'de danışman avukat olarak çalışmaktadır. Evlidir, iki çocuğu vardır.

VATANDAŞLIĞI KAYBETTİRME, VATANDAŞLIKTAN ÇIKARMA ve PASAPORTLARA ELKOYMA UYGULAMALARI

Panelimizde, insan temel hak ve özgürlükleri ile demokrasinin ülkemizdeki durumu ve bunun yurtdışındaki göçmenler üzerindeki etkileri değişik perspektiflerden ele alınıp, incelenecək. Ben burada, iki temel hak ve özgürlük üzerinde duracağım. Bildığınız gibi İnsan Hak ve Özgürlükleri günden güne gelişiyor. Yeni hak ve özgürlük kavramları ortaya çıkıyor ve İnsan Hakları kataloğu eklendiyor. Örneğin bundan birkaç on yıl önce Çevre Kırılığinden Koruma hakkı diye bir kavram söz konusu bile olmazken, bugün dünyada yiğınlar bu temel hakkın savunulması uğruna binlerce kilometre uzaklara gidiyorlar, oralarda ortaya çıkan sorunlarla, bunlar kendi ülkelerinde, kendi çevrelerinde imişcesine ilgilenevler. Bu temel hak uluslararası belgelerde yerini alıyor. Yine "Barış içinde birarada

yaşama ve nükleer bir savaş tehlikesinden kurtulma" da böylesi yeni bir temel hak. Ya da yaşam hakkının yeni bir görünübü. Kuşkusuz tüm alanlarda olduğu gibi insan temel hak ve özgürlükleri alanındaki bu gelişme de insanlığın gelişmesine paralel olarak sırip gidecek. Ancak, insan temel hak ve özgürlükleri içinde öyleleri var ki, bunlar, ugruna insanların asırlarca mücadele verdikleri ve asırlar önce elde ettikleri temel hak ve özgürlükler. İnsanlığın bu temel hak ve özgürlükleri elde etmesi, çok pahalıya mal olmuştur. Bugün birçok demokratik ülkede pek tabii sayılan bazı temel hak ve özgürlükler ugruna yüzbinlerce, milyonlarca insanın canlarını verdiklerini unutmamak gereklidir. Bu temel hak ve özgürlüklerin elde edilmesi için binlerce yıllık bir sistemi yıkmak gerekmıştır. Böylesi temel hak ve özgürlükler bugün artık "klasik temel hak ve özgürlükler" olarak nitelendirilmektedirler. İşte benim burada sözünü edeceğim "Vatandaşlık Hakkı" ve "Seyahat Özgürlüğü" bu klasik temel hak ve özgürlükler içinde, eğer bir sıralama yapmak doğru olursa, "Yaşam ve Kişi Güvenliği Hakkı" ndan sonra hemen ikinci sırayı alacak temel hak ve özgürlüklerdir. Her ikisinin de kabul ve ilan edilmeleri çok eskilere dayanmaktadır.

Burada kısa bir hatırlatma yapmak istiyorum. Bilindiği gibi ilk çağın köleci toplumlarında, günümüz anlayışına uygun bir vatandaş kavramı yoktur. Eski Yunan ve Roma'daki vatandaşlık anlayışı da günümüzdekine uymamaktadır. Feodal toplumda da asiller dışında toprağa bağlı serfler vardır ve bunlar vatandaş değildirler. Bu çağın anlayışı Tebaa bağıdır. Bir hükümdarın toprakları üzerinde yaşayan insanlar, o hükümdarın tebaasıdır, hükümdara mutlak itaat ve sadakat göstermek zorundadırlar. Hükümdar karşısında hiçbir hak ve özgürlükleri söz konusu değildir. Statülerini, hükümdarın tek taraflı iradesi belirler. Oysa vatandaşlık ilişkisinde bir tabiiyet değil, eşitlik söz konusudur. Vatandaşlık ilişkisi, tebaalıktır olduğu gibi hükümdarın tek taraflı iradesi ile değil vatandaş, devlet adına egemenliği kullanan güçlerin suistimalerine karşı hukuk aracılığıyla garanti altına alınır. Biraz aşağıda da açıklanacağı

gibi bu hukuk, pozitif hukuk yani yürürlükte olan hukuk değil, tüm demokratik toplumlardan üzerinde mutabık kaldıkları uluslararası niteliğe kavuşmuş hukuktur. Yukarıda da belirttiğim gibi, böylesi bir vatandaşlık anlayışı, feodal toplumun tebaa anlayışına karşı burjuvazinin, burjuva devrimleri ile getirdiği bir anlayıştır. Burjuvazinin, kanun önünde eşit insan yaratmayı amaçlayan bu vatandaşlık anlayışının temelinde, feodal dönemin asillerinin intiyazlarını kaldırırmak ve feodalle-re bağlı serfleri, serbest işçi haline getirmenin yarattığı ise herkesin malumudur. Seyahat özgürlüğü de yine vatandaşlık hakkı kadar eski olup, burjuva devrimlerine dayanır. Feodal dönemin toprağa bağlı serflerine hareket serbestisi tanımak suretiyle onların ülkenin her yerine serbest işgücü olarak gidebilmeleri ve burjuvazinin atelye ve fabrikalarında işçi olarak çalışabilmeleri, özgürce seyahat edebilmelerine bağlıydı. İlk dönemde bu özgürlük ülke içinde serbestçe dolaşma anlamına geliyordu. Daha sonraları ise, uluslararası burjuvazinin gelişmesi ile, yalnızca ülke içinde serbestçe dolaşabilme olmaktan çıkıp, bir ülkeden diğerine ve hatta dünyanın her yerine gidebilme özgürlüğü halini aldı. Bugün ise kapsamı çok daha değişmiş bulunuyor. Günüümüzde bu özgürlüğün ne denli önemli olduğunu en güzel örneği, sizlerin buradaki mevcudiyeti.

Burada sözünü ettiğim her iki temel hak ve özgürlüğün diğer temel hak ve özgürlüklerle birlikte son 40–50 yıl içinde uluslararası alanda çok büyük bir önem kazandıkları, insan haklarına ilişkin uluslararası belgelerde yer aldıkları malumudur. Başta bu yılın 10 Aralık 'ında kabulünün 40. yılını kutlayacağımız Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (Madde 13–15) olmak üzere, BM Medeni ve Siyasi Hukular Sözleşmesi'nde (Madde 12, 24/3 vb) seyahat özgürlüğü bakımından en geniş biçimde Helsinki Nihai Belgesi'nde ve diğer bir dizi ikili ya da çok taraflı sözleşmede yer almışlardır.

Tüm bu gelişmelere karşın, günümüz dünyasında bu temel

hak ve özgürlükleri hiçe sayan ülkeler mevcuttur. İşte konumuz olan iki temel hak ve özgürlüğün bazı ülkelerce hiçe sayılması, bu ülkelerin yurttaşları olan kişilerin ülke yönetmelerince hodsız vatandaşlık hakkından mahrum edilmeleri, vatandaşlığı terke zorlanmaları ve tüm bunların da ötesinde gerek yüzyılımızda kısa aralıklarla BM Antlaşmasının başında belirtilen nitelendirmeyle "*insanlık için tarifsiz acılara neden olan iki büyük dünya savaşı sonunda*" gerekse halen devam eden bölgesel savaşlar sonunda, milyonlarca insanın vatansız kalması karşısında BM öncülüğünde üç önemli antlaşma imzalanmış, yürürlüğe sokulmuş ve ayrıca bu sorunları ilgilendirmek üzere BM bünyesinde Genel Sekreterlige bağlı "Mülteciler Yüksek Komiserliği" kurulmuştur. 1954, 1961 ve son olarak da 1973 de Bern'de imzalanan bu sözleşmelerden ikisine Türkiye de taraftır. 13 Eylül 1973 tarihli Bern Sözleşmesi ayrıca 1883 sayılı bir kanunla da onaylanarak Türkiye'de iç hukuk normu olmuştur.

Konuşmanın ana temasını oluşturan bu iki temel hak ve özgürlüğe ilişkin çok genel hatırlatmalardan sonra, şimdi bunların ülkemizdeki gelişmesine ve özellikle de 12 Eylül 1980'den sonra bu iki temel hak ve özgürlüğün gerek yasalarda düzenlenişi ve gerekse uygulamadaki durumuna bir göz atalım.

VATANDAŞLIK HAKKI VE BU HAKTAN YOKSUN BIRAKMA:

1869 tarihine kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda bir Vatandaşlık Kanunu mevcut değildir. Esasen "vatandaş" sıfatı da bilinmemekte ve kullanılmamaktadır. Osmanlı İmparatorlukunda "Osmanlı Tebaası" mevcuttur. Tabiiyet ilişkileri ise dini hukuka göre belirlenmektedir. Buna göre Osmanlı ülkesine gelen ve yerleşen tüm müslümanlar "eşit haklara sahip Osmanlı Tebaası" idiler, müslüman olmayanlar ise ikinci sınıf vatandaş sayılıyordu. 1869'da ilk kez 1851 tarihli Fransız Vatandaşlık

Kanunu tercüme edilerek bir Vatandaşlık Kanunu kabul edildi, daha doğrusu Osmanlı Tabiiyet-i Kanunnamesi kabul edildi. Bu kanunnamesi ile ilk defa, uyruklu bakımdan Müslüman olup olmamanın önem taşımamasına son verilmiştir. Bu kanun, dönemine göre ileri görüşlü, oldukça liberal bir kanundu. Cumhuriyet döneminde ise, 1924 Anayasası'nda 88. madde ile ilk kez "vatandaşlık" kavramı getirildi. Daha sonra, 1928 yılında, "Türk Vatandaşlığı Kanunu" kabul edildi.

Bu kanun, o yillardaki nüfus azlığını gidermek amacıyla olabildiğince çok insanın Türk vatandaş olabilmesine olanak sağlaymaktadır ve bu bakımdan da göreceli "demokratik" bir niteliğe sahipti. 1961 Anayasası'nda ise vatandaşlık hakkı 54. maddede düzenlenmişti. Bu maddeye göre "Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir". Kisaca 1961 Anayasası konunun düzenlenmesini kanuna bırakmaktadır. Bunun üzerine 11 Şubat 1964 tarihli 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu kabul edildi. Bu yasa, gerekçesinde belirtildiğine göre, kabul edildiği döneme kadar gelişen uluslararası ilişkilerin dikkate alınmasıyla hazırlanmıştır. Özellikle uluslararası alanda vatandaşlık bakımından kabul edilen:

- herkesin bir uyruğu olması,
- herkesin yalnız bir uyrukluğunu olması,
- kişinin, uyrukluğunu seçmede ve değiştirmede özgür olması

İşte bu mümkin olduğunda dikkat edilmiştir. Ancak, kanunca özellikle son nokta bakımından 403 sayılı Kanunun vatandaşlığı kaybettirme ile ilgili hükümlerinin uluslararası ilişkilerde pek uygun düşmediğini de belirtmek gereklidir. Bunu aşağıda göreceğiz.

12 Eylül 1980'den sonra ise 403 sayılı Vatandaşlık Kanunu 13 Şubat 1981 tarih ve 2283 sayılı kanunla çok önemli ölçüde değiştirildi. Bu değişikliklere de înmeden önce, konunuz olan vatandaşlığın terkedilmesi ve vatandaşlık hakkının yitirilmesi

yönünden 403 sayılı yasanın getirdiği sistemi kısaca özetlemek istiyorum. 403 sayılı yasa vatandaşlığın tekidelmesi ve vatandaşlığın yitirilmesi, kısaca vatandaşlıkla ilişkinin kesilmesi halleri bakımından üçlü bir ayırımı öngörmüştür. Bunlar:

1) Kanun yoluyla vatandaşlığın kaybı (Madde 19)

Buna göre yabancı ile evlenen Türk kadını, kocasının milli kanunu ona vatandaşlık hakkı bahsettiği ve kadınlarda evlenme anında bunu kabul ettiğini beyan ettiği takdirde, kanun yolu ile vatandaşlık hakkını kaybedeceğini hükmünü getirmektedir.

2) Yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kaybı (Madde 20'den Madde 26'ya kadar)

3) Seçme hakkı ile kayıp (Madde 27); Bu yol vatandaşlığı analarına bağlı olarak ya da evlat edinme veya doğum yeri esasına göre kazanan küçüklerin reşit olmalarından sonra seçimlerini yaparak Türk vatandaşlığını ve ayrılmalarıdır.

Bizim burada tartışacağımız konu, (2)nolu bente gösterilen "Yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kaybı" yoludur. Bunu ikiye ayırmak mümkündür:

A) Kişinin vatandaşlıktan (belli koşulları yerine getirmek ve iradesini açıklamak suretiyle) ayrılması ki, buna kanunda vatandaşlıktan Çıkma denilmektedir (Madde 20, 21, 22, 23).

B) Kişinin başvurusu gerekmeksızın, yetkili makamın kararı sonucu vatandaşlıktan yoksun bırakılması; Bu da ikiye ayrılmaktadır:

a) Vatandaşlığa alınma kararının iptali (Madde 24)

b) Vatana bağılılıkla bağdaşmayan eylemler (Madde 25-26)

İşte bizim burada üzerinde durmak istediğimiz konu bu ikincisidir. "Vatana bağılılıkla bağdaşmayan eylemler" nede-

niyle kişinin vatandaşlık hakkından yoksun bırakılmasının da kanunda iki yolu vardır. Bunlar:

— TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAYBETTİRME

— TÜRK VATANDAŞLIĞINDAN ÇIKARMA'dır. Bu ikisi arasındaki en önemli fark kaybettirmenin doğuştan Türk vatandaşı olanlara, çıkışmanın ise sonradan vatandaşlığı kazananlara uygulanmasıdır.

"Vatana bağılılıkla bağdaşmayan eylemler" nedeniyle vatandaşlığın kaybettirilmesi ve vatandaşlıktan çıkışma hükümleri, 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda 12 Eylül'den sonra yapılan değişiklikten önce de mevcuttu. Bu haller 7 bente sayılmıştı. 12 Eylül'den sonra 2283 sayılı kanunla bunlara üç yeni hal daha eklenmiştir. Uluslararası alanda bu konudaki gelişmeleri yukarıda özetlemeye çalıştım. BM'ce de onaylanan, çağdaş, demokratik vatandaşlık hakkı kişinin en az bir ülkenin vatandaşlığı olmasını ve kişinin vatandaşlığını seçmede ve değiştirmede özgürce davranışmasına olanak sağlanması gerektiğini kılmaktadır. Oysa, 403 sayılı Vatandaşlık Kanunu'muzda "vatana bağılılıkla bağdaşmayan eylemler" nedeniyle vatandaşlığı kaybettirme ya da vatandaşlıktan çıkışma uygulamaları, özellikle değişiklikten sonraki biçimleriyle bu ilkelere tamamen ters düşmektedirler. Demokratik ülkelerden hiçbirinde böyle bir uygulamaya rastlanamaz. Örneğin F. Alman Anayasası'nın 16. maddesi "Alman vatandaşlığının geri alınamayacağı" hükmünü getirmektedir. İtalyan Anayasası'nın 22 maddesinde "Hiç kimse siyasi nedenlerle ... vatandaşlık hakkından yoksun bırakılamaz" denilmektedir. Oysa, 12 Eylül'den sonra yapılan değişiklik ve bu değişiklige dayanılarak yürütülen uygulama sonucunda; 6 Nisan 1987 tarihinde Türkiye'de yayınlanan gazetelerdeki haberlere göre 14.000 kişiye vatandaşlık hakkının kaybettiliği ya da bunların vatandaşlıktan çıkarıldığı, 26.000 kişi hakkında ise bu yoldaki işlemlerin devam etmekte olduğu bildirilmektedir. Bu uygulama sırasında vatandaşlığı kaybet-

tirilen ya da vatandaşlıktan çıkarılan kişilerin başka bir devletin vatandaşlığını kazanıp kazanmakdıkları da hiç dikkate alınmamaktadır. Böylece, Türkiye Cumhuriyeti, kendisinin de taraf olduğu ve hatta kanunla onaylayıp iç hukuk normu haline de getirdiği yukarıda belirttiğimiz antlaşmalardan doğan uluslararası yükümlülüklerini ihlal etmiş olmaktadır.

Kişinin vatandaşlığını kaybettirme ya da vatandaşlıktan çıkarılmasına yol açan "vatana bağlılıkla bağdaşmayan eylemler", 403 sayılı kanunun 25'nci maddesinde belirtilmektedir. 403 sayılı kanun, 2283 sayılı kanunla değiştirilmeden önce bunlar, 7 ayrı başlıktta toplanmıştı. Şimdi bunları sırasıyla görelim; Değişiklikten önceki 7 hal şunlardır:

- İzin almaksızın kendi isteği ile yabancı devlet vatandaşlığını kazanma,
- Yabancı bir devletin, Türkiye'nin menfaatlerine uygun düşmeyen bir hizmetinde bulunup da, bu görevi bırakması istenildiği halde görevden ayrılmama,
- Türkiye ile savaş halindeki bir devletin her türlü hizmetinde izin almaksızın çalışma,
- Askerlik hizmetini yapmak üzere davet edildiği halde üç ay içinde yurda dönmemе,
- Askerlikten yurdisına kaçip, kanuni süresi içinde dönmemе,
- Askerden izinli olarak çeşitli nedenlerle yurdisına gidip, süre bittiği halde üç ay içinde yurda dönmemе,
- Yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığını kazandıktan sonra kesintisiz yedi yıldan fazla yurdisında oturup bu süre içinde vatandaşlığını muhafaza etmek istedigine delalet edecek resmi temas ve işlemlerde bulunmama.

12 Eylül'den sonra 13 Şubat 1981 tarih ve 2283 sayılı kanunla bu yedi hale üç yeni hal daha eklendi. "Vatana bağlılıkla bağdaşmayan eylem" sayılı bu üç hal şunlardır:

- Yurtdışında bulunup da Türkiye Cumhuriyeti'nin içi ve dış güvenliği aleyhine faaliyette bulunmak,
- Yine yurtdışında bulunup da TC'nin ekonomik ve mali güvenliği aleyhine, kanunun suç saydığı şekilde faaliyette bulunmak,
- Yurticinde bu tür faaliyetlerde bulunup da daha sonra yurtdışına çıkışma ve bu nedenle Türkiye'de hakkında ceza kovuşturması, dava açılmasına ya da hükmün infazına olanak bulunmaması.

Görülüyor ki, 12 Eylül'den sonra eklenen hükümler aslında iki ana eylem biçimini getirmektedirler. Bunlar: "Türkiye Cumhuriyeti'nin iç ve dış güvenliği aleyhine faaliyet" ve "Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik ve mali güvenliği aleyhine kanunun suç saydığı biçimde faaliyet"tir. Bu iki ana eylem biçiminin yurticinde ya da yurtdışında yapılması bakımından bir fark gözetilmemiştir. Bunlar arasındaki en önemli fark ilkinde, yani iç ve dış güvenlik aleyhine faaliyetlerde "kanunun suç saydiği biçimde" olma aranmadığı halde, ekonomik ve mali güvenlik aleyhine faaliyetin kanunun suç saydığı biçimde olması şartının getirilmiş olduğunu.

12 Eylül'den sonra 2283 sayılı yasa ile getirilen bu yeni hükümleri "vatana bağlılıkla bağdaşmayan faaliyetler" arasında eklenen, iç ve dış güvenlik aleyhine faaliyetin tamamen politik nitelikte olduğu açıklar. Her ne kadar daha sonra Vatandaşlık Kanunu'nun uygulanması ile ilgili yönetmeliğin 37. maddesi değiştirilerek hangi suçların işlenmesi halinde iç ve dış güvenlik aleyhine faaliyette bulunulmuş sayılacağı gösterilmeye çalışılmışsa da, bu tamamen politik uygulamaya hukuki bir kılif giydirebilmek telâşından kaynaklanmıştır. Zira 37. maddede yapılan değişiklikle getirilen suçların hepsi siyasi nitelikli suçlardır. Esasında hangi tür eylemin "Türkiye Cumhuriyeti'nin iç ve dış güvenliği aleyhine" olacağı iktidarnın iç ve dış güvenlik politikasına göre sepatanacaktır, nitekim NATO üyeliğinden ayrılmamasını savunursanız, ülkenin dış

güvenliği aleyhine faaliyette bulunmuşsunuz demektir. Bu takdirde ise sizin aleyhinize yönetmeliğin 37. maddesinde gösterilen TCK'nun bir maddesi ile ceza davası açılması ve bu yolla da hakkınızda yurtaşlığı kaybettirme ya da yurtaşlıktan çıkışma işleminin uygulanması pekala mümkündür. Bunun en güzel örneği Barış Derneği davasıdır. Bu davanın iddianamesi dikkatle incelendiğinde bu davanın, yalnızca, Barış Derneği'nin savunduklarının iktidarnın dış givenlik politikasına aykırı düşüğü için TCK'nun 141 ve 142. Maddelebine göre açıldığı anlaşılmır.

Kısaca 2283 sayılı yasa ile getirilen hallerin, "vatana bağlılıkla bağdaşmayan faaliyetlerle" hiçbir ilgileri yoktur. Bu haller olsa olsa "iktidara ya da iktidardakilere bağlılıkla bağdaşmayan eylemler" sayılabilirleri Günüümüzde demokratik hukuk devleti anlayışı içinde hiçbir vatandaş, iktidarnın politikasını benimsemek zorunda tutulamaz. Demokratik hukuk devletinde devletin resmi bir ideolojisi olamaz ve devlet böyle bir resmi ideolojiyi tüm vatandaşların benimsemelerini isteyemez ve onları böyle bir şeye zorlayamaz. Demokratik hukuk devletinde devlet ya da iktidardaki güç, kendi politikasını, ideolojisini benimsemiyor diye bir vatandaş aleyhine ceza kovuşturmaları, ceza davaları açmayıcağı gibi, bu vatandaş ülke içinde olmadığı için aleyhine ceza kovuşturması ya da ceza davası açmayı diye onu vatandaşlıktan da yoksun bırakamaz. Eğer bunu yapabiliyorsa o ülkeye demokratik bir hukuk devletinin bulunduğuundan söz edilemez. Böyle bir ülkede BM tarafından kabul ve ilan olunan ve tüm demokratik ülkelerin benimsediği demokratik vatandaşlık ilkeleri değil, olsa olsa feudal dönemin tebaa ilişkileri, tebaa anlayışı geçerlidir. Tebaalikta nasıl tebaa hükümdara mutlak itaat ve sadakatla bağlı olmak zorundaysa, bugün Türkiye'de uygulanmakta olan vatandaşlık hukukuna göre Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları da iktidardaki gücü mutlak itaat ve sadakatle bağlamak zorunda tutulmaktadır ki, bunun demokratik bir hukuk devletinde geçerli olması gereken vatandaşlık anlayışı ile hiçbir ilgisi yoktur.

403 Sayılı Kanun'da 2283 sayılı kanunla yapılan değişiklikle 26. madde de değiştirildi. Bu madde vatandaşlıktan çıkışma ile ilgilidir. Yukarıda belirttiğimiz gibi vatandaşlığı kaybettirme doğuştan Türk vatandaşı olanlara uygulandığı halde çıkışma Türk vatandaşlığını sonradan kazananlara uygulanır. Ancak 26. maddenin değişik şekline göre Türkiye savaş halinde ise, çıkışma işlemi şartları varsa doğuştan vatandaş olanlara da uygulanabilir. Kaybettirme ile çıkışmanın hukuki sonuçları farklıdır. Kaybettirme halinde kişi yeniden Türk vatandaşlığına alınabileceği halde, çıkışmadan vatandaşlıktan çıkarılan kişi yeniden vatandaşlığa alnamaz. Türk vatandaşlığından çıkışma maddeleri 26. maddenin değişik şekline göre 25. madde'ye 2283 sayılı yasa ile eklenen üç halin aynıdır.

25 ve 26. maddelerin değişik şekillerine göre, kişinin hukuki durumunun vatandaşlığı kaybettirme ya da vatandaşlıktan çıkışma sebeplerinden birinin kapsamına girip girmedigine İçisleri ya da Milli Savunma Bakanlıklar karar vermekte, işlemi bu bakanlıklar başlatmaktadır. Kişinin hukuki durumun kaybettirme ya da çıkışma nedenlerinden birine uyduğuna karar verildiğinde bu kişiye "yurda dön çağrı" yapılır. Bu çağrıda kişinin, eğer ülkede sıkıyönetim ya da olağanüstü hal uygulaması varsa bir ay içinde, normal dönemlerde ise üç ay içinde yurda dönmesi istenilir. "Yurda dön çağrı" esas olarak Resmi Gazete ile yapılır. Adresi bilinen kişiye tebliğat yapılması da gereklidir. Adresi bilinmeyenler için ise TRT radyolarından duyuru yapılmakla yetinilir. Belirtilen sürede çağrıya uyup yurda dönenler ise Bakanlar Kurulu kararı ile yurtaşlıktan çıkarılır, ya da yurtaşlıklarını kaybetmelerine karar verilir.

Kaybettirme ve çıkışma kararlarına karşı yargı yolunun kapatılacağı 1982 Anayasası'nın 66/son hükmünde belirtilmektedir. Ne var ki, özellikle yurtdışında bulunanların, dava

açmak, vekil tutmak, vakaletname vermek, delilleri incelemek bakımından karşılaşacakları teknik zorluklar nedeniyle bu yolun uygulamada her zaman anayasada belirtildiği gibi açık olduğunu kabul etmek mümkün değildir. Burada, bu teknik zorluklara dejinmek istemiyorum.

Ayrıca zamanın darlığını göz önüne alarak bu işlemlerin, vatandaşlık hakkını kaybeden ya da vatandaşlıktan çıkarılan kişilerin gerek kendileri gerekse eş ve çocukların hukuksal statüleri, malları, ülke ile ilişkileri, vb gibi konularda ne gibi hukuksal sonuçlar doğurduğundan da söz etmeyeceğim.

SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ VE BU ÖZGÜRLÜĞE İLİŞKİN KİSITLAMALAR

Seyahat ve bunun doğal uzantısı sayılan yerleşme özgürlüğünün genellikle iki bölümde incelenmesi uygundur. Birincisi, yurtiçinde seyahat ve yerleşme, ikincisi ise yurtdışına çıkma ve yurda dönme özgürlüğüdür.

Yurtiçinde seyahat ve yerleşme özgürlüğünün 12 Eylül'den sonraki dönemde ve özellikle de doğuda yaşayan Kürt halkı yönünden ve tüm hak ve özgürlüklerle birlikte, sıkıyönetim ve olağanüstü hal uygulamaları nedeniyle, nasıl kısıtlandığı ve hatta yer yer tamamen yok edildiği ve bu uygulamaların demokratik hukuk devleti ilkelerine ne denli ters düşüğü, uluslararası örgütlerin ve yabancı devletlerin raporlarına dahi geçmiş bir gerçekir.

Ancak ben burada, bu temel özgürlüğün ikinci yönü, yani serbestçe yurt dışına çıkabilme ve tekrar yurda dönme özgürlüğü üzerinde durmak istiyorum.

Yurtdışına çıkabilme ve tekrar yurda donebilme özgürlüğü, yukarıda sözünü ettigimiz vatandaşlık hakkına sıkı sıkıya bağlıdır. Zira kişi herhangi bir devletin vatandaşı değil ise, yurdu yok demektir. O zaman da serbestçe yurtdışına çıkışması ve tekrar yurduna donebilmesi mümkün olamaz. Bu bakımından seyahat özgürlüğünün vatandaşlık hakkı ile sıkı ilişkilerini hiç gözden uzak tutmamak gereklidir.

Bu özgürlüğün kullanılabilmesi bilindiği gibi kişinin vatandaşlığı olduğu devletin pasaportunu taşıması ile mümkündür. Vatandaşlık bağı olmayan kişiler ise bir devletin pasaportunu taşıyamayacaklardır, bu halde bunların hukuki durumu uluslararası anlaşmalarla ve en başta da BM 1951 Cenevre Antlaşması ve 1973 Bern Antlaşması ile çözülecektir. Böylese kişilere, halen oturmaktı oldukları ülkelerce, belli şartların gerçekleşmesi halinde "Seyahat Belgesi" verilir. Ancak, bu belge kişiye, bu belgeyi veren devletin hiçbir koruma garantisini sağlamaz. Bu belgeye sahip kişi, belgeyi veren ülkenin başka bir ülkede ise, belgeyi veren ülkenin makamlarından koruma isteyemez. Kısaca belirtmeye çalıştığım bu önemli sakince yanında daha birçok sakıncalar mevcuttur. Tüm bu nedenlerle yurtdışına seyahat özgürlüğü bakımından vatandaşının büyük hukuki önemi vardır.

Bu noktaya kısaca dejindikten sonra, şimdi 12 Eylül sonrasında ülkemizdeki duruma gözatahm.

Bilindiği gibi, 12 Eylül'den sonra tüm yurtda ilan olunan Sıkıyönetim ile birlikte Sıkıyönetim Komutanları'na ve onlar vasıtasyyla da Emniyet Teşkilatına açıkça vatandaşları "fişleme" yetkisi verilmiştir. Geçen ilkbaharda gazetelerde yayınlanan haberlere göre 12 Eylül'den sonra bu yolla 1,5 milyon kişinin fişlendiği anlaşılmaktadır. İşte bu fişleme işlemi vasıtasyyla fişlenen kişinin bir işe gitmekten, işten çıkarılmaya, hatta evlenmeye kadar tüm hak ve özgürlükleri kısıtlandığı gibi seyahat özgürlüğü de kısıtlanmaktadır.

12 Eylül'den sonra Pasaport Kanunu'nda 25.02.1981 tarih ve 2418 sayılı kanunla geniş bir değişiklik yapılmış ve bu kanunun 22. maddesi ile de:

- a) Genel güvenlik gözetimi altında bulunanlara,
- b) Mahkemelerce yurtdışına çıkmaları yasaklananlara,
- c) Vergi borcu olanlara,
- d) Maddede ayrıntılı olarak gösterilen çeşitli suçlardan haklarında dava veya soruşturma açılanlara (bunlar hakkında Mahkemelerce yurtdışına çıkma yasağı konulmasa bile),
- e) Memleketten ayrılmalarında genel güvenlik bakımından sakınca bulunanlara,

pasaport verilmeyeceği hükmü getirilmiştir. Bu madde hükümlerine göre ve özellikle de İçişleri Bakanlığı'na verilen yetki ile memleketten ayrılmalarında genel güvenlik bakımından sakınca olduğu tespit edildiği gerekçesiyle fişlenenlerin sayısının 400 bini aşığı da yine gazete haberlerinde belirtilmiştir.

Evvetle pasaport alıp yurtdışına çıkan ve halen yurtdışında olanların durumları da yine aynı 22 maddede düzenlenmiştir. Bu hükmeye göre "yurtdışında kalmalarında genel güvenlik bakımından mahzur bulunduğu tespit edilenlerin süreleri dolan pasaportları yenilenmez. Bunlarla, yetkili makamca haklı nedenlerle pasaport süreleri uzatılmayanlara sadece Türkiye'ye dönebilmeleri için seyahat belgesi verilir."

Yurtdışında bulunan vatandaşların durumu ile ilgili bir başka hükm ise yine 12 Eylül'den sonra 2418 sayılı kanunla 23. maddeye eklenen son fıkradır. Buna göre, yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarından, Türkiye'de haklarında kovuşturma ya da dava açılanlar ya da bir suçtan dolayı mahkum edilenlerin pasaportları Adalet Bakanlığı'nın istemi üzerine Dışişleri Bakanlığı'nın vereceği talimata dayanılarak yurtdışındaki konsolosluklar tarafından iptal edilecektir. Bu kişilere yalnızca Türkiye'ye dönmemelerine yarayan bir seyahat belgesi verilecektir.

Özellikle bu son hükm, yukarıda gördüğümüz vatandaşlığı kaybettirme ya da vatandaşlığından çıkışma işleminin uygulanması için gerekli olan yurda dön çağrısının bir önceki etabını teşkil etmektedir. Uygulamada yurtdışında bulunan birçok kişi önce konsolosluklara çağrılp, 23. maddein bu hükmüne dayanılarak pasaportları ellerinden alınmakta, daha sonra ise bu kişilere "yurda dön çağrı" yapılmaktadır.

12 Eylül sonrasında 2418 sayılı kanunla yapılan bu değişikliklere göre yurtdışında bulunan kişilerden kaçının pasaportlarının yenilenmediği, kaçının pasaportlarının ise iptal edildiği konusunda elimizde sağlıklı bilgiler mevcut değildir.

Yurtdışındaki bir vatandaşın seyahat özgürlüğünün, gerek İçişleri Bakanlığı'ncı "yurtdışında kalmasında genel güvenlik bakımından mahzur bulunduğu günün" tespit edilmesi yoluyla, gerekse Türkiye'de hakkında bir suçtan dolayı kovuşturma ya da dava açıldığı için pasaportun iptal edilmesi yoluyla kısıtlanması, demokratik ilkelere açıkça aykırı düşmektedir. Kişi hakkındaki bu işlem, çoğu kez ihbarlara ya da hukuki hiçbir değeri bulunmayan memur raporlarına dayandırılmıştır. Ancak, işlemin temelini oluşturan bu ihbar ve raporlar hiçbir zaman açıklanmamaktadır. Kişisel çıkar hesapları ve küçük memur işgüzarlığının rol oynadığı bu tür ihbar ve raporlara dayanılarak bir kişinin en temel hakkının kısıtlanması ya da tamamen ortadan kaldırılmasını demokratik hukuk devleti ilkesi ile bağdaştırmak mümkün değildir. Bu tür işlemlerin, II. Abdülhamit dönemindeki jurnalcılık uygulamasından hiç farkı yoktur.

Yine 23. maddeye göre yurtdışındaki bir kişi için Türkiye'de aleyhine ceza kovuşturması ya da ceza davası açıldı diye pasaport iptali işleminin uygulanması ve bu kişinin bu yolla ülkeye dönmeye zorlanması da hukukla bağdaştırmak mümkün değildir. Türkiye'de aleyhine ceza kovuşturması ya da davası açılan yurtdışındaki bir kişi için yapılacak iş, onun pasaport-

tunu iptal etmek değil, bilakis ona savunma hakkını kullanma olanağı yaratmak olmalıdır. Zira, sanık olan böyle bir kişi, kendini savunsun diye savcılıkça ya da mahkemece sorguya çekilmektedir. Böyle bir ceza kovuşturması ya da ceza davasıının açılması halinde, yurtdışındaki kişilere savunma imkanının ne suretle verileceği ve de bu kovuşturma ve davasının en sağlı bir biçimde nasıl yürütüleceği hususunda, Türkiye'nin de taraf olduğu ve 16.10.1968 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Ceza İşlerinde Karşılıklı Yardım Yapılmasına İlişkin" uluslararası sözleşme mevcuttur. Ceza kovuşturma ya da ceza davası açılması halinde, kişinin pasaportunun iptali yoluna gidileceğine, bu sözleşme hükümlerinin uygulanması ve aleyhine kovuşturma ya da dava açılan kişinin halen bulunduğu ülkenin ilgili makamlarına bildirimde bulunularak bu kişinin sorgusunun yapılması ya da savunmasının alınması sağlanmalıdır. Ne var ki, özellikle 12 Eylül'den sonra Türkiye bu yola gitmekten kesinlikle kaçınmaktadır. Bunun nedeni ise Türkiye'de açılan kovuşturma ve davaların genellikle siyasi suçlarla ilgili olmasıdır. Kişinin bulunduğu ülkenin makamlarına bu kişi hakkında açılan kovuşturma veya davanın siyasi suçla ilgili olduğu hususunda bir belge verilmek istenilmektedir. Nitekim, 1982 yılında İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde görülmekte olan bir davada savunucuların da isteği üzerine, Mahkemece yurtdışında bulunan bir sanığın ifadesinin bu sözleşme uyarınca talimatla alınmasına karar verilmiş ve bu konudaki belgeler, özellikle iddianame Dışişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. Ancak, bakanlıkça hiçbir işlem yapılmadan, ve bu belgelerin yabancı ülkeye gönderilmesi halinde ilgili kişinin o ülkeyden sığınma hakkı isteyebilmesinin kolaylaşacağı gerekçesiyle, aynen mahkemeye iade edilmiştir.

Seyahat özgürlüğünün yukarıda kısaca açıklamaya çalıştığım Pasaport Kanunu hükümleri ile kısıtlanması hatta bazı kişiler için tamamen yok edilmesi, bu kısıtlamalar sonucu tedavi görmek için yurtdışına çıkmak isteyen ancak bu izin kendi-

lerine verilmediğinden tedavilerini yaptıramayan ve vefat eden Ruhi Su, Orhan Apaydın gibi örneklerin çoğalması, ülke dışındaki birçok kişinin, bu arada da özellikle öğretmenlerin ve sendikacıların vb pasaportlarının geri alınması ya da iptali, gerek ülke içinde gerekse de ülke dışında büyük protestolarla neden olmuştur. Bu protestolar ayrıca Avrupa Konseyi çevrelerinde ve Avrupa'daki birçok kuruluş nezdinde yankı bulmuştur.

İşte bu gelişmeler üzerine 5682 sayılı pasaport kanununda yeni değişikliklere gidildi. 14.06.1988 tarihli Resmi Gazete ile yayınlanarak yürürlüğe giren Pasaport Kanununun değiştirilmesine ilişkin 3463 sayılı kanun, 28 Mayıs 1988 tarihinde kabul edildi. Bu kanunun gerekçesinde ; *"Ülkemizde demokrasinin tüm kurum ve kuralları ile işlemesini temin amacıyla sürdürülən liberalleşme çalışmaları içerisinde temel hak ve hürriyetlerden biri olan seyahat hürriyeti ile ilgili olarak Pasaport Kanunu'nda iyileştirme, geliştirme ve yenileştirmeler yapılması geregi ..."* vurgulanmakta ve devamla, "Avrupa Topluluğu üyeliğinin söz konusu olduğu günümüzde, pasaport verilmesini engelleyici kanun hükümlerinin azaltılması, vatandaş... kolaylıklar getirecek tedbirlerin alınması zaruri görülmüştür." denilmektedir.

Bu yeni kanunla Pasaport Kanunu'nda yapılan değişikliklerin gerçekten, gerekçede belirtilen amaca uygun olup olmadıklarını anlayabilmek için, önce bunları kısaca özetleyelim.

3463 sayılı bu kanun toplam 7 maddeden oluşmaktadır. Kanun'un 1. maddesi ile halk arasında "kırmızı pasaport" olarak bilinen diplomatik pasaport verecek kişilerin, 2 ve 4. maddeler ile de yine halk arasında "yeşil pasaport" olarak bilinen hususi damgalı pasaport verecek kişilerin kimler olacağı yeniden belirlenmektedir. Kırmızı pasaport vereceklerin kapsamı genişletilmektedir. Kanunun 6 ve 7. maddeleri

ise yürürlük tarihi ve yürütlmesi ile ilgili olup tamamen şekli niteliktedirler. Bu yeni kanunun bizleri ilgilendiren hükümleri yalnızca 3 ve 5. maddelerdir.

Kanunun 3. maddesi ile 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun çok uzun olan 22 maddesi değiştirilmekte, bu madde hükmü kısaltılmakta, bu maddede düzenlenen "pasaport verilmesi yasak olan haller" evvelce 5 grupta toplanmış iken bu kez üç grupta toplanmaktadır. "Genel güvenlik gözetimi altında bulunma" hali ile "Türk Ceza Kanunu ile diğer bazı kanunların öngördüğü suçlardan haklarında kovuşturma ve dava açılmasına ilişkin" haller "pasaport verilmesi yasak olan haller" kapsamından çıkarılmaktadır.

Eski ve yeni hükümleri karşılaştırın konuya yabancı biri, son değişikliklerle gerçekten de durumun iyileştiğini sanabilir. Ancak, değişiklikler dikkatle incelendiğinde durumun hiç te böyle olmadığı kolayca anlaşılmaktadır. Gerçekten de, yapılan son değişiklikle "Pasaport verilmesi yasak olan haller" üçe indirilmiş ve "genel güvenlik gözetimi altında bulunma" nedeniyle pasaport verilmesi yasağı kaldırılmıştır. Ne var ki, bu hükmüle yeni bir şey getirilmemektedir. Zira bilindiği gibi "genel güvenlik gözetimi altında bulundurulma cezası" esasen bir süre önce tümüyle kaldırılmıştır. Türk hukuk sisteminde mevcut olmayan bir nedenle pasaport yasağı konulmaya devam edilmesinin hiçbir mantık yanı kalmamıştır. Genel güvenlik gözetimi altında bulunan kişi yoktur ki, onlar hakkında pasaport yasağı söz konusu olsun. Evvelce mevcut olan, haklarında bazı suçlar nedeniyle ceza kovuşturması ya da ceza davası açılmış kişilere pasaport yasağı konulması halinin kanun hükmünden çıkarılmasının ise başka nedenleri vardır. Bu halin uygulanmasında siyasi suçlar yanında, fuhşa teşvik, silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığı, Atatürk'e sövme suçları da bulunmaktadır. 12 Eylül döneminden sonra bugünkü iktidara yakın birçok kişi hakkında bu suçlardan kovuşturma ya da dava açılması ve bunlar surî bu nedenle

pasaport alamıyorlardı. Bu durum ise iktidarı kendi yandaşları karşısında güç durumda bırakıyordu. İşte yasa değişikliği ile bu önlenmek istenilmiştir. "Pasaport verilmesi yasak olan haller" içinde halen "memleketten ayrılmalarında genel güvenlik bakımından mahzur bulunduğu İçişleri Bakanlığı'nda tespit edilenler" bulunmaktadır. Haklarında siyasi suçlardan kovuşturma ya da dava açılanlar için bu hükmü uygulanarak pasaport verme yasağı konulabilir ve konulacaktır da. Ancak yetki tamamen İçişleri Bakanlığı'na terkedilmiş olduğundan bundan böyle herhangi bir Savcının işgizarlık yaparak iktidara yakın kişi hakkında belli suçlardan kovuşturma ve dava açması suretiyle bu kişilerin pasaport almalarının yasaklanmasıının önüne geçilmiş olacaktır.

Yeni kanun yurtdışındaki durumunda ise bir değişiklik yapmamaktadır. 22. maddenin yeni şeklinde de "yurtdışında kalmalarında genel güvenlik bakımından mahzur bulunduğu tespit edilenlerin süreleri dolan pasaportları yenilenmez" hükmü aynen muhafaza edilmiştir. Yeni Kanun Pasaport Kanunu'nun 23. maddesini hiç değiştirmeden, Türkiye'de haklarında ceza kovuşturması ya da davası açılanların pasaportları da yine Adalet Bakanı'nın talebi ve Dışişleri Bakanlığı'nın talimatı üzerine iptal edilebilecektir.

Yeni kanunla 22. madde hükmüne, ayrıca pasaport yasağı koymayan polisçe nasıl uygulanacağı, kısaca kişilerin nasıl fişleneceği konusunda da bir kanunda değil, ancak polis yönetmeliğinde bulunacak hükümler konulmuştur.

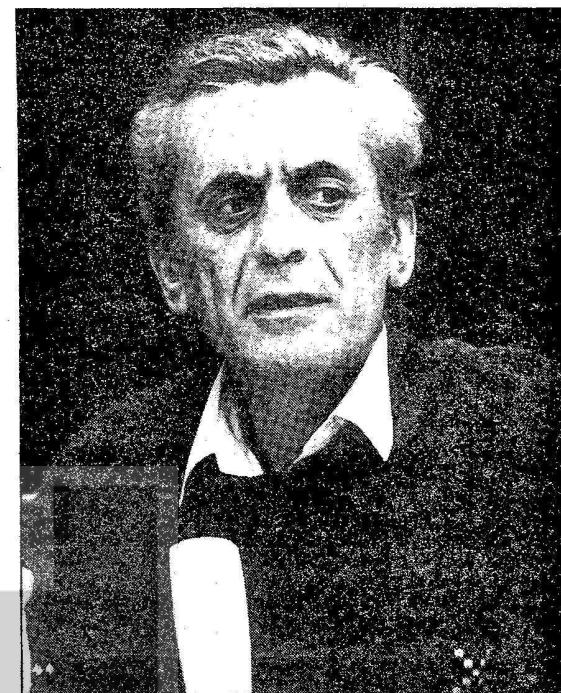
Yeni yasanın 5. maddesi ise, bugüne kadar Türk vatandaşlığını kaybettirme ya da Türk vatandaşlığından çıkarılma işlemi uygulanan kişilerin Türkiye'ye nasıl gelebileceklerini düzenlemektedir. Buna göre, ilgili kişinin başvurusu üzerine Türkiye'ye gelmesine İçişleri Bakanlığı izin verebilecektir. Ancak, madde hükmünde bu konuda hiçbir hukuki ölçü be-

lirlenmemiştir. Izin verip vermeme tamamen İçişleri Bakanlığı'nın takdirine, daha doğrusu keyfine bırakılmıştır. Uygulamanın nasıl olacağını zaman içinde göreceğiz.

Kısaca, bu yeni yasa değişikliği ile de seyahat özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaların hiçbiri kaldırılmış değildir. İktidar, bu yasa ile iç ve dış kamuoyuna karşı seyahat özgürlüğünü iyileştirmiş gibi görünmek istemiştir. Aynı yol, bilindiği gibi, iç ve dış baskılar, özellikle de ILO'nun istemleri karşısında çalışma yaşamını düzenleyen kanunlar bakımından izlenmiştir. Ne var ki, bu gayrisamimi davranış gerek iç ve gerekse dış kamuoyunda derhal teşhis edildi. Aynı durum pasaport yasası değişikliği için de geçerlidir.

Bu iki temel hak ve özgürlük üzerine söylemeyecekler pek tabii ki, bunlardan ibaret değil. Ancak, bu kısa süre içinde, çok genel hatları ile de olsa her iki temel hak ve özgürlükle ilgili ülkemiz uygulamalarına bir göz atabilmek mümkün oldu. Son bir değerlendirme yapmak gerekirse ; üzerinde durduğumuz iki temel hak ve özgürlük ile ilgili uygulamalar bakımından, üzülerek belirteyim ki, ülkemiz, çağdaş, demokratik toplumların çok gerisindedir.

Dikkatleriniz için teşekkür ederim.

Özlem Özgür
(Ekonomist –
yazar)

ÖZLEM ÖZGÜR

1938 yılında, Manisa'da dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de ve yüksek öğrenimini ise, Ankara'da tamamladı. Yirmi yıla yakın bir süre, Devlet İstatistik Enstitüsü ile Köyişleri ve Kooperatifler Bakanlığı'nda çalıştı, üst düzey yönetici olarak görev yaptı.

Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasal yaşamına ilişkin yayınlanmış kitap ve araştırmaları bulunan Özlem Özgür, kuruluşundan kapatılışına kadar Türkiye Barış Derneği'nde Yönetim Kurulu üyesi olarak çalıştı. Politika gazetesinde, günlük köşe yazısı yazan ve ekonomi sayfası hazırlayan Özlem Özgür, yedi yılı aşkın bir süredir politik göçmen olarak F. Almanya'da yaşamakta ve halen, Türkiye Postası gazetesinde çalışmaktadır.

TÜSTAV

YURTDIŞINDAKİ TÜRKİYELİ İŞÇİLER VE 12 EYLÜL REJİMİ

Burada, yurtdışındaki Türkiyeli işçilerin sorunlarına değinmek ve bunların, 12 Eylül rejimi ile onun uzantısı olan Özal Hükümeti döneminde kazandığı yeni boyutlardan söz etmek istiyorum, Buna dayalı olarak, 12 Eylül rejiminin ve Özal Hükümetinin, Türkiyeli işçilerin sorunlarına nasıl yaklaşıkları konusu üzerinde duracağım ve ayrıca, sorunların çözüm yollara ilişkin olarak düşündüklerimi dile getireceğim.

Ayrıca, Türkiyeli işçilerin sorunlarını ele alırken, konunun

doğrudan Türkiye'de demokrasi ve ulusal bağımsızlık konusuya
la bağlantılı olduğunu ortaya koymaya çalışacağım.

Hem konunun demokrasi ve ulusal bağımsızlıkla bağlantılı
yanını ortaya koyabilmek ve hem de, 12 Eylül rejiminin
yurtdışındaki işçilere ne getirip ne götürdüğünü gösterebilmek
için; sorunu, üç ana noktada ele almak istiyorum.

Birinci nokta, yurtdışındaki işçilerin tasarruflarının; yani,
bunların ülkeye gönderdikleri dövizlerin Türkiye'de hangi
amaçlar için kullanıldığı konusuyla ilgiliidir.

Yurtdışındaki Türkiyelilerin dövizleri, ulusal ekonominin,
halkın ve göçmen işçilinin çıkarları doğrultusunda kullanılabilir-
miş midir? Bu konuda, 1980 öncesi yıllara orana, 12 Eylül
döneminde ne gibi değişiklikler ortaya çıkmıştır.

İkinci nokta, yurtdışındaki göçmen işçilerin T.C. yurtaşı
olmaktan, T.C. pasaportu taşımaktan ve ülke ile ilişkilerinden;
yani, doğrudan Türkiye'den kaynaklanan sorunlarla ilgiliidir.

Bunların çözüm bekleyen şorunları, 1980 öncesi yıllara göre,
12 Eylül döneminde yeni boyutlar kazanmış mıdır? Kazanmış
ise, bunun rejimin niteliği ile olan bağlantısı nelerdir?

Üçüncü nokta, yurtdışındaki işçilerin bulunduğu ülkeler-
den kaynaklanan sorunlarının, Türkiye tarafını ilgilendiren
yönleriyle ilgiliidir.

Biliyoruz ki, 1980 sonrasında, Batı Avrupa ülkeleri hükü-
metlerinin politikalarında yabancıların aleyhine önemli de-
ğişiklikler olmuş ve Türkiyeli işçilerin sorunları, önceki dönem-
lerle karşılaşırılamayacak derecede büyümüştür. Bu olumsuz
gelişmenin, 12 Eylül rejimi ile doğrudan, ya da dolaylı bir
bağlantısı var mıdır?

İŞÇİ DÖVİZLERİ VE TÜRKİYE EKONOMİSİ

1960'lı yılların başından itibaren, yurtdışındaki işçiler
memlekete gönderdikleri dövizler ile, Türkiye ekonomisine
çok büyük katkılarda bulunmuşlardır.

Örneğin, 1973-1986 döneminde, yurtdışındaki işçilerin
Türkiye'ye resmi kanaldan gönderdikleri işçi dövizleri girişlerinin
miktari, 22 milyar 216 milyon dolardır. Başka deyişle, ilgili
dönem boyunca, Türkiye'ye yılda ortalama 1 milyar 587 mil-
yon dolar tutarında işçi dövizleri girişleri olmuştur.

Resmi kanaldan Türkiye'ye gelen işçi dövizleri girişlerinin, Tur-
kiye ekonomisi açısından ne anlama geldiğini gösterebilmek
için, önce birkaç küçük karşılaştırma yapalım.

1973-1986 yılları arasında, Türkiye'nin gerçekleştirdiği top-
lam dışsatım miktarı 54 milyar 149 milyon dolardır. Başka bir
deyişle, ilgili dönemde, Türkiye'nin yıllık ortalama dışsatım
miktari 3 milyar 868 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

1973-1986 döneminde, Türkiye'nin dış ticareti, 45 milyar
364 milyon dolar açık vermiştir. Başka bir deyişle, ilgili dö-
nende Türkiye'nin yıllık ortalama dış ticaret açığı 3 milyar
241 milyon dolar olmuştur.

Buna göre, yılda ortalama ülkeye gelen 1 milyar 587 milyon
dolar tutarındaki işçi dövizleri girişleri, yıllık ortalama dışsatım
değerinin yüzde 41'ine ve dış ticaret açığının da, yüzde 49'una
tekabül etmektedir.

Kaldı ki, sözünü ettigimiz bu döviz girdileri, yalnızca Tur-
kiye'ye resmi kanaldan gelen işçi dövizleri girişlerini göstermekte-
dir. Ayrıca, resmi olmayan kanallardan da, Türkiye'ye büyük
miktarda işçi dövizleri girişinin olduğu bilinmekte ve bu yol-

dan, yıllık ortalama 1 ile 1,5 milyar dolar tutarında değişen döviz girdisinin olduğu tahmin edilmektedir.

Tablo I: İşçi Dövizleri Girişleri ve Dış Ticaret Açıkları

(Milyon Dolar)

Yıllar	Dışsatım	Dış Ticaret Açığı	İşçi Dövizleri Girişleri
1973	1.317	967	1.183
1974	1.532	2.246	1.426
1975	1.401	3.338	1.312
1976	1.960	3.169	983
1977	1.753	4.043	982
1978	2.288	2.311	983
1979	2.261	2.808	1.694
1980	2.910	4.999	2.071
1981	4.703	4.222	2.490
1982	5.746	3.097	2.170
1983	5.728	3.507	1.553
1984	7.134	3.623	1.981
1985	7.959	3.385	1.754
1986	7.457	3.649	1.634
Toplam	54.149	45.364	22.216
Yıllık ort.	3.868	3.240	1.587

Kaynak: DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü)

Dış Ticaret İstatistikleri ile Merkez Bankası'nın yıllık verilerinden derlenmiştir.

Bir başka hesaba göre, Türkiye'ye iki kanaldan (işçilerin hâle yoluyla gönderdikleri veya birliklerinde getirdikleri dövizler ve DM-Hesapları üzerinden bankalara yatırılan dövizler olarak) ulaşan yıllık işçi dövizleri girişinin 2,7 milyar dolar dolaylarında olduğu görülmektedir. Yılda ortalama 2,7 milyar dolar tutarındaki işçi dövizleri giriş ise, Türkiye'nin ortalama dışsatının yüzde 70'ine ve dış ticaret açığının da, yüzde 83'üne tekabül etmektedir.

Bu veriler, Türkiye'nin döviz açıklarının büyük bir bölümünün, yurtdışındaki işçilerin memlekete gönderdikleri paralarla kapatıldığını gösteriyor. Çünkü, Türkiye'nin döviz açıkları, esas olarak dış ticaret açıklarından kaynaklanıyor. Ancak, göçmen işçilerin Türkiye ekonomisine katkıları, yalnızca döviz konusuna indirgenemez.

Yurtdışındaki işçilerin, iç pazarın genişlemesi, yatırımlar ile dolaylı ve dolaysız olarak, ulusal gelir artışı açısından da, ülke ekonomisine büyük katkıları vardır. Örneğin, 1987 yılı verilerine göre, Türkiye'nin toplam ulusal geliri 63 milyar dolar'dur.

Yurtdışındaki işçilerin, Türkiye'ye yılda ortalama gönderdikleri 2,7 milyar dolar tutarındaki dövizin, ulusal gelir içindeki payı yüzde 4,3'tür. Son gelir dağılımı araştırmasına göre, Türkiye nüfusunun en düşük gelirli yüzde 20'sinin ulusal gelirden aldığı pay yüzde 2,6'dır. Türkiye nüfusunun ikinci düşük gelirli yüzde 20'sinin ulusal gelirden aldığı pay ise, yüzde 5,8'dir.

Bu verilerden, şu sonuçlar çıkıyor: Birinci olarak, yurtdışındaki işçilerin gönderdikleri yıllık ortalama 2,7 milyar dolar tutarındaki dövizler, düşük gelir gruplarındaki yaklaşık 13 milyon kişinin yıllık geçimine denk düşüyor.

Bu veri, işçi dövizleri girişlerinin, yalnızca iç pazarın genişleşmesinde önemli bir rol oynadığını göstermekle kalmıyor; aynı zamanda, Türkiye'de çok sayıda insanın (ülkedeki aile parçaları ve yakınlar), geçimlerini bu paralarla sağladıklarını gösteriyor.

İkinci olarak, işçi dövizleri girişleri, Türkiye'nin ulusal geliri

ile kalkınma hızına dolaysız bir katkıdır. Örneğin, 1973-86 döneminde, resmi kanaldan Türkiye'ye gelen işçi dövizleri girişlerinin yıllık ortalama tutarı 1 milyar 587 milyon dolardır ve bu rakam, ulusal gelirin yüzde 2,5'ini oluşturmaktadır.

Başka bir deyişle, işçi dövizleri girişlerinin, Türkiye'nin ulusal gelirinin yıllık artış hızına doğrudan katkısı yüzde 2,5'tir. Türkiye'nin en hızlı geliştiği dönemde, yıllık ulusal gelir artış hızının yüzde 7 dolaylarında olduğu düşünüllürse, bu büyümeyi üçte birinden daha çoğunu işçi dövizlerinden kaynaklandığı görülür.

KREDİ MEKTUPLU DÖVİZ TEVDİAT HESAPLARI

Yurtdışındaki işçilerin Türkiye'ye gönderdikleri dövizler, yalnızca "işçi dövizleri" ile sınırlı değildir. Göçmen işçiler, Merkez Bankası ile Dresdner Bank ve öteki bankalarda açtırdıkları, "Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesapları" ile de, Türkiye ekonomisine büyük katkılarla bulunmaktadır. Üstelik, işçilerin bu kanaldan Türkiye'ye gönderdikleri döviz miktarında, son yıllarda çok büyük artışların olduğu gözlenmektedir.

Örneğin, bu hesaplarda toplanan paranın miktarı, 1983 yılı sonunda 1 milyar 344 milyon dolar iken; bu rakam, 1987 yılı sonunda 10 milyar 620 milyon dolara yükselmiştir. Başka bir deyişle, birinci Özal hükümetinin işbaşına gelmesinde sonraki dört yıllık sürede, Türkiyeli göçmen işçilerin döviz hesapları kanalından memlekete gönderdikleri döviz miktarı 9 milyar 276 milyon dolardır.

Tablo II: Kredi Mektuplu Doviz Tevdiat Hesapları

Yıllar	(Milyon Dolar)		
	Merkez Bankası ve öteki bankalar	Dresdner Bank'tan Merkez Bankası'na	Toplam
1983	1.344	---	1.344
1984	1.180	1.778	2.934
1985	2.061	2.678	4.738
1986	3.437	3.788	7.225
1987	5.145	5.475	10.620

Kaynak: Merkez Bankası

Özal hükümeti döneminde, Türkiye'ye gelen işçi dövizleri girişlerinin tutarı ise, 6 milyar 969 milyon dolardır. Böylece, ilgili dönemde, Türkiyeli göçmen işçiler, iki kanaldan memlekete 16 milyar 245 milyon dolar göndermişlerdir. Bu veriler, göçmen işçilerin, memlekete yılda ortalama 4 milyar 61 milyon dolar gönderdiklerini göstermektedir.

Yurtdışındaki işçilerin, yılda Türkiye'ye gönderdikleri 4 milyar 61 milyon dolar tutarındaki dövizler, toplam ulusal gelirin yüzde 6,5'ini oluşturuyor. Bu iki kanaldan Türkiye'ye gelen işçi dövizlerinin miktarı, Türkiye'nin toplam yatırım harcamalarının yüzde 38'ine ve özel sektör yatırımlarının da, yüzde 91'ine denk düşüyor.

1983-1986 dönemini kapsayan dört yıllık sürede, Türkiye'nin yıllık dış ticaret açığı 3 milyar 541 milyon dolardır. Buna göre, Türkiyeli göçmen işçilerin ülkeye gönderdikleri döviz miktarının, yıllık dış ticaret açığından daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo III: İşçilerin Türkiye'ye Gönderdikleri Dövizler

(Milyon Dolar)			
Yıllar	İşçi Dövizleri Girişisi	Döviz Hesabı	Toplam
1984	1.981	1.614	3.595
1985	1.754	1.781	3.535
1986	1.634	2.486	4.120
1987	<u>1.600</u>	<u>3.395</u>	<u>4.995</u>
Toplam	6.969	9.276	16.245
Yıllık ort.	1.742	2.319	4.061

Kaynak: Merkez Bankası

ÖDEMELER DENGESİ – EKONOMİK KALKINMA – İŞÇİ DÖVİZLERİ

Yurtdışındaki işçilerin memlekete gönderdikleri dövizlerin önemini ve oynadığı rolü, bir başka açıdan ele almak istiyorum

Ödemeler dengesi, bir ekonominin yıllık döviz gelirleri ile giderlerini gösteren tablonun adıdır. Bir ülkenin, döviz gelirleri giderlerini karşılamıyorsa, o ekonominin ödemeler dengesi açık veriyor (döviz açığı); aksi durumda ise, ödemeler dengesi fazla veriyor (döviz fazlası) demektir.

Bazı yıllar bir yana bırakılırsa, sürekli ödemeler dengesi açığı, Türkiye ekonominin başta gelen özelliklerinden birisidir. Ve bu özelliğe dayalı olarak, Türkiye sürekli döviz sıkıntısı çekmekte, sık aralıklarla yinelenen döviz darboğazları yaşanmaktadır.

Bu nedenle, döviz kıtlığı Türkiye ekonominin birincil sorununu oluşturmaktır, sosyal ve siyasal istikrarsızlıkların da başta gelen nedenlerinden birisi olmaktadır.

İŞÇİ DÖVİZLERİ VE SIKINTISIZ BİR DÖNEM

Türkiye'nin ödemeler dengesi açıkları ve buna dayalı olarak, döviz darboğazları, özünde iki temel faktörden kaynaklanıyor. Bunlardan birincisi, dış ticaret açıkları ve öteki de, dış borç faiz ödemeleridir.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden bu yana, dışalım miktarları sürekli dışsatının üstünde seyretmiş ve istisnásız her yıl, Türkiye'nin dış ticareti açıktır kapatılmıştır. Dış ticaret açıklarına ve dış borç faiz ödemelerine paralel olarak da, ödemeler dengesi, 1965'e kadar her yıl açık vermiştir.

1965 yılından itibaren, Türkiye ekonomisinde yeni bir dönem başlar ve deyim yerindeyse, döviz açısından yaklaşık on yıl süren bir bolluk dönemini kapsayan sürede, her yıl ödemeler dengesi fazla verir ve Türkiye ekonominde, önemli miktarlarda döviz birikimi olur.

Tablo IV: Dış Ticaret Açığı - Faiz Ödemeleri - İşçi Dövizleri Girişisi

(Milyon Dolar)			
Yıllar	Ticaret Açığı	Faiz Ödemeleri	İşçi Dövizleri
1965	108	32	70
1966	228	32	115
1967	162	34	93
1968	268	34	107
1969	264	44	141
1970	360	47	273
1971	494	47	471
1972	678	62	740
1973	<u>967</u>	<u>59</u>	<u>1.163</u>
Toplam	3.529	391	3.193
Yıllık ort.	392	43	355

Kaynak: Maliye Bakanlığı Yıllık Ekonomik Rapor 1982, Sayfa 46.

1965-1973 dönemini kapsayan dokuz yıllık sürede, ödemeler dengesinin sürekli fazla vermesinde, belli bir döviz biriminin olmasında ve Türkiye ekonomisinin, ilgili yılları sıkıntısız geçirmesinde, işçi dövizleri birincil derecede rol oynadığı görülmektedir. İlgili tablodan izlenebileceği gibi, 1965-1973 döneminde, Türkiye'ye gelen işçi dövizleri girişlerinin miktarı 3 milyar 193 milyon dolardır.

Ekonominin göstergeleri, o günün koşullarında, ilgili işçi dövizleri Türkiye ekonomisi açısından önemli bir miktar oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, bu dönemde, Türkiye'ye gelen 3 milyar 193 milyon dolar tutarındaki işçi dövizleri giriş, Türkiye'nin dış ticaret açıklarının yüzde 96'sını oluşturmaktadır. Ve işçi dövizleri girişlerinin toplamı, dış borç ödemelerinin sekiz katından daha fazladır.

BOLLUKTAN DÖVİZ DARBOĞAZI VE EKONOMİK BUNALIMA

Konumuz açısından, Türkiye ekonomi tarihinin başka bir kesitine geçerken, birkaç soruya yinelemekte yarar var. Türkiye ekonomisinin, ele geçirdiği bu bulunmaz olanaktan yeterince yararlanılabildiği söyleyebilir mi? Ülkenin elinde biriken büyük döviz rezervleri, yerli yerinde kullanılmış mıdır?

Önce, bir gerçeki teslim etmek gerekiyor. 1965-1973 yılları arasında, kalkınma ve sanayileşme ile ulusal gelir artış hızları açısından, Türkiye ekonomisinin en hızlı ve "istikrarlı" geçtiği bir dönem olarak değerlendirilmek yerinde olur.

Örneğin, Türkiye'nin ulusal gelir artış hızı, 1965-1973 döneminde, yıllık ortalama yüzde 7 olarak gerçekleşmiş ve bu yıllar, ekonominin en hızlı büyüğü zaman kesitlerinden birisi olmuştur. Dahası, dövizdeki bu sıkıntısız dönem, ardın-

dan gelen üç yılı da olumlu etkilemiş ve 1974, 1975 ile 1976 yıllarında, Türkiye'nin ulusal geliri, sırasıyla yüzde 8,7; yüzde 8,9 ve yine, yüzde 8,9 oranında artış göstermiştir.

Ancak, 1965-1976 dönemini kapsayan oniki yıllık sürede, Türkiye'nin en yüksek kalkınma hızlarının gerçekleştirilmiş olmasına karşın, burada yapılan iki önemli yanlışlığa dikkat çekmek istiyoruz.

Birincisi, Türkiye'nin uyguladığı enerji politikası ile ilgilidir. Türkiye linyit ve akarsu kaynaklarının ancak yüzde 10'unu kullanabilmiş ve enerji sektörü, çok büyük bir ağırlıkla petrole bağlanmıştır. Ve bu yanlış politika ham petrol üretimi çok sınırlı olan Türkiye'nin, sürekli artan miktarlarda petrol dışalımı yapmasını gerektirmiştir.

Ikincisi, Türkiye'nin seçtiği sanayileşme ve kalkınma modeli ile ilgilidir. Türkiye'de 1960'lı yılların başlarında başlatılan hızlı sanayileşme girişimlerinin ve bunun sonucunda, ortaya çıkan sanayi sektörünün temel özelliklerini, birkaç ana noktada toplamak olanaklıdır.

Türkiye'de uluslararası tekeller ile yerli özel sermaye ortaklığında oluşturulan bu sanayi sektörü, dayanıklı ve dayaniksız tüketim malları üretimine yöneliyor; ve bu kuruluşlar, iç pazaraya dayalı olarak faaliyet gösteriyorlardı. Geri teknoloji ile çalışan, küçük ölçekli olan ve montajcılık yapan bu sanayi kuruluşları, girdi yoluyla (montaj malzemesi, makina, ham madde, ara malı ve benzeri) dışarıya, uluslararası tekellere bağlıydı.

Enerji sektörünün ham petrole ve sanayi kesiminin, girdi yoluyla dışarıya bağlanması; ve bununla birlikte, petrol fiyatlarındaki büyük tırmanış, 1970'li yılların ortalarından itibaren Türkiye'nin dışalım miktarlarının ve buna bağlı ola-

rák, dış ticaret açıklarının büyük oranda artmasına neden oluyordu. Buna ek olarak, 1970'li yılların ikinci yarısında dış borç anapara ve faiz ödemeleri önemli miktarlara ulaşmaya başlıyor; ve bütün bunların sonucunda, ülke ekonomisi büyük bir döviz sıkıntısı içine giriyor ve 1977 yılından itibaren, Türkiye siresi gelen dış borçlarını ödeyemez ve ekonominin gererek duyduğu dışalımları, yapamaz bir konuma düşüyordu.

Döviz darboğazı, başka faktörlerle birlikte, ekonominin bütün göstergelerini olumsuz etkiliyor; ve Türkiye ekonomisi, yüksek oranlı enflasyon; yatırım, üretim ve kalkınma hızı büyütüklerinin durma noktasına geldiği, ağır bir bunalım içine girdi. Örneğin, 1974-1976 yılları arasında, yüzde 7'inin üzerinde seyreden yıllık ulusal gelir artış hızları, 1977'de yüzde 4,9'a, 1978'de yüzde 4,3'e ve 1979'ile 1980 yıllarında ise, "sıfır" noktasının altına geriliyordu.

Tablo V: Dış Ticaret Açığı - Faiz Ödemeleri - İşçi Dövizleri Girişleri

Yıllar	(Milyon Dolar)		
	Dış Ticaret Açığı	Dış Borç Faiz Ödemeleri	İşçi Dövizleri Girişleri
1974	2.246	102	1.426
1975	3.338	124	1.312
1976	3.169	217	983
1977	4.043	320	982
1978	2.311	389	983
1979	2.808	546	1.694
Toplam	17.915	1.688	7.380
Yıllık ort.	2.985	283	1.230

Kaynak: DİE Dış Ticaret İstatistikleri ile Merkez Bankası'nın yıllık ekonomik raporları.

5 nolu tablodan izlenebileceği gibi, 1965-1973 dönemine oranla, 1974-1979 döneminde, Türkiye'nin yıllık ortalama dış ticaret açığı yaklaşık sekize katlanarak, 370 milyon dolardan 2 milyar 985 milyon dolara yükselmiştir. Aynı şekilde, Türkiye'nin yıllık ortalama dış borç faiz yükü yaklaşık yediye katlanarak, 43 milyon dolardan 283 milyon dolara turmuştur.

1965-1973 döneminde, yılda ortalama 355 milyon dolar olan işçi dövizleri girişleri, 1974-1979 döneminde, büyük bir artışla 1 milyar 230 milyon dolara yükseliyordu. Ancak, bu gelişme, Türkiye'nin dış ticaret açıkları ile dış borç faiz ödemelerindeki hızlı artışlar nedeniyle, Türkiye'nin döviz açıklarının kapatılmasına yetemiyor ve ekonominin, büyük boyutlu bir döviz darboğazına girmesi önlenmemiyyordu. Nitekim, 1965-1973 döneminde, işçi dövizleri girişlerinin, dış ticaret açıkları ile dış borç faiz ödemelerini karşılama oranı, yüzde 86 iken; bu rakam, 1974-1979 yılları arasında yüzde 38'e geriliyordu.

1980 SONRASI: İŞÇİ DÖVİZLERİ KİME YARIYOR ?

1980 yılında yürürlüğe konulan "24 Ocak Kararları" ve özellikle de, 12 Eylül rejiminden sonra, Türkiye'de uygulanan ekonomi politikalarının özünde köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu dönemde, uygulanan ekonomi politikalarının sonucu olarak, Türkiye ekonominin dışarıya bağımlılığı artmış; ve ekonominin döviz gerekliliği ile Türkiye'nin dış borç yükü, daha önceki dönemlerle karşılaşamayacak miktarlara ulaşmıştır.

Örneğin, 1973-79 döneminde, Türkiye'nin dışalım ile dış borç ödemelerine harcadığı yıllık döviz miktarı, 4 milyar 935 milyon dolardır. Ve bu miktar, Türkiye'nin ulusal gelirinin yüzde 8'ini oluşturuyordu.

1988 yılında, Türkiye 16 milyar dolar tutarında dışalım yapacak ve 7,2 milyar dolar dış borç ödeyecek ve böylece, bu iki kaleme 23 milyar 200 milyon dolar tutarında döviz harcayacaktır.

23 milyar 200 milyon dolar tutarındaki döviz, Türkiye'nin toplam ulusal gelirinin yüzde 33'üne denk düşmekte ve bu olgu, ulusal ekonominin çok büyük bir aşırılıkla dövize bağımlı kıldığı göstermektedir.

Bu bağlamda, 1980 sonrasında, Türkiye'nin dışsatım miktarlarında ve işçi dövizleri girişlerinde önemli artışlar olmasına karşılık, Türkiye'nin döviz açıkları küçültülememiş, çok daha büyümüş ve artan döviz gereksinimi, çok büyük miktarlardaki yeni dış borçlanmalarla karşılanabilmistiştir. Çünkü, dışsatımda gözlenen artışlara karşın, dış ticaret açıkları da büyümüş ve dahası, Türkiye'nin yıllık anapara ve faiz dış borç yükü, 1980 öncesi yıllarla karşılaşırılamayacak miktarlara ulaşmıştır.

Örneğin, 5 ve 6 nolu tablolardan izlenebileceği gibi, 1974-1979 döneminde, Türkiye'nin yıllık ortalama dış ticaret açığı: 2 milyar 985 milyon dolar iken bu rakam, 1980-1987 yılları arasında 3 milyar 789 milyon dolara yükseltmiştir. Aynı şekilde, 1974-1979 döneminde, Türkiye'nin yıllık ortalama 283 milyon dolar olan faiz yükü, 1980-87 yılları arasında, yaklaşık altıya katlanarak 1 milyar 610 milyon dolara tırmanmıştır.

Dahası, 1983 yılı içinde, Türkiye 3,7 milyar doları anapara

ve 3,5 milyar doları faiz olmak üzere, 7,2 milyar dolar tutarında dış borç ödeyecektir. Oysa, 1973-79 döneminde, 199 milyon doları anapara ve 251 milyon doları faiz olmak üzere, Türkiye'nin yılda ödediği dış borç miktarı 450 milyon dolardır.

Başa bir deyişle, 1973-1979 dönemine oranla, bugün Türkiye'nin yıllık faiz yükü 14'e ve yıllık anapara yükü ise, 16'ya katlanmış bulunmaktadır. Bu gelişme, kelimenin gerçek anlamıyla, Türkiye'nin yıllık dış borç anapara ve özellikle de, faiz yükünün, ekonominin taşıyamayacağı boyutlara ulaştığını göstermektedir.

Tablo VI: Türkiye'nin Dış Ticaret Açığı ve Dış Borç Ödemeleri

Yıllar	Dış Tic. Açığı	Dış Borç Anapara	Dış Borç Faizi	(Milyon Dolar)	
				Toplam Dış Borç Odeme.	Toplam Dış Borç Mikt.
1980	4.999	575	668	1.243	15.100
1981	4.222	551	1.193	1.744	16.800
1982	3.097	852	1.465	2.317	17.600
1983	3.507	1.095	1.441	2.536	18.300
1984	3.623	1.082	1.586	2.668	21.200
1985	3.385	1.858	1.753	3.611	25.100
1986	3.649	2.386	2.134	4.520	31.200
1987	3.902	2.958	2.643	5.601	40.200
Toplam	30.384	11.357	12.883	24.240	
Yıl. ort.	3.798	1.420	1.610	3.030	

Kaynak: DIE Dış Ticaret İstatistikleri ile Merkez Bankası'nın ilgili yıllar verilerinden derlenmiştir.

Sonuç olarak, 12 Eylül rejimi döneminde, yurtdışındaki işçilerin çok büyük miktarlara ulaşan ülkeye gönderdikleri dövizler, bugün yalnızca Türkiye'nin yıllık dış borç faiz yü-

künü karşılamaya yetebilmekte ve bu paralar, ülkenin kalkınması ve sanayileşmesi, halkın ve yurtdışındaki işçilerin çıkışları doğrultusunda kullanılamamaktadır.

İŞÇİ DÖVİZLERİ VE BAZI DEĞERLENDİRMELER İLE SORUNLAR

Bu bölümün sonunda, bazı tekrarları göze alarak, işçi dövizlerinin genel olarak Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerine ve bunların, kullanım alanıyla demokrasi ve ulusal bağımsızlık sorunu arasındaki ilişkiye değinmek; ve sonra da, bu konuda varolan sorunların üzerinde durmak istiyorum.

— Çeyrek asrı aşkın bir süredir, işçi dövizleri, Türkiye'nin dış ticaret ve ödemeler dengesi açıklarının kapatılmasında birincil derecede rol oynamıştır. Son yıllarda, çok büyük miktarlara ulaşan Kredi Mektuplu Döviz Tevdiyat Hesapları'nda toplanan paralar, işçi dövizlerinin bu rolünü daha da artırmıştır.

— İşçi dövizleri, 1960'lı yılların başından bu yana, dışsatımdan sonra, Türkiye'nin ikinci büyük döviz kaynağını oluşturmuştur.

— İşçi dövizleri girişlerinin, ulusal gelire ve yıllık büyümeye hizına, doğrudan yüzde 2,5 oranında katkısı vardır.

— Ayrıca, yurtdışındaki işçilerin ülkeye gönderdikleri dövizler, yatırım mallarının dışalımı ile yatırımların finansmanı ve yeni banka kredileri yaratılması açısından önemli bir kaynak oluşturmaktadır; ve göçmen işçiler, dolaylı olarak da, Türkiye'nin kalkınmasına ve sanayileşmesine ciddi katkıda bulunmaktadırlar.

— Bunların yanısıra, yurtdışındaki işçilerin ülkeye gönder-

dikleri dövizler yalnızca iç pazarın genişlemesinde önemli bir rol oynamakla kalmamakta; aynı zamanda, bugün açık işsizlerin sayısının dört milyonu aşığı ve yiğinlar pahalılık ve geçim sıkıntısından bunaldığı bir ortamda, bu paralar, yüzbinlerle anılan ülkedeki aile parçalarının ve yakınlarının geçimlerinin sağlanmasına hizmet etmektedir.

Ancak, bu söylediklerimiz, genel hatlarıyla belli bir gerçeğin ifadesi olmakla birlikte; 1960-1988 dönemine ilişkin olarak Türkiye'nin ekonomi tarihi incelendiğinde, 1977 yılından ve özellikle de, 12 Eylül rejiminden sonra, işçi dövizlerinin değerlendirildiği alanlar ile amaçlarda temelli değişikliklerin ortaya çıktığı görülmektedir. Böyle bir inceleme, işçi dövizlerinin değerlendirme alanındaki değişimelerle, Türkiye'nin dışarıya bağımlılık derecesi ve ülkedeki rejimin niteliği arasında, karşılıklı yakın bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır.

Türkiye ekonomisinin dışa bağımlılığının artması; ve bu çerçevede, yıllık dış borç ve özellikle dış borç faiz yükü ile dış alım gerekliliklerinin ve yabancı kuruluşlarının kar transferlerinin büyük miktarlara ulaşması, işçi dövizlerinin ekonominin ve halkın çıkışları doğrultusunda kullanılmasını önleyen en temel faktör olmaktadır. Başka bir deyişle, aşırı bağımlılık koşullarında işçi dövizleri ancak bu bağımlılığın gereklerini yerine getirmek amacıyla hizmet etmekte ve örneğin, bu paralar yalnızca dış borç ödemelerine ayrılmaktadır.

Asıl önemlisi, aşırı dışarıya bağımlılık olgusu ve bunun sonuçları, Türkiye'de demokrasiyi tehdit eden önemli bir etken oluyor ve 12 Eylül rejimi, bu gerçeğin en ilginç örneğini oluşturuyor.

12 Eylül öncesi ekonomide varolan büyük boyutlu bunalım, büyük ölçüde dışarıya bağımlılığın artmasından kaynaklanıyor; ve bağımlı kılmanın sınıfsal türevlerini oluşturan iç ve dış

güçler açısından, bu büyük kriz şu anlama geliyordu ve bunun, her ne pahasına olursa olsun çözümlenmesi gerekiyordu.

Bunalım, yenisömürgeciliğin bütün araç ve yöntemlerini işlemek hale getiriyor; ve bütün sömürü mekanizmaları, büyük bir ağırlıkla tıkanıklığa uğruyor. Döviz yokluğu nedeniyle, Türkiye süresi gelen dış borçlarını ödeyemez bir konuma düşüyor; Türkiye'de faaliyet gösteren uluslararası tekeller, kar transferi yapacak dövizi bulamıyor; ve ekonominin gerek duyduğu girdilerin dışalımı yapılamıyor. Bunalımın çözümü ise, kelimenin gerçek anlamıyla, yenisömürgeciliğin tıkanan bütün araçlarına yeniden işlerlik kazandırmak; ve tıkanan sömürü mekanizmalarını, daha bir üst düzeyde yeniden çalışır hale getirmek anlamına geliyordu.

Bunun için de, ekonominin bütün kaynaklarını ve olanaklıları ile döviz gelirlerini, ağırlıklı olarak bu amaca yönetmek; ve aşırı yeni dış borçlanmalara gitmek, çok ağır bir borç yükü altına girmek; ülkenin sanayileşme ve kalkınma sorunlarını, bir başka bahara ertelemek; ve bu ağır faturanın bedelini de, yiğinlara ve yurtdışındaki işçilere ödetmek gerekiyordu.

Böylesi bir programın uygulanmaya konulabilmesi ise, sınırlı bir demokrasiyi bile rafa kaldırmayı gerektiriyordu; ve 12 Eylül askersel devirmesi, başka nedenlerle birlikte, bu programı yaşama geçirebilmenin türevi olarak gündeme getiriliyordu.

12 Eylül rejimi ve onun uzantısı olan Özal Hükümeti döneminde, bu program eksiksiz uygulanmış, silahların gölgesinde, yenisömürgeciliğin tıkanan bütün mekanizmaları yeniden çalışır hale getirilmiş; ve sünگü zoruya, bunun bedeli yiğinlara ödetilmiş ve bu konuda, "başarılı" olunmuştur. Bu programla, ekonominin kaynakları ve döviz gelirleri ile işçi dövizleri, ulusal ekonominin çıkarları için değil; ağırlıklı olarak, yenisömürgeciliğin araç ve yöntemlerinin işlerliğini sürekli kılmak için kullanılır olunmuştur.

Yurtdışındaki işçiler açısından, işçi dövizlerine ilişkin olarak, 12 Eylül döneminde bir dizi başka sorun ortaya çıkmış ve bu konuda, işçilere büyük haksızlıklar yapılmıştır.

12 Eylül askersel devirmesinden bu yana, Türkiye ekonominin "dövize büyük gereksinimi var" gerekçesiyle, yeni bir uygulamaya geçildi ve dışsatımcı holdinglerin dövizlerine, değişik teşvik önlemleri getirildi. Ve bu uygulamanın sonucu olarak, dışsatımcı holdinglerin dövizlerine, yillardır yüzde 50'lere varan oranlarda prim ödeniyor. Daha açık bir deyişle, dışsatımcıların dövizleri, resmi kur fiyatının yüzde 50 daha fazlasına satınalmıyor.

İşçi dövizleri ise, resmi kur fiyatı üzerinden satınalınıyor ve her nedense, Özal Hükümeti, işçi dövizleri girişlerine prim ödemeyi gündeme getirmiyor.

Açıkta ki, "ülkeye döviz kazandırıyorlar" diye, dışsatımcıların dövizlerine yüzde 50 oranında prim ödenirken, işçi dövizlerini resmi kur üzerinden satınalmak, hem işçilere yapılan büyük bir haksızlıktır ve hem de, bu eşitsiz uygulamanın açıklanabilir bir yanı yoktur.

"Kredi Mektuplu Döviz Tevdiyat Hesapları" yolundan Türkiye'ye gönderilen dövizler açısından da, Türkiyeli göçmen işçiler, hem büyük haksızlıklara uğramakta ve hem de, bu konuda ciddi sorunlar bulunmaktadır.

Bilindiği gibi, bu hesaplar kanalıyla, yurtdışındaki işçilerin ülkeye gönderdikleri dövizler, Türkiye açısından bir dış borçlanma türüdür. Özal Hükümeti işbaşına geldiğinde, yurtdışındaki işçilere yönelik büyük bir propaganda başlatıyor; ve Kredi Mektuplu Döviz Tevdiyat Hesapları'na 1 yıl vadeler için yüzde 11 ve 2 yıl vadeler için ise, yüzde 14 yıllık faiz ödeneceği söyleniyordu. Oysa, aynı gümllerde, Türkiye Batı'nın finans kurumlarından aldığı dış borçlara, yılda yüzde 18 ile

yüzde 20'lere varan oranlarda faiz ödüyordu.

Özal Hükümeti'nin propagandası tuttu, ülkeye bu kanaldan işçiler döviz yağırdı ve bugün, bu hesaplarda toplanan paranın miktarı 11 milyar doları aştı. Ama, hükümet verdiği sözlerin hiçbirini yerine getirmeden; önce, hiçbir gerekçe göstermeden, yıllık faiz oranlarını 3 puan düşürdü; ve ardından, bu hesapların faiz gelirlerinden vergi kesilmeye başlandı. Dahası, yıllık faiz oranları daha da geriletilek, yüzde 6,5'e kadar indirildi.

Ancak, sorun ve şikayetler, yalnızca bunlardan ibaret değil. Merkez Bankası ve özel bankalardaki döviz hesaplarının, anapara ve faiz ödemeleri zamanında yapılamamakta; ve iki yıla varan gecikmeler nedeniyle, gerçek faiz oranları yüzde 4'lerin bile altına düşürlülmektedir.

Ayrıca, bu hesaplardaki anapara ve faiz ödemelerini, bankalar çoğu kez döviz türünden değil, Türk parası olarak yapmak istemekte; ve hesap sahibi işçiler, yapılan baskilar sonucu buna razı olmaktadır.

12 EYLÜL REJİMİ VE AĞIRLAŞAN SORUNLAR

12 Eylül rejimi ile, yurtdışındaki işçilerin Türkiye'den kaynaklanan sorunları ağırlaşmakla kalmadı; aynı zamanda, bunlara yenileri eklendi. Bunların başında, işçi şirketleri ile bedelli askerlik uygulaması geliyor.

Resmi veriler ve yapılan araştırmalar, yurtdışındaki Türkيلي işçilerin büyük bir bölümünün, işçi şirketlerine ortak olduğunu göstermektedir. Bugün, Türkiye'de 483 işçi şirketi vardır. Yurtdışındaki yaklaşık 350 bin işçi, işçi şirketleri ile bu statüye girmeyen işletmelerin ortağı durumundadır ve bunların, bu kuruluşlara yatırıldığı sermaye miktarının 3,5 milyar mark dolayında olduğu tahmin edilmektedir.

Bu kuruluşların önemli bir bölümü, iflas ederek kepenk indirmek zorunda kaldı; faaliyetlerini sürdürüler ise, şimdi ya zararına çalışarak her an batma tehlikesinin sınırında yaşıyor; ya da, büyük sermayenin eline geçmiş bulunuyor.

İster iflas etmiş ve isterse faaliyetlerini sürdürüyor olsun, yurtdışındaki onbinlerce işçi ortak, yıllardır bu kuruluşlardan hiçbir kar payı alamıyor. Kar dağıtımını bir yana, bunların ortaklık payları da, pratik olarak batıl hale gelmiş bulunuyor; ve bugün, ayakta kalan ve karlı çalışan, ama büyük sermayenin ele geçirdiği işçi şirketleri bile, işçilerin ortaklık paylarını geri ödemeye yanaşmıyor.

İşçi şirketlerinin bu konuma düşmesinde ve yurtdışındaki ortak işçilerin çok büyük maddi kayıplara uğramasında, 24 Ocak Kararları olarak anılan ve 12 Eylül rejiminin programını oluşturan ekonomi politikaları birincil derecede rol oynamıştır.

Bu ekonomi politikalarıyla, firmalara sağlanan devlet desteginin; türlü çeşitli teşviklerin, vergi iadelerinin, vergi bağışıklıklarının, para ve kredi mekanizmalarının yönünde ve içeriğinde önemli sapmalar olmuş; ve devletin bütün olanakları, rejimin iç ve dış destekçisi olan büyük sermaye gruplarının büyüğuna sokulmuştur. Bu nedenle, işçi şirketlerine hemen hiçbir devlet desteği verilmemiş, ve bunların, ekonomik bunalım, aşırı enflasyon, yüksek faiz kredi kılığı ve benzeri nedenlerle batmalarına; ya da, büyük sermayenin ele geçirmesine gözyumlu olmuştur.

12 Eylül rejiminin, yurtdışındaki işçilerin sırtına bindirdiği ağır yüklerden birisi, "bedelli askerlik" uygulamasıdır. 12 Eylül generallerinin, yurtdışındaki işçilere yönelik ilk uygulamasını "bedelli askerlik" oluşturmuş ve bu uygulama uyarunca,

askerlik çağındaki gençlerden yıllarca 20 bin mark tutarında bedel ücreti alınmıştır.

Gençlerin örgütü mücadelesi sonucu, bedel ücreti 15 bin marka indirilmiştir. Bedelin 15 bin marktan 10 bin marka indirilmesi kararıyla birlikte, Türkiye'de yaşayan yurttaşların da bedelli askerlikten yararlanabilmeleri öngörülmüş ve bunların ödeyecekleri ücret, 2,5 milyon lira olarak saptanmıştır.

Açıkta ki, bu uygulama ile, varlıklı ailelerin çocukların askerlik görevinden kurtulmaları amaçlanmış; ve üstelik, bugünün döviz fiyatları ile yurtdışındaki emekçi gençlerden 9 milyon lira gibi çok yüksek bir bedel ücreti alınırken; bu fiyat, parababalari için 2,5 milyon lira olarak biçilmiştir.

Dahası, bedelin 5 bin marka indirilmesi için gençlerin sürdürdüğü israrlı mücadelenin sonucu, Özal Hükümeti, bedel ücretini 15 bin marktan 10 bin marka indirileceğini söylemiş ve bu doğrultuda bir yasa tasarıtı hazırlayanarak, TBMM'ne sunulmuştur. Ne var ki, tasarıının TBMM'ne sunulmasından bu yana altı ayı aşkın bir süre geçmiş; ve fakat, çok karmaşık ve hâkimli tasarıları bir kaç saat içinde yasalaşılabilme becerisi gösteren Özal Hükümeti, her nedense bugine degein '*'Bedelli Askerlik Yasa Tasarısı'*' ni bir türlü meclisten geçirememiştir.

12 Eylül döneminde getirilen daha birçok yeni uygulama ile, kelimenin gerçek anlamıyla ve yasalara aykırı olarak, yurtdışındaki işçiler "*yasal harac*" a bağlanılmışlardır. Bu konuda, çok özetle üç örnek üzerinde durmak ve birkaç noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum.

Birinci olarak, 12 Eylül rejimi döneminde, konsolosluk hizmetlerinden alınan ücretler büyük oranda artırılmış; ve buraları ile gümrük kapıları, birer soygun ve rüşvet kapıları haline getirilmiştir. Bugün, konsolosluk hizmetlerine ödenen ücret

ve harçların fiyatı, Türkiye'ye oranla 20 ile 30 kat daha pahalıdır.

İkincisi, birikmiş primlerin geri alınması konusuyla ilgilidir. Bilindiği gibi, geçtiğimiz yılın ortalarına kadar, Federal Almanya'da çalışan Türkiyeliler, işçi payından kaynaklanan birikmiş primlerini hiçbir koşula bağlı olmaksızın geri alabiliyorlardı. Bu arada, bundan bir süre önce, bir grup Türkiyeli işçi mahkemeye başvurarak, ilgili uygulamanın Alman Anayasası'na aykırı olduğunu öne sürdüler ve işveren payından kaynaklanan birikmiş primlerin de geri ödenmesini istediler. Mahkeme, bu istem doğrultusunda görüş belirterek, karar için ilgili davayı Anayasa Mahkemesi'ne gönderdi.

Durum bu iken; 1987 yılında, Federal Almanya ve Türkiye hükümetleri arasında imzalanan bir "*Ek Sözleşme*" ile prim iadeleri konusunda Türkiyeli işçiler aleyhine değişiklik yapıldı ve birikmiş primlerin geri alınabilmesi, ülkeye kesin geri dönüş yapma ile Türkiye'de hiçbir sigortalı işte çalışmama koşullarına bağlandı. Aynı şekilde, yapılan bir sözleşme ile, Türkiyeli işçilerin Federal Almanya'daki konut tasarruf kredilerini ülkede kullanabilmelerine olanak tanındı ve ancak, bu hakkın kullanımı da, kesin geri dönüş koşuluna bağlandı.

12 Eylül'ün getirdiği bu uygulamalar ve bu örnekler neyi gösteriyor ? Anayasa, "*yasalar önünde, bütün T.C. yurttaşları eşit hakkı sahiptir*" diyor.

Ama, Türkiye'de yaşayan yurttaşlara oranla, aynı hizmetlerden, konsolosluklar yurtdışındaki işçilerden 20-30 kata varan miktarlarda ücret alıyor.

Bedelli askerlik ücreti için, parababalardan 2,5 milyon lira istenirken; yurtdışındaki emekçi gençlerden, 9 milyon lira alınıyor.

Türkiye'de yaşayan yurttaşlar, yaptıkları alışverişleri fatura ile belgelemek koşuluyla, KDV uygulaması uyarınca "vergi iadesi" alabiliyorlar. Yurtdışındaki işçilerin, bu haktan yararlanmaları yasaktır.

Yasalar önünde, bütün T.C. yurttaşları eşit haklara sahip icerler, bu ve benzeri eşitsizlikler nasıl açıklanabilecektir? Yurtdışındaki işçiler, kalkıp bizler nerenin yurttaşlarıyız diye sorular, haklı değil midirler?

Anayasa, "her T.C. yurttaşı: çalışma hakkına sahiptir" buyuyor. Birikmiş primlerini geri alan ve ülkeye kesin dönüş yapan Türkiyeli işçilerin, ülkede sigortalı bir işte çalışmaları yasaklanıyor. Hem de, hiçbir hukuka ve yasaya dayandırılmadan; Federal Almanya ile Türkiye arasında imzalanan bir sözleşme ile, bu yola gidilebiliyor.

Bütün bunlar, ne anlama geliyor? 12 Eylül rejimi ve onun uzantısı olan Özal Hükümeti, biraz döviz kazanabilmek için, Federal Almanya'nın Türkiyeli işçileri geri göndermeye zorlama politikalarına yardımcı olmakla kalmamış; aynı zamanda, işçilerin kazanılmış haklarını bile satmaktan çekinmemiştir.

Bilindiği gibi, 1980 sonrasında, yurtdışındaki işçilerin yalnızca Türkiye'den değil; aynı zamanda, bulundukları ülkelerden kaynaklanan sorunları da, büyük ölçüde ağırlaşmıştır. Son yıllarda, yurtdışındaki işçilerin yaşadıkları ülkelerden kaynaklanan sorunlarının ağırlaşması, geri dönüşe zorlama, kazanılmış hakların geriletilmesi, yabancı düşmanlığının köriklenmesi ve benzeri politikalar, yalnız başına bu ülkeler yönetimlerinin tutumlarıyla açıklanamaz. Başka bir deyişle, bu olumsuz gelişmelerin aynı zamanda 12 Eylül rejiminin niteliği ile bağlantısı vardır.

Örneğin, Federal Almanya'nın yabancılar politikasındaki ge-

lişmeleri ele alalım. Önce, Federal Almanya Hükümeti'nin 2 Aralık 1981 tarihinde aldığı yabancılara yönelik çok sert "Tevisye Kararları", 1982 yılı başından itibaren bütün eyaletlerce benimsenip uygulamaya konuldu.

Bu uygulama ile, yabancı çocukların ailelerinin yanına gelebilme yaşı 18'den 16'ya indiriliyor ve anne ile babadan yalnızca birinin Federal Almanya'da yaşama durumunda ise, çocukların bu ülkeye gelebilmeleri tümden yasaklanıyordu. Ayrıca, bu uygulama ile, ikinci nesil olarak 1974'den itibaren gelen gençlerin kendi ülkelerinden seçtikleri eşlerini getirebilmeleri için Federal Almanya'da en az sekiz yıl oturmuş olmaları ve evliliğin, en az bir yıl geçerli olması koşulları getiriliyordu.

Bütün bunlarla yetinilmiyor ve bu uygulamanın ardından, "Blüm Yasası" olarak anılan "Geri Dönüşü Teşvik Yasası" yürürlüğe konuluyor; ve bu uygulama ile kendi özgür iradeleri dışında onbinlerce Türkiyelinin ülkeye kesin geri dönüş yapmaları sağlanıyordu.

Şimdi, Federal Almanya Hükümet yetkilileri, hazırladıkları bir yasa tasarısı ile sıvri ucu Türkiyelilere yönelik olan ve yabancıları hedef alan, yeni bir saldırıyla hazırlanıyor. "Zimmermann Yasası Tasarısı" ile, yabancılar ve Türkiyeli işçiler aleyhine, 1980'den bu yana turmandırılmakta olan yabancılar politikasına, eskiye oranla şimdi, çok daha tehlikeli olan yeni boyutlar kazandırılmak isteniyor.

Bu olumsuz gelişmeler olurken; Batı Avrupa ülkelerinin yabancılar politikası, adım adım sertleşirken; ve bu uygulamaların, en büyük zararı Türkiyeli işçiler görürken; ve göçmen işçiler, moral ve maddi açılarından büyük bir baskı çemberine alınırken, T.C. hükümetleri hiçbir tepkide bulunmak gereğini duymamışlardır.

Oysa, Türkiye bu ülkelerle imzaladığı "İşgücü anlaşması" ve "Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri"nin gereği olarak, bu konuda taraftır; ve hükümetin, hem yurtdışındaki işçilerin zararına olan politika ve uygulamalara karşı çıkmaya hakkı vardır; ve hem de, onun yurtaşlarını korumak en temel görevlerinden birisidir.

Türkiye'de, haktan yana ve ulusal çıkarları savunan bir hükümetin işbaşında olduğu ve ülkemizde, çağdaş bir demokrasinin bütün kurallıyla islediği bir durumda; ve Türkiye ile Batı Avrupa ülkeleri arasındaki ilişkilerin, karşılıklı çıkar ve eşitlik ilkesine dayandığı bir ortamda; bu ülkelerin hükümetleri, yurtdışındaki Türkeli işçilere karşı bu denli ağır baskılarla girişebilir mi?

SONUÇ

Sonuç olarak, yalnızca işçi dövizleri ile işçilerin tasarıflarının ulusal ekonominin, halkın ve yurtdışındaki işçilerin çıkarları doğrultusunda kullanılabilmesi değil; aynı zamanda, Türkeli göçmen işçilerin sorunlarının çözümü, doğrudan demokrasi ve ulusal bağımsızlık konusuyla bağlantılıdır.

Başka bir deyişle, Türkiye'nin dış ekonomik ilişkileri ulusal çıkarlar doğrultusunda yeniden düzenlenmeden; ve örneğin, Türkiye'nin dış borçlarını ertelemeden ve yıllık dış borç yükünü hafifletmeden; Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi kuruluşların, dikte ettirdikleri ekonomi politikalarına hayır demeden; ve uluslararası teknellerin, ulusal çıkarlara zarar veren eylemlerine sınırlamalar getirmeden; ve son çözümlemede, dışanya bağımlılığı azaltacak önlemler almadan; işçi dövizleri halkın, ekonominin ve işçilerin çıkarlarına hizmet edecek amaçlar için kullanılamaz. Aynı şekilde, Türkiye'ye çağdaş bir demokrasi gelmeden, yurtdışındaki işçilerin sorunlarına kalıcı çözümler getirilemez.

MESAJLAR

TÜSTAV

Renate Schmid (Königsw.), MdEP

Stellvertretende Vorsitzende der SPD-Bundestagsfraktion
Arbeitskreis Gleichstellung der Frau

An die
Föderation der Immigranten-
vereine aus der Türkei GDF
Lichtstr. 31
4000 Düsseldorf 1

Bundeshaus
5300 Bonn 1, den 12.9.1988
Telefon: 0220/167338
23.88

Privat: 0811/407841
4466036
Abgeordnetenbüro: 0811/443350

Sehr geehrte Damen und Herren,

vielen Dank für Ihre Einladung zu Ihrem Forum "Eine moderne demo-
kratische Türkei und die Immigranten". Leider ist es mir nicht mög-
lich an dieser Veranstaltung teilzunehmen.

Vondaher gestatten Sie mir bitte, daß ich an dieser Stelle einige
Ausführungen zur Lage der Menschenrechte in der Türkei mache.

Heute genau vor acht Jahren haben die Militärs durch einen Putsch
die demokratisch gewählte Regierung aus dem Amt getrieben und zahl-
reiche Menschen verhaftet, gefoltert und zum Tode oder langen Haft-
strafen verurteilt lassen. Durch die Einführung der Verfassung aus dem
Jahre 1986 sollten in der Türkei wieder demokratische Verhältnisse
eingeführt werden.

Es besteht Veranlassung festzustellen, daß die Forderungen des
Deutschen Bundestages nach Sicherung der Grund- und Menschenrechte
in der Türkei vom 12. April 1984 immer noch nicht erfüllt worden
sind.

So waren die wichtigsten Politiker der nicht in der Regierung ver-
tretenen Parteien seit dem Militärregime bis zu Herbst 1987 mit
einem politischen Betätigungsverbot belegt, das immer noch nicht
ganz aufgehoben ist.

Noch immer wird die gewerkschaftliche Betätigung gehindert, ist
die Gewerkschaftsfreiheit in der Türkei nicht hergestellt. Der Ge-
werkschaftsverband DIK und die Lehrerorganisation TOB-DER sind ver-
boten. Der 1. Mai darf als Tag der Arbeiterbewegung nicht begangen
werden.

Die Autonomie der Hochschulen ist nicht wiederhergestellt. Schüler/innen
und Student/inn/en dürfen sich in politischen Parteien nicht organi-
sieren.

Die Menschenrechte in der Türkei werden ständig verletzt:

- es wird gefoltert
- nach wie vor existiert ein Vorrecht der Militärjustiz gegenüber
den ordentlichen Gerichten;
- Todesurteile werden verhängt;

- außerhalb der Türkei lebende Staatsbürger werden wegen ihres Einsatzes für Menschenrechte und Demokratie ausgebürgert, die im Exil lebenden politischen Flüchtlinge können zum Teil nicht in ihre Heimat zurückkehren.

Wie die Türkei mit Menschenrechten verfährt, zeigte sich bei der Rückkehr der Politiker Haydar Kutlu und Nihat Sargin aus der Bundesrepublik Deutschland in die Türkei. Beide wurden auf dem Flughafen verhaftet und in der Gefangenschaft gefoltert; beiden droht in dem aufgenommenen Strafverfahren eine langjährige Freiheitsstrafe, wenn nicht die Todesstrafe. Und alles nur, weil sie versuchen wollten eine kommunistische Partei zu gründen.

Solange so etwas in der Türkei aufgrund strafrechtlicher und parteirechtlicher Vorschriften möglich ist, so lange ist die Türkei meines Erachtens nach noch weit entfernt davon, sich einen modernen demokratischen Staat zu nennen.

Mit freundlichen Grüßen

Renate Schmidt, MdB

TÜSTAV

Ingrid Becker-Inglaу
Mitglied des Deutschen Bundestages

Herrn
Hasan Üzcan
Bundesvorsitzender der GDF
Lichtstr. 31
4000 Düsseldorf 1

5300 Bonn 1
Bundestags
Tel. 0228 / 1673 63
Die Wahl dieses Rezipienten verzögert den
gewünschten Abschluß.
Kann ein Anschluß nicht zustande, bitte
Nr. 101 (Bundestags-Vorstellung) anrufen.

Wahlkreisbüro:
Zementstr. 25 a
4300 Essen-Kupferdreh
Tel. 0201 / 46 44 91

7. September 1988

Sehr geehrter Herr Üzcan,

für Ihre Einladung zum Forum "Eine moderne demokratische Türkei und die Immigranten" am 12. September 1988. Leider kann ich dieser Einladung nicht folgen, da ich mich zu dieser Zeit mit einer Delegationsreise des Deutschen Bundestages im Ausland aufhalte.

Ich wünsche dem Forum einen guten Verlauf.

Mit freundlichen Grüßen

Deutsche Kommunistische Partei · Prinz-Georg-Straße 79 · 4000 Düsseldorf

Deutsche Kommunistische Partei

An den
Vorstand von GDF
Lichtstraße 31
4000 Düsseldorf 1

Parteivorstand
Abteilung
Prinz-Georg-Straße 79
Postfach 30 02 42
4000 Düsseldorf 30
Telefon (02 11) 48 10 01
Telex 8 584 357
den 08.09.1988

Liebe Freunde! Liebe Kolleginnen und Kollegen!

Anlässlich des 8. Jahrestages des Militärputsches in Eurem Land
bekräftigt der Parteivorstand der Deutschen Kommunistischen Partei
seine solidarische Verbundenheit mit Euch und allen verfolgten
Demokraten der Türkei. Zugleich grüßen wir alle Teilnehmer Eures
Forums, das unter dem Motto steht: Eine moderne demokratische Türkei
und die Immigranten.

Dieses Forum mit seinen vorgesehenen inhaltlichen Aussagen wird ebenso
große Beachtung unter den Arbeitsimmigranten und anderen demokratischen
Kräften in der Bundesrepublik finden, wie in Eurem Lande. Denn
zweifellos besteht hier ein enger Zusammenhang zwischen der ökonomisch-
politischen Entwicklung der Türkei - auch und gerade seit dem Militär-
putsch - und den Arbeitsimmigranten sowie den Asylsuchenden in der
Bundesrepublik.

Die repressive Politik der Herrschenden und Regierenden gegen
Demokraten in der Türkei und gegenüber den Arbeitsimmigranten in der
Bundesrepublik verlangt geradezu nach konzeptionellen neuen Überle-
gungen bis Alternativen nach mehr Menschlichkeit, nach mehr Arbeiter-
rechten, nach Demokratie und nach Solidarität.

Wir sind davon überzeugt, Euer Forum wird im Ergebnis dazu einen
wertvollen Beitrag leisten.

Ihr wißt, liebe Freunde, Kolleginnen und Kollegen, als marxistische
Arbeiterpartei hat die DKP sich stets davon leiten lassen:

- 2 -

Die Arbeitsimmigranten sind Teil der Arbeiterklasse unseres Landes,
sie sind unsere Klassengenossen. Wir haben die gleichen Klassen-
interessen nach Frieden, Arbeit, Demokratie und soziale Sicherheit.
Von daher handeln wir solidarisch für unsere gemeinsamen Interessen,
Üben wo immer es möglich ist, aktive Solidarität mit allen verfolgten
Demokraten der Türkei.

Wir wünschen Eurem Forum einen guten Verlauf und Erfolge in der Arbeit.

Mit solidarischen Grüßen

Karl-Heinz Schröder

(Karl-Heinz Schröder)
Mitglied des Präsidiums und des
Sekretariats des Parteivorstands der DKP

Heinz Lang

(Heinz Lang)
Mitglied der Zentralen
Schiedskommission der DKP

TÜSTAV

Bankverbindungen: Bank für Gemeinwirtschaft, Düsseldorf, Kto. Nr. 10140418 Parteivorstand DKP
Postcheckkonto: Köln 808 80-505, Parteivorstand DKP / Düsseldorf Nord

- 2 -

GEWERKSCHAFT ERZIEHUNG UND WISSENSCHAFT
im Deutschen Gewerkschaftsbund

Föderation der Immigrantenvereine aus der Türkei
Bundesvorstand
Lichtstraße 31
4000 Düsseldorf 1

HAUPTVORSTAND

1. stellvertr.
Vorsitzender

7. September 1988
At/Mi - Az. 17.1.4

Sehr geehrter Herr Özcan,

für die freundliche Einladung zu Ihrem Forum am 13. September 88 bedanke ich mich ganz herzlich. Leider bin ich wegen anderer dringender Verpflichtungen langfristig an diesem Tag schon verplant.

Lehrerinnen und Lehrer, Sozialpädagoginnen und Sozialpädagogen erleben täglich die schwierige Situation türkischer Kinder und Jugendlichen in der Bundesrepublik. Als bedrückend erleben wir gemeinsam mit den Betroffenen die besonders schlimme Situation derer, die aus politischen Gründen bis heute nicht wagen können, in die Türkei zurückzukehren, weil sie von Gefängnis und Folter bedroht sind.

Hieraus stellen sich für unsere Mitglieder zwei Aufgaben:

1. Wir sind verpflichtet, in den Schulen und den anderen Bildungseinrichtungen, in denen wir arbeiten, die deutschen Jugendlichen und Erwachsenen über die wahren Verhältnisse in der Türkei, in der die Demokratie in Wirklichkeit noch immer weit entfernt ist, zu informieren;
2. wir sind verpflichtet, gegen Ausländerfeindlichkeit und Rassismus in der Bundesrepublik zu kämpfen. Wir müssen deutlich machen, daß die halbdiktatorischen Verhältnisse in der Türkei und die fortbestehende Folterpraxis in den Polizeibehörden und Gefängnissen nichts mit einer irgendwie gearteten türkischen Mentalität zu tun haben, sondern daß in der Türkei eine Clique von Offizieren in Verbindung mit den Reichen, die aus den gegenwärtigen Verhältnissen seit 1980 Vorteile ziehen, die Mehrheit der Menschen in der Türkei daran hindern, zu einer echten Demokratie zurückzukehren.

- 2 -

Deswegen haben alle Demokraten in Westeuropa die Verpflichtung, solange gegen eine Integration der Türkei in die westeuropäischen Verträge und Gremien einzutreten, bis in der Türkei wirklich demokratische Verhältnisse hergestellt sind.

Dem Forum Ihrer Föderation wünsche ich einen guten Verlauf.

Mit freundlichem Gruß
gez. Achim Albrecht

F. d. R.

Ottoed Michel

TÜSTAV

IG Druck und Papier Hauptvorstand Postfach 1282 7000 Stuttgart 1

industriegewerkschaft
druck und papier
hauptvorstand

Föderation der Immigrantenvereine
aus der Türkei
Bundesvorstand
Lichtstraße 31
4000 Düsseldorf 1

Telefon (0711) 2018 0 256
Durchwahl (0711) 2018- 256
Telegrammadresse: hadpu Telefax 7111292 = HADPU
Telex (0711) 2018-252

■ Nachricht vom Ihre Zeichen Unsere Zeichen Datum
01.09.88 - Abt. 1 kh/sk 07. September 1988
Bereit: im Antwortschreiben angeben

Einladung zum Forum "Eine moderne demokratische Türkei und die Immigranten"

Sehr geehrter Herr Uzcan,

wir danken Ihnen für die Einladung zur Teilnahme an Ihrer Veranstaltung anlässlich des 8. Jahrestages des Putsches vom 12. September 1980 in der Türkei.

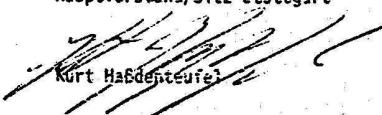
Aufgrund anderweitiger Termine ist keiner unserer verantwortlichen Kollegen in der Lage an Ihrer Veranstaltung teilzunehmen.

Die IG Druck und Papier ist solidarisch mit den türkischen Gewerkschaftskollegen, die in ihrer Heimat wegen ihrer gewerkschaftlichen Aktivitäten von der türkischen Regierung verfolgt werden. Ebenso haben wir schon mehrfach die Bundesregierung aufgefordert, unseren verfolgten türkischen Kolleginnen und Kollegen stärker als bisher Asyl zu gewähren.

Wir senden Ihrer Veranstaltung solidarische Grüße und wünschen ihr einen erfolgreichen Verlauf.

Mit freundlichen Grüßen

Industriegewerkschaft
Druck und Papier
Hauptvorstand/Sitz Stuttgart

Kurt Haßenteufel

P.S. Für eine Übersendung der Referate sind wir Ihnen dankbar.

Gebäude: Fleischstraße 15 7000 Stuttgart 1
Bank für Gemeinwirtschaft AG Stuttgart (BLZ 600 101 01)
Konto 1572 002 600
Landesgericht Stuttgart (BLZ 600 501 01)
Konto 2005 621
Postbank Stuttgart (BLZ 500 120 70)
Konto 744 40 707

VVN
Bund der Antifaschisten
Bundesvorstand

G D F
-Bundesvorstand-
Lichtstr. 31

4000 Düsseldorf 1

Rosserstraße 4
6000 Frankfurt am Main 1

Telefon (069) 72 76 49

Postcheckkonto Ffm.
(BLZ 500 100 60)
Nr. 2171 87 - 609

Bank für
Gemeinwirtschaft Ffm.
(BLZ 500 101 11)
Nr. 1 074 338 500

Spendenkonten:
Postcheckkonto Ffm.
Nr. 54 3773 - 600
Bank für
Gemeinwirtschaft Ffm.
Nr. 1 009 010 000

6.9.1988

Liebe Kollegen,

leider können wir wegen anderer dringender Termine an Ihrem ebenso interessanten wie notwendigen Forum "Eine moderne demokratische Türkei und die Immigranten" in Essen nicht teilnehmen.

Da Sie jedoch ankündigen, daß alle Referate in deutscher Sprache vorliegen werden, haben wir die Bitte, sie uns zuzusenden, damit wir sie in unserer weiteren Arbeit verwenden können.

Auch künftig werden wir gemeinsam mit Ihnen für ein gleichberechtigtes Zusammenleben von Deutschen und Immigranten in der Bundesrepublik, gegen jede weitere Verschlechterung des Ausländerrechts und für die Wiederherstellung demokratischer Verhältnisse in der Türkei eintreten.

Mit den besten Wünschen für das Forum und Ihre weitere Tätigkeit

Ingrid Schuster
(Ingrid Schuster)
Intern. Solidarität

JUSTAV

Interessengemeinschaft der mit Ausländern verheirateten Frauen e.V.
Verband bi-nationaler Familien und Partnerschaften

Bundesgeschäftsstelle
Landesgeschäftsstelle Hessen
Treffpunkt und Beratungsstelle für Frankfurt
Telefon (069) 737898/732638

IAF - Mainzer Landstraße 147 6000 Frankfurt/Main 1

An
G D F
Föderation der Immigrantenvereine
aus der Türkei
-Bundesvorstand-
Lichtstraße 31
4000 Düsseldorf 1

Frankfurt/Main, den 9.9.1988/AI/fi.

Liebe Freunde,

anlässlich Eures Forums "Eine moderne demokratische Türkei und die Immigranten" vom 12. September 1980 grüßen wir Euch ganz herzlich.

Wir sind mit Euch engagiert, alles dafür zu tun, daß die Menschenrechte in der Türkei eingehalten werden.

Wir möchten Euch dabei unterstützen, daß Euer Land seinen für sich selbst passenden demokratischen Weg findet.

Dabei wünschen wir uns eine gemeinsame Zukunft mit Euch unter gegenseitigem Respekt und der Gleichberechtigung aller Menschen in unseren Ländern. Einwanderer aus materieller Not und Flüchtlinge sollten in dieser Zukunft keinen Platz brauchen.

Was die Situation der türkischen Einwanderer und Flüchtlinge und deren Familien in der Bundesrepublik Deutschland und den Staaten der EG betrifft, so müssen wir weiterhin gemeinsam für unsere Rechte kämpfen.

Dabei sind wir an EURER Seite.

Für Eure Veranstaltung alles GUTE.

Mit solidarischen Grüßen

Rosi Wolf-Almanasreh
Bundeschäftsführerin

TÜSTAV

Sozialistische Deutsche Arbeiterjugend
Bundesvorstand

SDAJ-Bundesvorstand, Assener Holweg 106 A, 4600 Dortmund 13

Die Förderation der Immigrantenvereine aus der Türkei
- Bundesvorstand -
Lichtstr. 31

4000 Düsseldorf 1

Dortmund, den 12.09.88

Liebe Freundinnen und Freunde,
liebe Kolleginnen und Kollegen,

zum Forum "Eine moderne demokratische Türkei und die Immigranten", das aus Anlaß des 8. Jahrestages des Putsches vom 12. September 1980 in der Türkei in Düsseldorf durchgeführt wird, übersenden wir Euch unsere solidarischen Grüße.

Diese Form der wissenschaftliche Aufarbeitung der Lage der Immigranten/-innen aus der Türkei scheint uns eine wichtige Aktion und Unterstützung auch für unsere eigene Arbeit zu sein.

Wir werden deshalb die Unterlagen Eures Forums für die Arbeit der SDAJ rege nutzen.

Gerade in einer Zeit in der in der Bundesrepublik rassistische Vorurteile belebt werden und von einer rechtskonservativen Bundesregierung für durchsichtige politische Ziele missbraucht, scheint uns die Zusammenarbeit aller Verbände, Organisationen und Initiativen, die mit Immigrantinnen arbeiten besonders drängend zu sein.

In diesem Sinne wünschen wir Eurer Veranstaltung einen erfolgreichen Verlauf.

Mit solidarischen Grüßen
SDAJ - Bundesvorstand
Jörg Cezanne
Jörg Cezanne
Internationaler Sekretär

JÜRGEN ROTH

HERMANNSTR 8
6000 FRANKFURT MAIN 1

am 3. September 1988

Liebe Freunde und Kollegen und Kolleginnen,

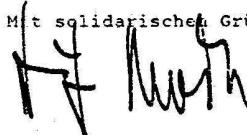
leider ist es mir nicht möglich, zu Eurem Forum zu kommen.

Ich hoffe jedoch, daß es Euch gelingen wird der deutschen Bevölkerung die Interessen der arbeitenden türkischen und kurdischen Bevölkerung näherzubringen, dafür zu sorgen, daß die politische Diskriminierung beendet wird.

In einer Zeit mangelnder politischer Sensibilität für die vielen Schwierigkeiten der hier lebenden Immigranten ist es notwendiger denn je aufzuklären und politischen Druck auf die Verantwortlichen in Bonn, wie in den Ländern und Gemeinden auszuüben. Es gilt nicht auseinander-sondern näherzurücken.

Ihr habt bislang schon vieles dazu getan und daher begleiten Euch meine Hoffnungen, daß Ihr nicht aufgegeben werdet.

Mit solidarischen Grüßen

TÜSTAV

Deutsche Bundespost
Telegramm

nnnn
zczc 129
ankara kizkitay 30030 32/26 12 1950

date13,eylul time1700
herr hasan ozcan
vhs essen horsaal
hollesstrasse 78
4300essen

toplantiniza basarilar diler degerli calismalarinizi kutlar
icten selamlarimi sevgilerimi iletririm
eral inonu shp genel baskani

col 78 date13,eylul time1700 4300essen

12.09.88

Çağdaş Demokratik Türkiye ve Göçmenler Paneli'ne

Değerli arkadaşlar,

Sizlerin de yakından bildiğiniz nedenlerden dolayı "Çağdaş Demokratik Türkiye ve Göçmenler" konulu panelinize katılma olanağımız yok.

12 Eylül sürecinin her alanda ve tüm yönleri ile incelenmesinin zorunlu olduğu bir dönemde yurtdışında yaptığınız Panel daha bir anlam ve önem taşımaktadır. Kalbimiz ve gönlümüz sizinledir.

Panelde katılan tüm arkadaşlarımızı selamlar, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Nihat SARGIN
Hayder KUTLU

Not: Bu mesaj Türkiye'den telefonla ulaştırılmıştır.

Doğu PERİNÇEK

11 Eylül 1988

Sayın Hasan Uzcan

Türkiyeli Göçmen Dernekleri Federasyonu

Genel Başkanı

12 Eylül Darbesini konu alan panel çağrınız ancak bugün clime geldi. 12 Eylül, Marksistlere, demokratlara, yurtseverlere birbirlerini hatırlatıyor: Bu dönemden bizlerin kazancı da budur diye düşündüm. Sağolunuz. Sizlere başarılar diliyorum.

Bugün gazeteleri açınca, sekiz yıl sonra 12 Eylül'den bir hesap sorma talebinin de yükselmekte olduğunu gördüm. Mamak Cezaevi Müdürü Albay Tetik, Milliyet gazetesinde "Ben bir işkenceciydim" diyor ve tutuklulardan "özür diliyor." Askeri yargıda görev almış yargıcılar, askeri mahkemelerin emir-kumanda mekanizmalarıyla bağlı olduklarını belirtiyorlar. Yargıtay Başkanı Sayın Ahmet Coşar, Adalet yılını açarken yaptığı önemli konuşmadada, 12 Eylül'ün yargıda açtığı yaralara değiniyor.

İşçilerin ve çalışan halkın gerçek gelirlerinin bu dönemde yarıya düşüğü saptanıyor. Dinci akımın bir devlet politikasıyla demokratlaşmaya karşı barikat kurma malzemesi olarak kullanıldığı saptanıyor.

12 Eylül'ün Türkiye halkına vereceği hesabın çetelesini tuşmak kolay bir iş degildir. Ama Türkiye halkı, gerçek bir demokrasi kurmak için, emperyalizmin denetim ve baskısından, Ortaçağ ilişkilerinden ve militarizmden kurtulmak için bu hesabı görecektir. Şimdi 2000'lere ilerleyen tarihin günde-

TÜSTAV

mine bu konu gelmiş oturmuştur.

12 Eylül, aynı zamanda işte bizleri yurtdışındaki dostları-
mızdan, emekçilerimizden, kültür birikiminden de ayırmıştır.
Bizleri "kavim kardeşe hasret" bırakmış, aramızda kara kişiler,
gibi girmiştir.

Sizleri dostluk ve saygıyla selamlıyoruz.

Doğu Perinçek

2000'e Doğru

Genel Yayın Yönetmeni

TÜSTAV

SIRKECI BUREFAKS MFK IST TEL: 90-1-5276772
SU 1 3371442

Sep 12.68 16:56 NG 038 P.04

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
PTT İŞLETMƏ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
REPUBLIC OF TURKEY
GENERAL DIRECTORATE OF PTT
ELEKTRONİK BÜTÇE
BUREFAKS

TRANSMITTAL SHEET

1. Ünvanlaşma markası Delivery office marka	Telex No. 69-1-5276772
2. Uygun Mevkai Collection point RADIKUY	70 P. N. 481/26
3. Tarih ve saat Date and time 12/9/88	Arazi No. 1530
4. Kargo Ad. Paket	Kabul
5. R.H.	Acceptance
6. R.H.	Reciept
7. Teslim şekli : Delivery mode and time Kargo türü : FAX	12/9/88 10:00
8. Alın ekiyat (Vana posta kodu) Addres (including postal code)	G-10020
9. Vana Adresi Posta Ofisi Posta No.	Turkcell (621) 683477 Düsseldorf Ofisi Düsseldorf 664284

13/9/88 saat 17.00.

1. Gögüs Demokratik Türkiye ve Güman Paneli'ne; Konuları;	Ülkemiz açısından önemli sonuçlar elde edeceğimize şenol- pum panede başarılar dileriz. 25 Eylülün İşbirliğimizde üçüncü davamız da HAYIR olacak. Gerçek bir demokrasi- yi kuramayan, başta isimler öndeği, ülkeye himmetçi katmanlarını yokottagemasına yol açan, sendikal yararları ve sınırlamaları, overlerin sürekli ipleri hakları, işçilerin dö- zelerini baltırmayan, işçilerin iş topu söyleme hüye- niini savunmayan, temel insan hak ve özgürlüklerini ihlal eten ve 5 yılson barış esasları lehine hüküm adlı principte bulunuşan AİRPİBİTİDARINA, TÜRKİYE İÇİ SİNIRIN referandumu püskürtmemesine dönüklererek HAYIR dileyeceler. Duyanızızaşırımla Otomotil-İş Sendikası Genel Sekreteri Yerelín Kenan, Adana İlahi Dalkılıc - Genel Başkan
--	---

Sn:Hasan ÖZCAN
GDF Genel Başkanı
Eessen

12. tf. 588	
3. 1	
3. 2	
3. 3	
3. 4	
3. 5	
3. 6	
3. 7	

5/9/1988

Nazik ve anlamlı panel çağrıınıza aldım. Çok teşekkür ederim.
12 Eylül rejiminin ilke dışındaki vatandaşlarımıza nasıl yaradığı konusu cidden çok anlamlı bir panel konusudur. Güzel düşünüştüm. Panel sonucunu bizede gönderirkeniz seviniriz.

12 Eylül rejimi yurt içinde olsun yurt dışında olsun tüm emekçi sınıf ve tabakaların oğagini söndürmiş, belini bıkmıştır. Devrinin demokrat hiç bir aile yoktur ki 12 Eylül rejiminden yara almadan kurtulmuş olsun. Yurt dışında bulunan sizler yalnızca bedenlerinizi hepsişen, işkenceden kurtarabil diniz. Diğer ekiplerin tümünü birlikte yaşadık. Aile fertleri, dostları, meslektaşları mahpus damlalarında olen insanların o damlara girmeselerde o emre duymasızları olsanzılsıdır?

12 Eylül rejiminin en önemli hedefi toplumu ürgüttsüzleştirmek idi. Bunu da büyük çapta başardılar. Fiz TÜB-DER li öğretmenler olarak 12 Eylül'den en fazla etkilenen kesim oduk. Çeşitli nedenlerle mesleğinden olan yirmi beş binden fazla arkadaşımız var. Toplumumuza söyle büyük bir korku yerleştirilmişdi. Üstünden atama ekolsun. 8 yıldır hürda haş olan kemiklerimizi biraraya toplayıp belimizi doğrultamıyoruz. Ama dostlar bu işi başaracağız. Önce abece bu içinde Eft-Der bunun için kuruldu. İnsan omuru sırğıt antiderdemokratik gaç dağı uygulamalara boyun eğmez.

Yurt içinde-yurt dışında nerade olursak olsak Barış İçin, daha yaşayabilir bir ilke ve dünya için mücadelede osuz olmaya!

Konuğmacılara, dinleyicilere başarılar diler saygılar sunarım.

Ali BOHMERT
Egit-Der Genel Bek.

STRASBOURG UNIVERSITESİ PROFESSRLERİNDEN
SERVER TANILIK'N.N MESAJI

Saygılı arkadaşlarım,

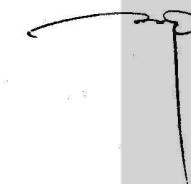
"Çağdaş Demokratik Türkiye ve Göçmenler" konusundan düzenledığınız panele, bir dinleyici olarak katıldamızının izahnamesi içindeyim.

Panç, programdan öğrenememişim tadarıyla, işte de bu nedenle Avrupa'da geçen olarak bulunan insanlarınla eğili pek yasal soruları içine alıyor. Hepinizin bildiği üzere bir gereği hatırlatarak diyeceğim ki, geçmişen insanların, gurbetçilarının kendine özgü toplullarının etkinliğine karşı, öteden beri bir işadam kargası veriyor. Bu kavgada, Türkiye'deki rejimler, yardım edecek yerde, hep ayak bağı olmustur. Hele 12 Eylül 1980'den baslayarak, ülkemizin basın, görelenen rejim, oyunla beraber iktisadi, siyasal ve sosyal genelliğin üzerinde çıkış, ülkede yaşayınlar için oldugu kadar, ilke dışındaki göçmenlerimizin sorunlarını da tuz-tiber ekmişdir. Bu gün de sivil kisve altında devam eden "12 Eylül rejimi" yatkınlıkla, bu sorunlar daha da fatulanecektir.

Böylece, ülkemizin çağdaş anlayışla de-

mokratik bir rejime karusuşası, her yönden ya-
şamsal bir nitelik taşıyor. Türkiye'nnin içinde
olduğu kadar, dışındaki inzörlerin yazısına da
anıak böyle bir rejim sahip olabilir. Avrupa'da
bulunan zdalar olarak, buradaki /emekci/
bilincindirme, Türkiye'deki gelişmelerde ilgili
olarak Avrupa demokrat kamuoyunu zdalarla-
mak, görevlerimizin başında geliyor. Bu ba-
kundan, bugünkü panelin pek önemli bir gö-
rev yükleniği ve bunun da başarıyla yerine
getirileceği görüşündeyim.

Hepinizin bu inancla selamlar, sevgi ve
saygılarımı yollarm.
Ağzıza arkadaşlarım.

Hasan ÖZCAN
GDF Genel Başkanı

1 Eylül tarihli mektubunu aldım. Davetiniz için teşekkür ederim. Orada bulunamadığım için üzgünüm. Ümit ederim Çağdaş Demokratik Türkiye ve Göç-
menler konulu Paneliniz başarılı geçer ve yararlı olur.

12 Eylül'ün bir yıl dönümü noktasına daha geldiğimiz böyle bir zamanda, Türkiye'nin 60 yıldır tamamlayamadığı demokrasiye geçiş süresini tartış-
maya devam ediyoruz. Ben bu tartışmanın sağlıklı bir ortamda ve zeminde
gerçekleştiğini sanıyorum.

Bu tür oyun ve yerinmelerin ardından genellikle altı ay, bir yıl süren
ve sonunda kurtarıcı kavgalara davetiye çıkartan ve Türkiye'yi dünya
konjuktüründe daha geri plana iten müdahalelerin geldiğini görüyorum.

Bizde hiç kimse boş durmuyor. Herkesin eli ayağı boş değil, ama tuttuk-
ları bir iş değil. Ulusal konsorsüs sağlamış değil. Ben toplumların fel-
aketinin üç kaynağı olarak gördüğüm fakirlik, cahillik ve ahlaki değer-
lerin yozlaşması olayı karşısında söyleyecek fazla bir söz bulamıyorum.

Her malın yarısı devletin aldığı vergiyle sömürücü kapitalistlerin faiz
tuzağında yok oluyor. Türkiye'de bir üniversite mezunun aldığı yıllık
ücreti Avrupa'da bir ilk okul mezunu işçi bir ayda alıversa; asgari ücret
üç kişilik bir ailenin çay ve simit parası değilse; insanlar borçlarını
ödemek ve karınlarını doyurmak için çocuklarını satıyor, çocuklarına ilaç
almak için böbreklerini satıversa; kadınlar yaşamak için namuslarını satı-
versa düşünmek gereklidir. İnsanların alın terleri ve sahip oldukları değerler,
canları ve işkence görmemezlikleri, namusları ve iffetleri, akıl ve inanç-
ları ve nesil emniyetleri teminata kavuşturulmadıkça soruna sağlıklı bir
çözüm mümkün olmayacağındır. Bunun için de insanların bu faziletler ve temel
haklar etrafında hareket etmeleri zaruridir diye düşünüyorum.

Ruhumuz neredeyse yalnızlıktan ölecek, doğaya karşı saldırgan ve haksız
tecavüzler sonucu neredeyse dünyamızı yaşıyor olmaktan çıkartacağız.

.//.

TÜSTAV

Gökyüzü, toprak su ve hava her şey zehirlenmektedir. Bu yetmiyormuş gibi batının teknolojik nimetlerine sahip olmadığımız halde, onların zehirli ve radyoaktif çöplerinin bedelleri de bize ödettirilmek istenmektedir. Doğal çevresi tahrif edilmiş, biyolojik varlığı tehdit altında, birbirine karşı ölüdürüshe kışkırtılmış fikrin suç sayıldığı, beyni kurumuş, kalbi yok, midesi su dolu, hiç bir fazilete ve değereye inanmayan, cahil, fakir, ahlaksız insanlarla çağdaş bir medeniyet kurmak hayal olsa gerekir.

Göçmenlere gelince; yakında su yataklarımız kuruyunca biz de göçmen kuşlar gibi evlerimizi terkeder miyiz diye düşünüyorum. Biz Avrupa'da göçmeniz, Iraklı kardeşlerimiz de bizde. Halk kendi içinde sancılı bir göçü yaşıyor. İç içe geçen bir göçmenlik süreci bu. Beynimiz emeğimiz göçüyor.

Bu vesileyle zulmü, sömürüyü ve işkenceyi biraz daha kınıyor, insanca yaşayabileceğimiz bir dünya ve gelecek için insanları sorumluluk yüklemeye çağırıyorum. İnsanlar, layık olduğu şekilde idare olunacaktır. Daha güzel bir dünyada barış için bir arada olalım.

Abdurrahman DILIPAK

TÜSTAV

Değerli GDF yöneticileri,
Değerli dostlar,

Aranızda bulunamamanın
üzüntüsünü, başarılı çalış-
malarınızın sonuçlarını,
gordükse unutuycuz.

Diyarbakır'dan hepimize
selamlar, sevgiler.

DIYARBAKIR - ERGANI
ARKADAŞ GAZETESİ
İdare
Yılmaz ÖzTÜRK

GDF

Türkiyeli Göçmen Dernekleri Federasyonu

Federasyona Komelêن Koçer Ji Tirkîyê
Förderation der Immigrantenvereine aus der Türkei
Fédération des associations des Immigrants de la Turquie
Federation of the Organisations of Immigrants from Turkey

Bundesvorstand:
Lichtstraße 31 · D-4000 Düsseldorf I
Telefon (02 11) 66 42 84 · Telefax (02 11) 68 39 45

FÜSTAV